

Yıl:6 Genel Sayı:19 Eylül-Ekim 1998

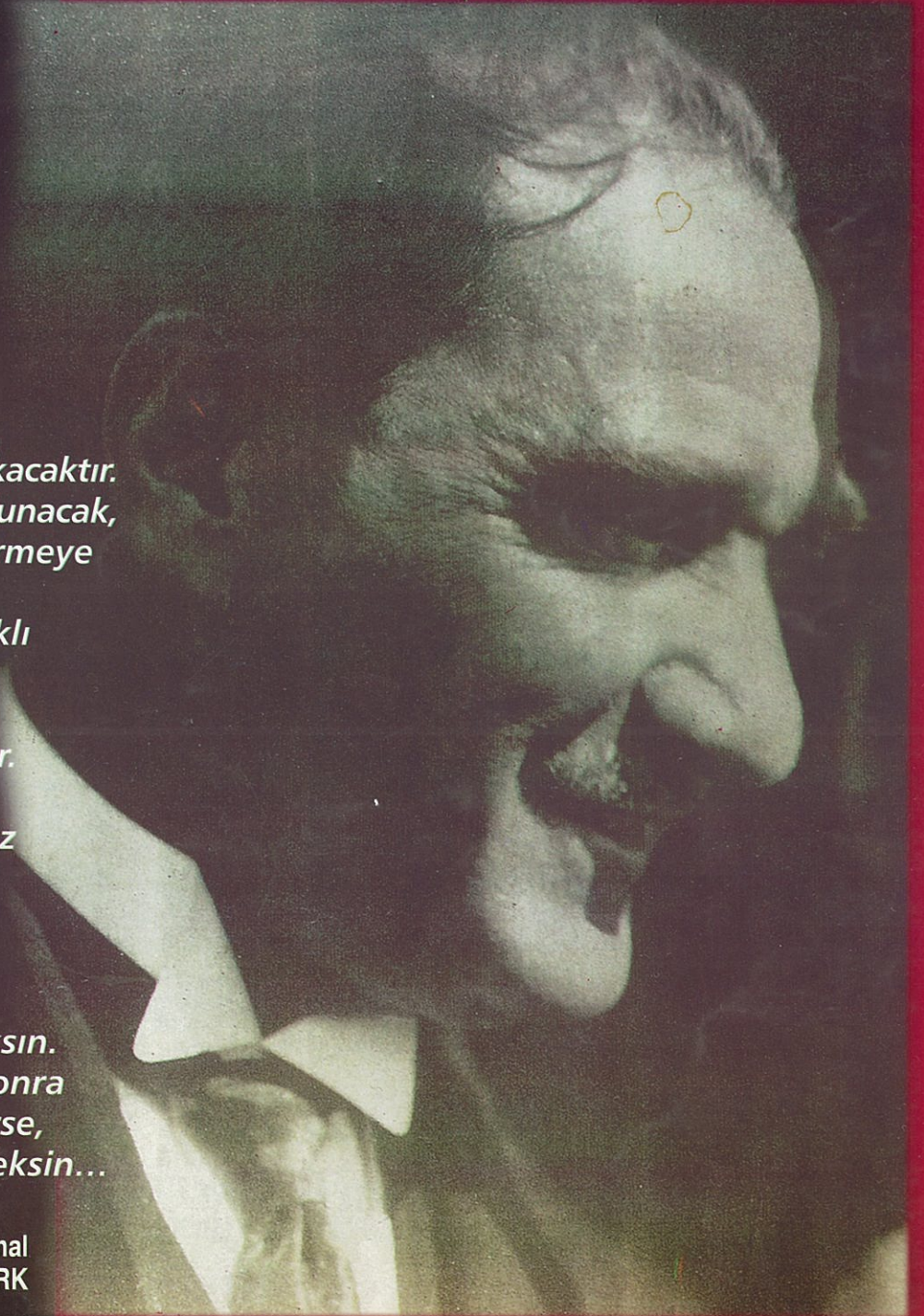
KAYSERİ LİSESİ

Dergisi

*Büüklük odur ki,
kimseye yüzüsu
dökmeyecek
kimseyi üstün
görmeyeceksin,
hiç kimseyi
aldatmayacaksın;
ülke için gerçek
ülkün ne ise
onu göreceksin,
o hedefe doğru
yürüyeceksin.
Herkes sana karşı çıkacaktır.
Senin aleyhinde bulunacak,
seni yolundan çevirmeye
çalışacaklardır.
İşte burada dayanıklı
olman gerek.
Önünde sayısız
engeller yığılacaktır.
Kendini büyük
değil, küçük, araçsız
bir hiç sayacak,
kimseden yardım
görmeyeceğine
inanarak
bu engelleri aşacaksın.
Bütün bunlardan sonra
sana 'büyük' derlerse,
söyleyenlere güleceksin...*

Mustafa Kemal
ATATÜRK

**TÜRKİYE'NİN
ÇAĞDAŞLAŞMA ATILIMI
"BİR" YAŞINDAKİ KADAR
GENÇ VE DİNAMİK,
"BİN" YAŞINDAYMIŞ GİBİ
KÖKLÜ VE GÜÇLÜ.**

Cumhuriyetimiz 75 yaşında... 75 yıldır kul olarak değil, demokratik, laik ve modern bir ülkenin eşit ve özgür yurttaşları olarak yaşıyoruz; dedelerimizin, ninelerimizin kendi kaderlerine, bağımsızlıklarına sahip çıkarak yüce Atatürk'ün önderliğinde kurdukları Cumhuriyeti, bizim Cumhuriyetimizi yaşıyoruz.

Cumhuriyetimiz, kurulduğu yıllarda olduğu gibi bugün de bizi daha mutlu, daha iyi bir geleceğe taşıyacak ilk ve en önemli hareket noktasıdır: Cumhuriyetimiz, sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda sağladığı gelişmeler ve bize kazandırdıklarıyla vazgeçilmez bir buluşma noktasıdır.

75. yılını kutladığımız Cumhuriyetimiz, bir yaşındaki kadar genç ve dinamik, bin yaşındaymış gibi köklü ve güçlüdür.

Cumhuriyetimizin 75. yılı, ona olan bağlılığımızı ifade etmenin, aklımızla, yüreğimizle ona sahip çıkmanın bir fırsatıdır. Barış ve ortaklık anlayışının güçlendirilmesi, yurtiçinde ve yurtdışında Cumhuriyetimizin demokratik, laik ve modern niteliklerinin vurgulanması için bir fırsattır.

Cumhuriyetimizin 75. yılını, onu kuran, yaşatan ve geleceğe taşıyacak olan biz tüm yurttaşlar birlikte kutlayacağız. Çünkü bu onur bizim, bu gurur bizim... Çünkü bu Cumhuriyet bizim.

75
TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN YETMİŞBEŞ YILI

Kayseri Lisesi Dergisi Kayseri Lisesi Yayın Organıdır

Yıl: 6 Genel Sayı: 19
1998-1999 Öğretim Yılı
Sayı: 1
EYLÜL - EKİM 1998
Fiatı: 250.000 TL.

SAHİBİ

Kubilay AKYÜREK
Okul Müdürü

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Yusuf ÖZMERDİVENLİ
Fizik Öğr. ve Müd. Yard.

YAYIN KURULU

Fatma DELİCEOĞLU
Edebiyat Öğretmeni
Servet ÖZTÜRK 9-C
Zehra KAYA 2-A
Zeliha AYDOĞDU 11-F
Olca SÖYLEMEZ 3-D
Abdullah BAHADIR 11-D

SEÇİCİ KURUL

Sedat KARAKOÇ
Edebiyat Öğretmeni
Ayta BAL Hz. B
Turabi ELMACIOĞLU 1-A
Lütfi Yavuz YAŞAR 2-D
Burçin BURSALI 11-K
Emin KOŞÇA 9-E

TASHİH BÖLÜMÜ

Fatma DELİCEOĞLU
Edebiyat Öğretmeni
Meltem AKKAN
Tarih Öğretmeni

REKLAM BÖLÜMÜ

FOTOĞRAFLAR

Kültür Bakanlığı Yay.
ATATÜRK ALBÜMÜ

Haberleşme Adresi

Kayseri Lisesi Dergisi
PK. 246 Tel: 232 89 04
KAYSERİ

Dizgi-Baskı

NETFORM

Matbaacılık Ltd. Şti

☎ : 320 92 64 - 65 - 222 22 63

Orta Sanayi Anlatım Karşısı Gazibey Cad. No: 11 KAYSERİ

75. Yıl Özel Sayı

İçindekiler ...

BAŞLARKEN..... 2	ATATÜRK VE GENÇLİK..... 32
Fatma DELİCEOĞLU	Emine YALÇINKAYA
OKURLARA..... 3	ATATÜRK CUMHURİYET İLE İLGİLİ
Kubilay AKYÜREK	SÖZLER..... 33
İDARİ KADROMUZ.....4	Mustafa YÜKSEL
ÖĞRETMENLER..... 5	CUMHURİYET'İN NİTELİKLERİ..... 33
MEMUR ve HİZMETLİLER..... 9	Yusuf ŞAHİN
KORUMA -OKUL- AİLE BİRLİĞİ ÜYE..... 10	YABANCI GÖZÜYLE ATATÜRK.....34
CUMHURİYETİN TARIFI, GELİŞMESİ VE	Şükrü EFE
TÜRKİYE'DE İLANI..... 11	CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK RESİM
İsmail KAYA	SANATI.....35
NİÇİN VE NASIL CUMHURİYET..... 13	Canser ÖKTEN
Osman GÖRGÜZ	ATATÜRK'ÜN MEKTUPLARINDAN..... 37
ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE SİSTEMİNİN Dİ-	Burcu AKDEMİR
ĞER DÜŞÜNCE SİSTEM. FARKI..... 14	ATATÜRK VE NEYZEN TEVFİK..... 37
Serap ÇELİK	BİR SEVGİ HİKAYESİ.....37
İNSANDI.....16	Seher ÜSTÜNDAĞ
Meltem AKKAN	KIRMIZI KARINCA MASALI.....38
ATATÜRK VE İLKELER..... 18	Ali ŞAHİN
Kudret KUTLU	ATATÜRK VE ATATÜRKÇÜLÜK.....38
TEK KELİMEYLE ATATÜRK VE CUMHURİ-	Hüseyin CAHİT YALÇIN
YET..... 19	UNDERSTANDING ATATÜRK.....39
Selver TAŞIGÜZEL	Nergiz TAYYAR
ATATÜRK'TEN SON MEKTUP..... 19	... KAYSERİ AHALİ MUHTEREMESİNE
Halim YAĞCIOĞLU	BEYANNAMESİ..... 39
ATATÜRK VE CUMHURİYET..... 20	Sedat KARAKOÇ
Mahmut DURU	ATATÜRK DEVRİNDE LAİKLİK..... 40
ATATÜRK'LE MEKTUP..... 22	Doç. Dr. Ersoy TAŞDEMİRCİ
Nadire KARAMANCI	ATATÜRK.....47
BÜYÜK DEHA..... 23	Fatma DELİCEOĞLU
Yasemin Rasime ERKAN	ATATÜRKÇÜLERE.....49
ATATÜRK'TEN.....23	Behçet Kemal ÇAĞLAR
Makbule ELDENİZ	FARKLIYDI.....50
ATATÜRK VE AKILCILIK.....24	Hayrettin CENGİZ
Sibel BAKIR	CUMHURİYET BAYRAMININ ANLAMI VE
NE MUTLU ATATÜRK'Ü OLAN MİLLETE.25	ÖNEMİ.....50
Ruşen Eşref ÜNAYDIN	Ruziye İZCİ
ATATÜRK'TEN DÜŞÜNCELER..... 25	ATATÜRK'Ü DUYMAK..... 51
Havva DENİZ	Behçet NECATİGİL
ATATÜRK VE LATİFE HANIM KAYSERİ	NEDEN CUMHURİYET.....51
LİSESİNDE.....26	Buket MERMİ
Yusuf ÖZMERDİVENLİ	VATAN ELDEN GİDERSE..... 52
CUMHURİYETTEN ÖNCE VE SONRA	Hamza KARAPINAR
TÜRK DİLİ.....29	CUMHURİYETİMİZ BİR YAŞINDA,
İbrahim DOĞAN	CUMHURİYETİMİZ BİN YAŞINDA.....52
ATATÜRK'E MEKTUP.....32	Seher ALTUNKAYNAK
Burcu HANCI	

başlarken...

Mustafa Kemal, ilkokul günlerimizin en önemli hatırasıdır. Çünkü tanıdığımız ilk kahraman O'dur. Yazdığımız ilk kelimelerden biri Atatürk'tür.

O, hayatımızın her devresinde, her an, her adımda, her cümlede bize ne kadar yakınsa; kişiliğiyle, dehasıyla, eserleriyle bir o kadar da erişilmezdir.

Bu yüzden Cumhuriyetimizin 75. yılını kutlarken dergimizin bu sayısını sadece Mustafa Kemal Atatürk'e ve Cumhuriyete ayırdık.

Amacımız O'nu yıllardır görmeye alıştığımız tarih sayfalarından, savaş alanlarından sıyrıp şimdiye kadar pek dikkate almadığımız yönleriyle incelemek. Kendisinde dediği gibi düşünce yapısını tanımak, kişiliğinin ve hayatının geri planda kalmış yönlerini vurgulamak. Erişilmez sandığımız, zihnimizde ve gönlümüzde çok özel bir yere oturttuğumuz Mustafa Kemal'in de sıradan bir vatandaşın haz duyabileceği şeylerden mutlu olabileceğini anlatabilmek. Maksat O'nunla ilgili yıllardır süregelen monotonluktan kurtulup farklı yönlerden incelemek. Çünkü biz O'nu hep siyah-beyaz fotoğraflardan, küçük-büyük çerçevelere yerleştirilmiş gülmeyen resimlerinden tanıdık. O, o kadar yüksekteydi ki gözlerimizle baktık ama yüreğimizde göremedik. Bu yüzden düşündük ki Atatürk'ü, insan Atatürk'ü, düşünen, üreten Atatürk'ü tanıtabilir ve tanıyabilirsek O'na ulaşabiliriz. Mustafa Kemal'i tanıdıkça O'nda yaşayan bize ait, bize yakın yanları gördükçe içimizdeki Mustafa Kemal'i keşfedebiliriz. Biz, bu dergiyi hazırlarken araştırmalarımız sırasında gerçekten başka bir Atatürk'le karşılaştık ve O'nu daha çok sevip saydık. Bütün arzumuz siz okuyucularımızda da aynı duyguyu yaratabilmek.

Cumhuriyetimizin 75. yılında elbette Cumhuriyet yönetim sistemi ve bu sistemin diğer sistemlerden farkını da ele aldık. Bu sayede "neden Cumhuriyet" sorusuna da cevap bulabileceğinize inanıyoruz.

Geçen öğretim yılı ilk sayımıza göre okulumuz öğretim kadrosunda da hayli değişiklikler oldu. Okulumuza hizmet veren öğretmen ve personelimizden emeklilik, tayin, istifa vb. nedenlerle aramızdan ayrılan arkadaşlarımız olduğu gibi yeni tayinlerle kadromuza katılanlar da oldu. Aramızdan ayrılanlara güle güle derken yeni hayatlarında başarı, sağlık, mutluluk dolu günler dileriz. Aramıza yeni katılanlara da hoş geldiniz diyerek yeni görevlerinde başarılar temenni ederiz. 1998-1999 öğretim yılının ilk sayısı olması nedeniyle öğretim kadromuzu ve personelimizi de sizlere tanıtıyoruz.

Dergimizin özel sayısı münasebetiyle, öğretmen, öğrenci ilişkileri, eğitim, yönetmelikler ve öğrenmek - öğretmek istediğiniz her türlü konuyu bundan sonraki sayılarımıza bırakıyoruz.

Kayseri Lisesi Dergisi sizlerin desteğiyle daha güzel sayılarla karşınıza gelecektir.

Yazımıza son vermeden değerimizin çıkmasında emeği geçen herkese; dökümanları, fotoğrafları ve yazılarıyla bizlere destek sağlayan Sayın Okul Müdürümüz Kubilay AKYÜREK'e, öğretmen ve öğrencilerimize, okul dışından katılım sağlayan sayın İl Kültür Müdürümüz Şükrü EĞE'ye, İl Kültür Şefimiz Nurhan KONDUK'a, kolumuzda olmadığı halde bizden fazla çalışan Tarih Öğretmenimiz Meltem AKKAN'a Dergimize makalesiyle destek olan Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölüm Başkanı Doç. Dr. Ersoy TAŞDEMİRCI'ye teşekkürü borç biliriz.

İkinci Sayımızda buluşmak üzere...

yayın kurulu adına
Fatma DELİCEOĞLU

Eylül - Ekim 1998 ☞

Kubilay AKYÜREK
Kayseri Lisesi Müdürü

OKURLARA

Yüzbinlerce insanın yetişmesinde tarihi görevini sürdüren böylesine seçkin bir okulun yöneticisi olmak büyük bir onurdur.

Göreve başladığım 20 Ağustos 1998 gününden başlayarak; ülkemizin geleceği, cumhuriyetimizin emanetcisi sevgili yavrularımızı, Türk Milli Eğitiminin temel amaçları doğrultusunda, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, ülkesini ve milletini seven birer kişi olarak yetiştirmede hiç bir özveriden kaçınılmayacaktır.

Okulumuzu diğer okullardan farklı kılan şey, Kayserinin ilk lisesi ve parlak bir geçmişe sahip olmasıdır. Hızla değişen dünyamızda değişime ayak uyduramayan bir idari yapının ayakta kalmasının imkânsız olduğu düşüncesinden hareketle amacımız; Yeni kaynaklar yaratıp, varolan kaynakları en iyi biçimde kullanan bir idarî anlayış, öğrencilerimizi, Türk Milli Eğitiminin temel amaçlarına göre, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, insanlığa yararlı birer yurttaş olarak yetiştirmelerini sağlayan bir eğitimidir.

Davranışların öncelikle eğitim yoluyla düzeltilmesinin sağlanacağı, cezanın en son yöntem olarak düşünüleceği bir disiplin anlayışı içerisinde sorunlara çözüm üretmek mutlu bir kurum oluşturmaktır. Çünkü, kişilerin birbirleriyle uğraşarak

kaybedeceği zaman, kurumumuza zarar verecektir. Herkes görev sorumluluğunu bilebildiği sürece saygın, mesleğiyle bütünleşebildiği kadar değerli olacaktır.

Önceki yıllarda periyodik olarak çıkarılan okul dergimiz yayın yaşamına devam edecektir. Kayseri Lisesi Dergisi'nin bu öğretim yılındaki ilk sayısını

Kayseri Lisesi Dergisi'nin bu öğretim yılındaki ilk sayısını Cumhuriyetimizin 75. yılı nedeniyle Cumhuriyet ve Atatürk özel sayısı olarak yayınlıyoruz. Dergimizin yanı sıra Cumhuriyetimizin 75. yıl etkinlikleri içerisinde, Atatürk köşesinin yeniden düzenlenmesi ve bir Atatürk kitaplığının oluşturulması da var. Aynı etkinlik içinde bir de müze tanzim edilmiştir.

ni Cumhuriyetimizin 75. yılı nedeniyle Cumhuriyet ve Atatürk özel sayısı olarak yayınlıyoruz. Dergimizin yanı sıra Cumhuriyetimizin 75. yıl etkinlikleri içerisinde, Atatürk köşesinin yeniden düzenlenmesi ve bir Atatürk kitaplığının oluşturulması da var. Aynı etkinlik içinde bir de müze tanzim edilmiştir.

Bu yıl içerisinde gerçekleştirdiğimiz ve yapmayı planladığımız faaliyetleri dergimizin 2. sayısında uzun uzadıya anlatacağız. Dergimizin özel sayısı münasebetiyle bütün konularımız Cumhuriyet yönetim sistemi ve Atatürk'ün çeşitli yönleriyle ilgili olacaktır.

Şu anda öğrenimini sürdüren, daha önce mezun olan öğrenci-

lerine, görev yapan, daha önce görev yapmış öğretmenlerine, çalışanlarına; 106 yıllık tarihi olan Kayseri Liseli olmak bir ayrıcalıktır. İlgi ve desteklerine şimdiden teşekkür ederek saygı ve sevgilerimi sunuyorum.

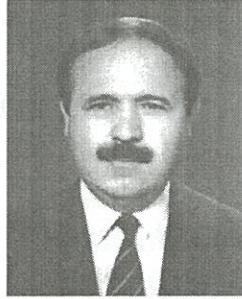
İDARİ KADROMUZ

Kubilay AKYÜREK
Kayseri Lisesi Müdürü

Fevzi AY
Başmuavin- Din K.

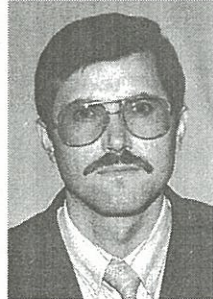
Yusuf ÖZMERDİVENLİ
Müd.Yrd. - FİZİK

Seyit TEKİN
Müd. Yrd. - FİZİK

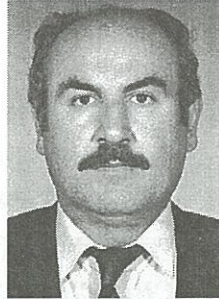
Gülay BAYRAM
Müd. Yrd. - TARİH

M. Sami ERTEN
Müd. Yrd. - ALMANCA

Fazilet KILINÇ
Müd. Yrd. - FRANSIZCA

Hayrettin CENGİZ
Müd. Yrd. - EDEBİYAT

Ahmet KARATOPRAK
Müd. Yrd. - KİMYA

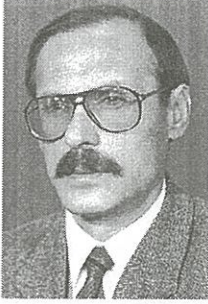

M. Kemal KILNAMAZ
Müd. Yrd. - FİZİK

Osman GÖRGÜZ
Rehberlik Uzmanı

ÖĞRETMENLERİMİZ

İbrahim DOĞAN
EDEBİYAT

Rezzan SOYAKÇA
EDEBİYAT

H. Meral GÜNEŞ
EDEBİYAT

Şerife ÖZTÜRK
EDEBİYAT

Nimet YAKUT
EDEBİYAT

H. Ali AZGIN
EDEBİYAT

Sedat KARAKOÇ
EDEBİYAT

Fatma DELİCEOĞLU
EDEBİYAT

Işıl Y CİNGÖZ
EDEBİYAT

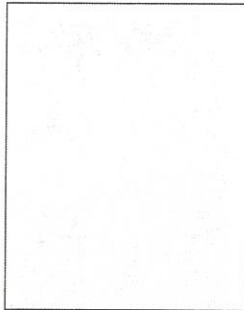
Nursun ALKAN
EDEBİYAT

Ülkü OĞUZ
FELSEFE

Serap ÇELİK
FELSEFE

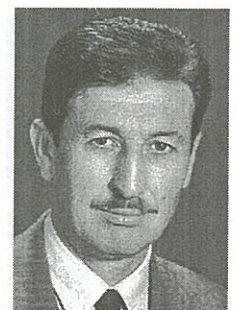
Hatice YARAY
SOSYOLOJİ

Sevinç TUNÇ
SOSYOLOJİ

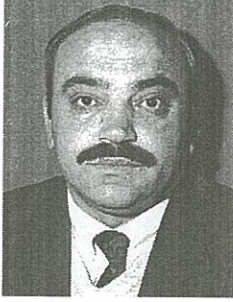

Mehmet BEDİZ
DİN. KÜL. AHLAK BİL.

Mehmet BUĞDAY
DİN. KÜL. AHLAK BİL.

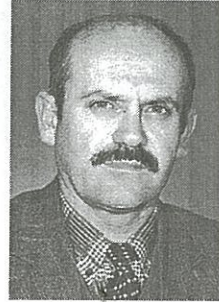
ÖĞRETMENLERİMİZ

Mustafa VELİBEYOĞLU
DİN. KÜL. AHLAK BİL.

Naim BOLAT
TARİH

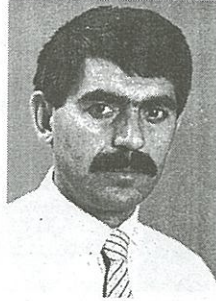
Celil PEHLİVANOĞLU
TARİH

İsmail KAYA
TARİH

Ferhat MEMİŞ
TARİH

Abdullah AYÇETİN
TARİH

Kudret KUTLU
TARİH

Meltem AKKAN
TARİH

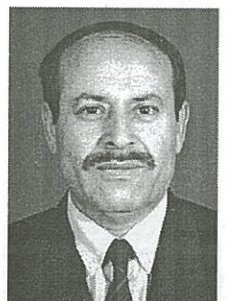
İsmail ASLANTAŞ
COĞRAFYA

Mustafa ADİBELLİ
COĞRAFYA

Asım ERKAN
COĞRAFYA

Nuretten ALTIPARMAK
COĞRAFYA

Ayhan MUTLU
MATEMATİK

Şaban EROĞLU
MATEMATİK

Mustafa YILMAZ
MATEMATİK

Hüseyin ÖZYALÇIN
MATEMATİK

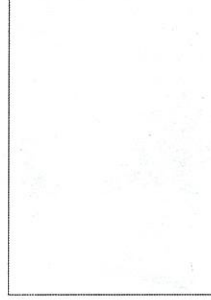
ÖĞRETMENLERİMİZ

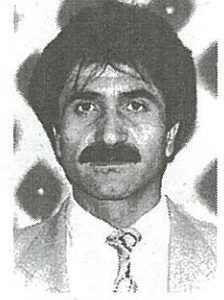
Erol ÜNAL
MATEMATİK

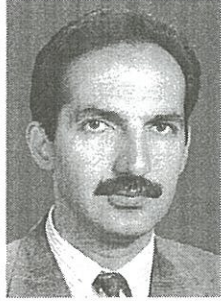
Şaban EROĞLU
MATEMATİK

Cemal ÇEVİK
MATEMATİK

Salim AYDIN
MATEMATİK

Mehmet EROL
MATEMATİK

Ali VANLI
FİZİK

Naim BOLAT
FİZİK

Yusuf KOÇYİĞİT
FİZİK

Hayriye TÜRKMEN
KİMYA

Sibel BAKIR
KİMYA

Hayriye COŞKUN
KİMYA

Kadriye DİNÇER
KİMYA

Gülsüm ARIKAN
BİYOLOJİ

Nilgün AYDOĞAN
BİYOLOJİ

Akay SALAR
BİYOLOJİ

Bekir ERDOĞAN
BİYOLOJİ

ÖĞRETMENLERİMİZ

Ruhittin SOYAKÇA
İNGİLİZCE

Şahin YILMAZ
İNGİLİZCE

Yusuf TELİS
İNGİLİZCE

Yusuf ÜNSAL
İNGİLİZCE

Güngör AKIN
İNGİLİZCE

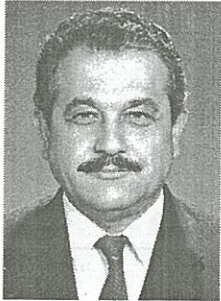
Makbule ELDENİZ
İNGİLİZCE

Rahşan AYDIN
İNGİLİZCE

Özlem AKTAŞ
İNGİLİZCE

Fikret TÜZÜNGÜVEN
FRANSIZCA

Canser ÖKTEN
RESİM

Ahmet AYER
RESİM

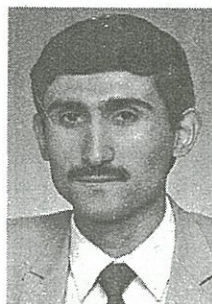
E. Banu ÇAPAN
RESİM

Ebru UZER
MÜZİK

İbrahim YALTIKLI
BEDEN EĞİTİMİ

Orhan TİMUR
SANAT TARİHİ

Kazım ÇETİN
MİLLİ GÜVENLİK

MEMURLARIMIZ ve HİZMETLİLERİMİZ

Ömer ARSLAN
MEMUR

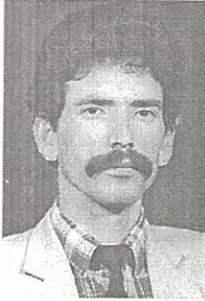
Fatma TUFANOĞLU
MEMUR

Fatma TUFAN
MEMUR

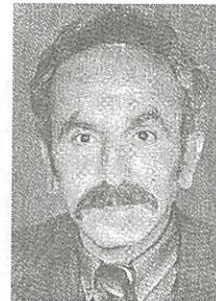
Emine ÖZSOY
MEMUR

Süleyman YILMAZ
MEMUR

Ahmet AKSAKOĞLU
HİZMETLİ

Mehmet ARSLAN
HİZMETLİ

Sinan ŞAHİN
HİZMETLİ

Mustafa ÖZKAYA
HİZMETLİ

Muharrem TEK
HİZMETLİ

Şaban KARAKUŞ
HİZMETLİ

Süleyman TÜRKMEN
HİZMETLİ

Murat KALENDER
HİZMETLİ

Hacı TAŞ
HİZMETLİ

Erol KARAKUŞ
HİZMETLİ

KORUMA DERNEĞİ ÜYELERİMİZ

İrfan TEKİNER
BAŞKAN

Osman VAROL
KARAMETE

İzzet BAŞKAL

Ayhan UZANDAÇ

Rauf SELÇUKİ

OKUL - AİLE BİRLİĞİ ÜYELERİMİZ

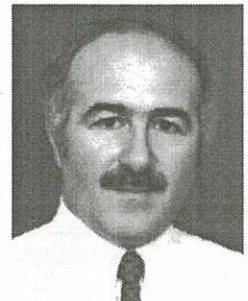
Dr. İsmail ULUSOY
BAŞKAN

Rauf SELÇUKİ

İrfan TEKİNER

Ömer TEKİNER

Kubilay AKYÜREK
TABİ ÜYE

Fazilet KILINÇ
ÖĞRT. TEMSİLCİSİ

Feriha ÖZÖZEN
MENGE

İsmail KAYA
Tarih Öğretmeni

CUMHURİYETİN TARİFİ, GELİŞMESİ ve TÜRKİYE'DE İLANI

CUMHURİYET (Fr re'publique, ing. reublic, Lat, res publica: Res: Şey olay; Publica (Publicos kelimesinin dişili) - (Kamuya ait genel) : 1. Devlet (eski anlam); 2. vevaset yolu ile devlet başkanlığına gelen hükümdar veya imparator tarafından yönetilmeyip seçimle belirtilen bir devlet varlığını kabul eden bir hükümet; 3. Böyle bir hükümet şekline sahi olan bir siyasal topluluk (Devlet veya millet).

Avrupa dillerinde kullanılan re'publique (Fr) kelimesi lât. res publica (-Kamu şeyi, malı) deyiminden gelir.

Cumhuriyet terimi, Arapçada halkın sosyal hayatta söz ve karar sahibi seçkin bir grubunun vasfı olan "cumhur" kavramından alınarak, devlet başkanının seçimle belirtildiği bir siyasal rejim ve devlet şekli anlamıyla dilimizde yerleşmiştir. Teriminin Latince aslı olan res publica'nın sözlük anlamı "Kamu malı" dır. Siyasal ve tarihi gelişim, çok geçmeden bu kavramı demokratik bir rejimde kamu ve halk hizmetinin görüldüğü bir devlet yönetimi anlamına kavuşturmuştur.

Devlet başkanının belli ve seçkin bir grup veya bütün seçmenlerin katılması ile doğrudan doğruya halk tarafından seçilmesi, Cumhuriyetin özüne ve aslına dokunmayan, olsa olsa aristokratik veya demokratik Cumhuriyet şeklinde bir vasıf değişikliğini yaratan ikinci derecede bir etkidir. Gerçekten siyasal tarih boyunca, devlet başkanını seçkin bir grubun belirttiği Cumhuriyetler vardır.

Bugün de cumhurbaşkanının parlamentolarca veya belli kurullarca seçildiği cumhuriyetleri Ortaçağın özellikle İtalya'nın şehir devletlerindeki cumhuriyetlerle kıyaslamak mümkündür. Bu arada Hz. Muhammed (S.A.V)'in vefatından sonra ilk halife Hz. Ebubekir (R.A)'ın eshab-ı kiramın çoğunluğu (Devrin Cumhuri) tarafından seçildiğini unutmamak gerekir.

Bununla birlikte, gerçek anlamda cumhuriyetin sadece seçkin bir gruba dayanan Aristokrasi ile değil, ancak geniş halk yığınlarının benimsediği demokrasi ilke ve ülkesi ile bağlaşılabileceği açıktır. Gerçekten demokrasinin ana ilkesi eşitliktir.

Eşitlik, haklar bakımından yurttaşlar arasında her türlü farkları, aile, grup, sınıf, ve kişi ayrıcalıklarını reddeder. Cumhuriyetlerde devlet başkanlarının seçimle iş başına gelmeleri de bu ilkenin uygulanması sonucudur. Cumhurbaşkanı devleti temsil yetkisini kendi kişiliğinden

deki özellikten veya belli bir aile ve gruba bağlı olmaktan değil, doğrudan doğruya halkın güven oyunundan almaktadır. Eşitlik ilkesinin o anlamda kavranıp uygulanması; Yalnız aristokraside değil İngiltere gibi hürriyetin beşiği olan krallıkların da gerçek anlamda demokrasi ile uyuma derecesini gölgelendirmektedir.

Aslında bu karışık ve çekişmeli anlayışın kaynağını ilk klasik demokrasilerdeki düşünce ve uygulama gelişimi farklılığında aramak gerekir. Atina da salon kanunları ile başlayıp, Perikles devrinde en üstün evreye ulaşan ve sitenin yönetimine bütün hemşerilerinin katılmasını sağlayan halk demokrasisi ile Isparta'da Lykurgos Anayasasının çizdiği çerçeveye uygun disiplinli, hatta talimli bir seçkin grubun gerçekleştirdiği aristokratik demokrasi arasında anlayış ve teşkilat bakımından uçurumlu ayrılıkların bulunduğu bir gerçektir. Bununla birlikte, her iki rejimde devleti temsil eden en yüksek organın sosyal seçimle belirtilmesi konusunda tam bir ilke ve görüş birliği halindedir.

Ancak, fikri ve iktisadi gelişimin tabii sonucu olarak halk yoğunlarının devlet yönetimi ile ilgilerinin artması ölçüsünde bir devlet ve hükümet şekli olarak cumhuriyet kavramının gerçekleşme şansını monarşi veya aristokrasiden çok demokraside arama zorunluluğu siyasal bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Atatürk'ün "Cumhuriyet fazilettir." Vecizesini bu anlamda değerlendirmek gerekir.

Devlet başkanının milli iradeye dayanan bir seçimle ortaya çıktığı devlet şeklidir.

Cumhuriyetlerde devleti temsil eden ve teorik olarak en üst iktidara sahip bulunan devlet başkanı ya doğrudan millet tarafından ya da halk tarafından seçilmiş yasama organlarıncı seçilmektedir.

Anayasamıza göre Türkiye'deki devlet şekli de cumhuriyettir. Ve bu sistemin değiştirilmesi dahi teklif edilemez. Osmanlı Devleti süresince monarşik esaslara göre yönetilen Türkiye Kurtuluş Savaşı sonrasında gerçekleştirilen siyasi yapı değişimleri arasında cumhuriyet yönetimine başvurulmuştur. (I)

Yurdumuzda Cumhuriyet ilk defa Milli Mücadelenin sonuçlanmasından sonra 29 Ekim 1923'de anayasamıza malolmuştur.

1924 Anayasasının birinci maddesinde yeralan "Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir." Hükümünün asla değiştirilemeyeceği de aynı yasada belirtiliyordu.

Atatürkçülüğün temel ilkeleri başında Cumhuriyetçilik gelir. Bunun sebebini bilmek için önce cumhuriyetin ne demek olduğu anlamak gerekmektedir.

Cumhuriyet bir devlet biçimidir. Cumhuriyette esas olan öge devlet başkanının bir hükümdarın bulunduğu monarşiden ayrılan, monarşilerde devletin başı bir aile içinden çıkan normal koşullar altında ölünceye kadar iş başında kalır. Yerini aynı aileden bir başkası gelir.

Cumhuriyette devlet başkanı belli bir süre içinde seçimle iş başına gelince ileri gelen diğer kişilerinde seçilmesi gerekir.

Gerek devlet başkanının gerek yasa koyma yetkisine sahip olanların seçimle iş başına gelmesi şartını kabulüyle cumhuriyet tam anlamıyla belirmiş sayılmaz. Şimdi mesele seçim üzerinde düşünülmemektedir. Seçime kimler katılacaktır? Belli bir grup halka seçme ve seçilme hakkı verilirse o zaman sadece görünüşte bir cumhuriyetin olduğu görülür. Bu gibi cumhuriyet şekillerinden yani seçilenler arasındaki cumhuriyet idaresine biz İlkçağ Yunan kentlerinde bazı Ortaçağ devletlerinde (İtalya-Almanya) rastlıyoruz. Bu gibi cumhuriyetlerde seçime katılma hakkı sadece belli bir gruba verilmiştir. (Aristokratik veya oligarşik cumhuriyet)

Demek ki cumhuriyet rejiminin tam olarak uygulanması için belli bir olgunluk yaşına gelmiş her vatandaşın seçime katılması gerekir. Bu tür Cumhuriyetler A.B.D'nin kurulması ve Fransız inkılabından sonra yapılmaya başlanmıştır.

Cumhuriyet rejimini daha iyi ve güçlü olarak yaşatmak seçimin demokrasi şartları içinde yapılması ile mümkündür. İşte gerçek cumhuriyet demokratik hayatta gerçekleşir.

Gerçekte demokrasi, devletin en yüksek organında en aşağı basamaklarına kadar halk iradesinin egemenliği ilkesine dayandığından cumhuriyeti yaşatacak ve ayakta tutacak tek kuvvet, halkın siyasal olgunluğuna ve ahlaki değerine dayanan kamu yararı (res publica) ile yakın ve sıkı ilgisidir.

Milli egemenliğin doğrudan doğruya, gerçekleştirme amacını güden modern demokrasi ve Fransız İhtilali mefkurecisi J.J. Rasseau "Hürriyetsiz Vatan, Yurttaşsız hürriyet, erdemsiz yurttaş olmaz; Yurttaş yükseltir ve yetiştirirseniz, herşeyi sağlamış olursunuz" sözüyle bu gerçeği dile getirmektedir.

Yurdumuzda Cumhuriyet, ilk defa milli mücadelenin zaferle sonuçlanmasından sonra, 29 Ekim 1923'de anayasamıza mal olmuştur. 1924 Anayasasının, birinci mad-

desinde yer alan "Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir." hükmünü asla değiştirmeyeceğini aynı anayasa tarafından hukuki teminat altına almış bulunuyordu. Bu anayasanın 16. ve 38 inci maddelerinde milletvekillerine ve cumhurbaşkanına görevlerine başlamadan hukuki tasarruflarda bulunabilmenin ön şartı olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin ve demokrasisinin korunmasını yalnız ahlaki değil, aynı zamanda hukuki bir mükellefiyet olarak vermiş bulunuyordu. 27 Mayıs 1960'dan sonra kurucu meclise hazırlanıp halkoyuna sunulmakla yürürlüğe giren 27 Mayıs 1961 günü Türkiye Cumhuriyeti Anayasası da aynı ilkeleri, titizlikle benimsemiş bulunmaktadır. "Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir". hükmünü asla değiştirmeyeceğini aynı anayasa tarafından hukuki teminat altına almış bulunuyordu. Bu anayasanın 16. ve 38 inci maddelerinde milletvekillerine ve cumhurbaşkanına görevlerine başlamadan hukuki tasarruflarda bulunabilmenin ön şartı olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin ve demokrasisinin korunmasını yalnız ahlaki değil, aynı zamanda hukukî bir mükellefiyet olarak vermiş bulunuyordu. 27 Mayıs 1960'dan sonra kurucu meclise hazırlanıp halkoyuna sunulmakla yürürlüğe giren 27 Mayıs 1961 günü Türkiye Cumhuriyeti Anayasası da aynı ilkeleri titizlikle benimsemiş bulunmaktadır. "Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir". (Md. 1) "Devlet şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki anayasa hükmü değiştirilmez ve değiştirilmesi teklif edilemez." hükmü yer alır.

23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi açılınca millet egemenliğine dayanan yeni bir devlet kurulmuştur. 20 Ocak 1921 tarihli Anayasamızda "Egemenlik Kayıtsız Şartsız Milletindir" ibaresi bulunmaktadır. Bu direkt olarak cumhuriyettir. Ancak bir anda tepeden düşme gibi idarenin cumhuriyet olduğu belirtilmemiştir. Çünkü henüz daha Atatürk'ün belirttiği gibi ortam hazır değildir. İlk etapta hazır edilmiş olsa belki eldeki potansiyel dağılılabirdi. Atatürk bunun için bir süre beklemiştir.

1921 Anayasasıyla kurulan hükümet sistemi zaferden sonra gelişemez oldu. Çünkü ilk kurulan sistemde ayrı bir hükümet yoktu. Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne kendi hükmetti. Zaferden sonra mecliste karışıklık çıktı. Bazen boş olan bir bakanlık aylarca boş kalıyordu. Sistem tamamen çalışamaz olmuştu. Yeni bir devlet kurulmuştu fakat devletin başkanı yoktu. Aynı zamanda rejimin adı belli değildi. Bu durumlar Atatürk'ü bir nevi Cumhuriyetin ilan edilmesi hususunda harekete geçirmişti.

TÜRK ÇOCUĞU ECDADINI TANIDIKÇA DAHA BÜYÜK İŞLER YAPMAK İÇİN KENDİNDE KUVVET BULACAKTIR.

K. ATATÜRK

Osman GÖRGÜZ
Tarih Öğretmeni

Niçin ve Nasıl CUMHURİYET?

Bilimde gelişmeler olduğu gibi zamanla sosyal olaylarda da yanlışlar görüle görüle daha az yanlışla veya doğruya yönelişler zorunluluk arzutmeye başlıyor. Bilimin önceki uygulayıcıları yeni gelişmelere karşı çıksalar da yeni gelişmeler karşısında tutunamayınca mecburen uyum sağlıyorlar. Matbaanın icadından evvel de kitaplar yazılıyordu. Matbaanın gelişinden sonra ise evvela bir direnme sonra gerileme daha sonra kabul dönemi geliyor. Atlı arabalardan motorlu arabalara geçiş de herkesi memnun ederek gelmedi. Geçiş süresi uzun olunca rahatsızlık keskin şekilde hissedilmedi.

Veryüzünde insan sayısının az olduğu dönemlerden itibaren sırayla aile, klan, kabile, site, imparatorluk, derebeylik ve ulus devlet dönemleri için herbiri bir zaman dilimine hitabediyordu. Toplumun bireyleri arttıkça, meslekler çeşitlendikçe, idare genişlemeye uyum sağlayamayınca ortaya aksamalar, yetersizlikler çıkmaya başladı.

Devletlerin yükselme, gerileme ve parçalanma dönemlerine baktığımızda yükselme dönemindeki kral, han veya padişahların idareci zeki ve çalışkan olduklarını, gerileme ve parçalanma döneminde ise idareci özelliğin, idare edilenle, zekiliğin zevklerinin peşinde koşanla, çalışkanlığın tembellikle yer değiştirdiğini rahatlıkla görebiliriz.

Amaç devletin üst yöneticilerinin daima zeki, işbilir ve çalışkan olmalarıdır. "Hakimiyet kayıtsız şartsız milletindir!" koşulundan sonra hareket ettiğimizde herhalde millet başına bela seçmek istemeyecektir.

Sosyal gelişmelerde de Cumhuriyete geçiş öyle kolay olmadı. 1789 Fransız İhtilalinde kralın yasama, yürütme ve yargı üzerindeki etkisi ve yetkisi alınır alınmaz bu yetkilerin nasıl yönetileceği anında kararlaştırılmadı. Yetki verilecek kişilerin kim tarafından belirleneceği üzerinde hemen "Halk belirlesin." denmedi. Avrupadaki diğer krallıklar, "Ayaklanma bize de sıçramasın." diye değişikliği önlemek için birlik oluşturdular. İnsan tabiatı gereği elindeki malı da yetkiyi de kolay kolay devretmek istemiyor. Gücünün sonuna kadar sa-

vunuyor.

"Hakimiyet kayıtsız şartsız milletindir." prensibinin kabulünden sonra seçim günü geldiğinde veya bozulmalar görüldüğünde değiştirilebilecek "seçilmişler," veya "başkan"lık sistemi olan cumhuriyete geliniyor. Cumhuriyet sisteminde yasama, yürütme ve yargı ayrı güçler halinde belirip, yasama da halk tarafından seçilenlerce şekillenince sistem kendinden öncekilerden daha insanca bir yaklaşım sergilemek zorunda kalıyor.

Yürütmeyi de uygulayan hükümet ebedi olmadığından hakkına demokratik davranmak, bir yerde halka "ne istiyorsun?" diye sormak, uygulamak istediğini de "İster misin?" diye arzetmek gereğini duymaktadır. Cumhuriyet sistem olarak günümüzün en ideal yönetim biçimidir.

Fransa'da Fransız ihtilalinden bu güne aksamalarla, Amerika Birleşik devletlerinde 1776 tarihinden beri, Almanya'da iki dünya savaşının tecrübesinden sonra dünyaca görüldü ki cumhuriyetle idare edilmek bireyin keyfi davranışlarını engelliyor.

Seçilenler halk tarafından seçildiği için olumsuz vasıflılar daha başından eleniyor. Halk eziyet çekmiyor. Toplum rahat ve refah içinde oluyor.

Düzen ve güvenin olduğu yerde gelişme de oluyor. Bu uzun tecrübe herkes tarafından görülünce cumhuriyet seviliyor. Hatta o kadar ki seçme ve seçilme haklarında eksiklik olan ülkeler bile sistemlerini "cumhuriyet" olarak nitelemek zorunda kalıyorlar.

Nasılına gelince; cumhuriyeti sevdirecek en önemli özelliğin seçme ve seçilme haklarında kısıtlamaların olmayışı, yani demokratiklik, seçilenlerin seçildikten sonra sözünde durması, yetkisini haddini aşmayacak şekilde halkın tercihi yönünde kullanması, eline aldığı yetkiyi kanunlara uygun şekilde kullanması, süresi olduğunda yetkiyi devretmeye gönüllülük, cumhuriyeti cumhuriyet yapan özelliklerdendir.

İnsanın kendine saygısını reddetmesi mümkün müdür?

Türkiye Cumhuriyetinin Temeli Kültürdür.

K. ATATÜRK

Atatürkçü Düşünce Sisteminin Diğer Düşünce Sistemlerinden Farkı

Serap ÇELİK
Felsefe Öğretmeni

edip geliştirebilir.

Baskıcı yönetimde halkı bir kişi veya grup yönetir. Egemenlik bir kişi veya zümrenin elindedir. Egemenliğin bir kişni elinde olması MONARŞİ, bir grubun veya bir zümrenin elinde olması OLİGARŞİ adını alır.

Eğer egemenliği elinde bulunduran grup din adamlarıyla yönetim biçimi TEOKRASİ asiller ise ARİS-TOKRASİ'dir.

Baskıcı yönetimlerde demokratik hak ve özgürlükler bulunmaz. Farklı fikir ve düşünceler yaşatılamaz, engelenir. Sistem ancak yönetimlerde kişilerin özgürlüklerinin kısıtlanmasıyla sağlanır.

İlkel toplumlarda ise klanlarda yöneten-yönetilen ayrımı yapılmamıştı. Devlet diye bir sistem yönetilen ve yönetenlerin ayrımı ile oluşmuştur.

Aşiretlerde toplum bir şef tarafından yönetilir. Yöneten- yönetilen ayrımı başlar. İlk devlet aşiretlerde ortaya çıkar. Sitelere geldiğinde egemenlik önce tek kişinin sonra bir grubun ve asillerin eline geçmiştir.

İmparatorluklarda egemenlik imparatora aittir. Burya kadar yönetimlerin baskıcı olduğunu ve karşımıza değişik adlar altında çıktığını görüyoruz.

Ortaçağ Avrupasındaki toplum düzeni feodalite adını alır. Feodalitede soylu ve rahipler başka yanda köylü ve serfler bulunuyordu. Egemenlik rahip ve soylularda idi. Zaman geçtikçe "kentli" anlamına gelen burjuvaziler ortaya çıktı. Burjuvaziler asillerden oluşmuyordu. Bu nedenle eşitlik ve özgürlük fikirlerinin savunucu olmuş insanların eşit olması gereği dile getirilmiştir.

19 yy. da sanayileşme ile birlikte burjuvazilerin karşısında yeni bir güç oluşur, işçiler. İşçiler burjuvazilerin liberalist görüşüne karşı çıkmışlardır ve 1917 yılına kadar sadece bir kuram olan sosyalizm, bu yılda uygulama alanına geçer ve bu uygulama tek partili bir diktatörlük şeklinde başlar. Böylece sosyalist ve kapitalist olmak üzere iki ekonomik sistem uygulanmaktadır. Bu bölünme ve sistemin hataları kapitalizm, bunalım dönemine giren ve sosyalist sistemde kapitalizmin savunduğu özgürlükler tek bir güç olan devlettedir. I. Dünya savaşı sonrası İtalya'da sonra Almanya'da demokratik olmayan baskıcı yönetimler ortaya çıkar. Baskıcı yönetimde bireyin sadece görevi vardır. Baskıcı yönetimlere Komünizm, rasyonel sosyalizm ve faşizm örnek olarak ve-

Yıl 1923 Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanı. Türkiye Cumhuriyetinin bağımsızlığının, özgürlüğünün, demokrasinin başlangıcı şimdi 1998 yılı ve Cumhuriyetimizin 75 yılı. Bağımsızlığımızın, özgürlüğümüzün dolu dolu yaşandığı ve hep ileriye gidebilecek bir Cumhuriyeti yaşatmak. Ne mutlu ki bize böyle bir Cumhuriyet Türkiye'si'nde yaşadığımız için; ne mutlu ki bize ATATÜRK gibi bir düşünce insanın izinden ve ilkelerinden yürüdüğümüz için. Böyle bir coşku ile yaşadığımız Cumhuriyetimizin 75 yılı kutlu olsun.

Yıllar boyunca ATATÜRK hakkında çok şey söylendi, yazıldı, çizildi. Onun kişiliği, devlet adamlığı, askeri kimliği, öğretmenliği, vatan millet sevgisi...

Her toplumda değişik yönetim biçimleri vardır. Bu yönetim biçimleri yöneten ile yönetilenler arasındaki ilişki biçimine göre belirlenir. Siyasal yönetimin iki farklı biçimi vardır; Baskıcı yönetim ve hürriyetçi yönetim.

Baskıcı yönetimde, yürütme gücünü elinde bulunduran kişi veya grup tam anlamıyla kendi başındadır. Kendisini denetleyen sınırlayıcı bir kurum yoktur. Baskıcı yönetimi Morarşi, oligarşi, teokrasi ve aristokrasi biçiminde görülür.

Baskıcı yönetim halkı siyaset dışında tutar. Her sorun kendince çözüm üretir ve bunları tartışmaya bile açmadan emoze eder ve uygular. Halka kendi politikalarını ve çerçevede oluşturdukları kararları kabul ettirirler. Bunu siyasal katılma olarak tanımlarlar. Sürekli propaganda yaparlar bu yetmediği anlarda her türlü zoru ve şiddeti meşrû bir araç olarak kullanırlar.

Hürriyetçi yönetim biçimi, baskıcı yönetimin aksine hürriyeti temele alır. İkisi arasında nitelik farkı vardır. Hürriyet, hem kişisel hem toplumsal gelişmenin bir kaynağıdır. İnsan ne kadar hür olur ise o kadar kendini ifade

rilebilir.

Demokratik yönetim, insan hak ve özgürlükleri tanıyan ona saygılı olan bir yönetim şeklidir. Yasama, yürütme, yargı yani egemenlik halktadır. Halk yöneticileri kendisi seçer. Y. Demokrasi Yeniçağda görülen ekonomik, demokratik ve fikir akımları sonucu doğmuştur.

Demokrasinin temel nitelikleri eşitlik, demokrasi, adalet siyasi partilerin varlığıdır. Demokratik bir yönetimi, baskıcı bir yönetimden ayıran temel farklar şunlardır: Serbest seçimlerin varlığı, oy vermedeki eşitlik, siyasal hürriyetlerin bulunuşu ve çoğunluk iradenin geçerliliğidir.

ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE SİSTEMİ:

İnsanlık, olumlu, duygu, düşünce ve davranışı ifade eden bir kavramdır. Hak ve özgürlük insan için vardır ve sorumluluk insanın aklı ve iradesi ile özgürlüğünü kullanır.

Böyle bir insan kavramı da sahip olunan özgürlük ve kişi güvenliği, vicdan özgürlüğü, düşüncelerini açıklama ve yayma özgürlüğü gibi haklardır. İnsan hak ve özgürlüklerinin varlığını kabul ederken sınırlarını çizmek gerekir ki bu sınırların çizildiği en iyi yönetim biçimi demokrasidir. Atatürk bu konuda şöyle demiştir. "Toplumda en yüksek özgürlüğün, en yüce adalet ve eşitliğin sürekli olarak yerleşmesi ve korunması ancak ve ancak tam ve kesin anlamıyla ulusal egemenliğin yerleşmiş bulunmasıyla olabilir. Böylece, özgürlüğün de adaletin de dayandığı egemenliktir." "Toplumumuzda, devletimizde özgürlük sonsuzdur. ancak onun sınırını, onu sınırsız yapan ilkelerin korunmasıyla geçerli ve belirgin olur.

"Bir insan, belki kendi isteğiyle kişisel özgürlüğünden vazgeçmiştir; fakat bu yolda bir girişim koca bir ulusun yaşamına ve kurtuluşuna zarar verecekse, ulusun değerli ve şerefli yaşamı bu yüzden sönecekse, o ulusun torunları ve gelecek kuşakları bu yüzden yok olacaksa, böyle girişimler hiçbir zaman kabul edilemez." demiştir.

Pascal diyor ki "insan büyüklüğünü bir uca dayandırarak değil, iki uca birden dokunarak elde eder." Atatürk'te bunu yapmıştır. Türk inkılaplarının gerçekleşmesinin en kansız şekilde olması bunun sonucudur.

Atatürk'ün insan sevgisi tüm insanlığı kapsar. Atatürke göre; "İnsanları mutlu edeceğim diye onları birbirine boğazlatmak insanlık dışı ve son derece üzüntü verici bir sistemdir. İnsanları mutlu edecek tek onları birbirine yaklaştıracak onlara, birbirini sevdirecek karşılıklı

maddi ve manevi gereksinimlerini karşılamaya yarayan davranış ve güçtür."

Atatürk, insanların şahsî menfaatlerini değil de başka insanların mutluluğu için çalışmanın gereğini söyler.

Atatürkçü düşünce, insan sevgisiyle dolu, insan onuruna ve kişiliğine saygılıdır. Milli birlik ve beraberlik içinde bağımsız, akılcı ve bilimin gösterdiği yolu benimseyen barışçı düşünce sistemine Atatürkçülük denir.

Atatürkçülük yutta ve cihanda barışı kendisine temel edinen çağdaş, akılcı, ve bilimsellikten ayrılmayan kişi hak ve özgürlüğüne saygılı, insan inancına, rengine ve soyuna bakmadan herkesi eşit gören bir düşüncüdür.

Her sistem bir bütünlük getirir. Atatürkçü düşünce içerdiği temel ilkelerle (Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Laiklik, İnkılapçılık) bir sistem bütünlüğünü getirir. Her unsur başka unsuru tamamlar. Atatürkçü düşünce sistemi 20 yy'ın ilk yarısında çok etkili olmuştur. Başka ideolojilerden farklıdır onlarla açıklanamaz.

İdeoloji toplum ve dünya hakkında toplumun yaşamını belirleyen inanç ve düşünce sistemidir. Atatürkçülük bir milleti oluşturan düşünce ve modern bir bütündür. Türk milletinin vicdanının simgesidir. Milliyetçilik, Laiklik ve Çağdaşlık Atatürkçü sistemin temelini oluşturur. Milliyetçilik, Atatürk'ün Milliyetçilik ülke ve millet bütünlüğü için harekete geçebilme özverisini gösterebilme ve toplumun her alanda gelişip çağdaşlaşmasına katkıda bulunmasıdır. Ayırımı karşı da birleştirici ve bütünleştiricidir. (Irkçılık ve ümmetçiliğe karşıdır.) İnsancıdır.

Temel ilkelerden biri olan laiklik asla dine karşı doğan bir tutum değildir. İdeolojik zorunluluk değil, pratik zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır. Laiklik ilkesi hoşgörü, barış ve uzlaşma temelini alan ve sorgulamaya, eleştiriye imkan sağlayan akılcılık anlamındadır.

Çağdaşlık yenilik ve gelişmeye açıklığın anlatımıdır. Atatürk her zaman ilimin gösterdiği yoldan gidilmesinin gereğini vurgulamıştır.

İşte Atatürkçü düşünce sistemi bir ideoloji değil tam aksine milletin egemenliğini esas alan akılcı, laik ve modernleşmenin anlamıdır. Bu yüzden Atatürk dönemindeki etkili hiç bir ideolojiyi benimsememiştir. Atatürk, Türkiye'nin millî, bağımsız bir devlet olma savaşının doğal bir sonucudur. Kendi türünü kendi çabasıyla bulan bir rejimdir.

" Biz kimsenin düşmanı değiliz. Yalnız insanlığın düşmanı olanların düşmanıyız. "

İnsandı...

Meltem AKKAN
Tarih Öğretmeni

Makedonya'nın en hareketli zamanlarında doğmuştu O. Yunan'ın, Sırp'ın, Bulgar'ın Osmanlı'dan sıyrılıp bağımsız olmak için yanıp tutuştuğu günlerdi. O büyüdükçe Balkanların sancısı da büyüyordu. Çocuk gözleri Türk'ün ezilişini, gerileyişini izliyordu acıyla hınçla. Zaten vakar ve gurur yaradılışında vardı. Katılamıyordu sokakta oynayan öbür çocuklara. Bir kere arkadaşları onu birdirbir oynamaya çağıracak oldular, oyuna katıldı ancak üstünden atlamaları için eğilmeyi kabul etmedi. Yıllar sonra geriye baktığında çocukken yaptığı çocukluk şakasını, kızkardeşinin yüzünü yoğurt kabına daldırışını, doyasıya yaşanmamış bir çocukluğun özlemiyle anacaktı.

Büyüdü, delikanlı oldu, gençliği savaşa doğdu. Osmanlı ateşe ve kana garkolmuştu. Kanı damarlarında deli deli atarken ülkesinin dağılışını da görüyordu. Trablus'ta savaştı, çöllerde vatani için mücadele verdi. Bunları yaparken gençti. Hatta bir ara her genç gibi Dimitrina adında bir Bulgar kızına aşık oldu. Ancak kızın babası "Kızımı bir Türk'e vermektense başı-

mı keserim daha iyi" dedi. O da aşkını kalbine gömdü. Zaten aşk acısı çekmek gibi bir bir lüksü de olamazdı. Çünkü Onun daha büyük ve daha sancılı bir aşkı vardı: VATANI...

I. Dünya Savaşı patlak verdiğinde 33 yaşında idi. Kendini Çanakkale'de buldu. Cehennemini ta kendisiydi, ölüm kalım mücadelesiydi. Tüm sorumluluğu üstlendi, Mehmetçiğin önünde ilerledi ve Türk milletini büyük bir zafere sürükledi. İstanbul kurtulmuştu. Osmanlı son demlerini yaşıyordu. Osmanlı işgal altındaydı.

38'nde Samsun'daydı. Vatanını sırtlamış olgun bir adamdı. Geçmişindeki tüm savaşlardan daha büyük bir savaşa atılıyordu şimdi. Gece-ler, gündüzler boyunca çalıştı, sonunda vatan kurtuldu. O kırkbir yaşındaydı, kahramandı.

Kahramandı ama durmadı. Asıl savaşı yeni başlamıştı. Modern bir devlet, medeni bir millet yaratmalıydı. Yarattı ve öldü. O elliye-yaşı-ındaydı, Ata'ydı.

Koskoca bir ömür. Sa-

Ege vapurunda salıncakta (27 Kasım 1930)

vaşla, kanla, acıyla geçen elliye yıl. Şan için, şöhret için, para ve iktidar için değil, Türk milleti için elliye yıl.

Hangimiz hayatımızı bu kadar kolay silebiliriz? Acaba hangimiz koca bir milletin sorumluluğunu yüklenebiliriz böylesine inançla? Eğer bir an için durup, ciddi bir şekilde düşünürsek gerçekten çok büyük bir sorumluluk aldığımızı anlayabiliriz. Ve bu sorumluluğun O'nda yarattığı baskı ile stresi kavrayabiliriz. Daima inançlı olmak, insanları ikna etmek, bir milleti idare ederek bir arada tutabilmek ne büyük bir sabır ister hiç düşündünüz mü?

Bütün inkılapları gerçekleştirip, modern bir Türkiye tesis ettiğinde elli ile altmış yaş ortasındaydı ve eşten, aileden, sevgiden yoksun bir insandı. *Âfet Hanım ona bakıyor ve rahatını oldukça sağlıyordu. Bunun dışında, evdeki yaşamının hâlâ bir bekâr subay kantininden farkı yoktu. Gece konuklar gittikten sonra yalnız kalınca, içini bir kendine acıma duygusu kaplıyordu. Latife Hanımla geçen kısa evlilik dönemi dışında evlenmek istememişti"(1) Dolayısıyla bir erkeğin yaşaması gereken en doğal hakkı olan babalığı da tatmamıştı. Hele bir oğlu olmasını bilinçli olarak istemiyordu. Çünkü gelecekte insanlar oğlunu acı bir şekilde eleştirip, yıpratabilirlerdi. Babalık duygusunu küçük Ülkü ve Zehra'yla, Sabiha ve Rukiye ile tatmin ediyordu.

Ömrünün son 2 yılında geçmişin ağırlığını omuzlarında hissetmeye başladı. Ayrıca milleti için yapabileceği herşeyi yaptığını ve şimdi sadece milletin büyüyüşünü izlemekten başka yapacak bir şeyi kalmadığını kabullenmek, O'nun gibi fırtınalı bir hayat geçirmiş insan için çok zordu. Bunun yanı sıra Dolmabahçe'de de sıkılıyordu. Bu

yüzden "Arada bir kimseye belli etmeden saraydan kaçtığı da oluyordu. Bir akşam, okul kaçağı bir çocuk gibi, erken yatacağımı söyleyerek sofradan kalkmış, nöbetçilerini atlatmış ve saraydan sıvışarak geceleyin ortadan kaybolmuştu. Bunun yanı sıra Ülkü ile çocuklaşmak yüzmek hatta bir çocuk neşesiyle salıncakta sallanmak O'nu mutlu ediyor olmalıydı.

O kahramandı. Kahramanlar asla yenilemez, zayıf düşemezlerdi. Fakat 1937 yılından itibaren artan ve O'nu gerçekten acılar içinde bırakan Siroz hastalığına rağmen güçlü görünmeliydi. Çünkü o halkın gözün de yenilgi bilmeyen, dirençli, kuvvetli Ulu Önder'di. Halkı önünde güçsüz görünmeyi asla kabul etmiyordu. Hatay meselesi için Mersin'e gittiğinde, kırk dakika boyunca güneşin altında kıtaların geçişini izlerken güçlkle ayakta duruyodu. Kılıç Ali* ve Salih Bey'in* "bize yaslanın" önerisini gururla reddetmişti. Hasta yatağında yattarken, kendisini görmek için sarayın önüne sandalla gelen genç subayları, yanındakilerin itirazına rağmen yataktak kalkarak selamlamıştı. Halkın gözündeki imajını korumak bir tarafa, gençliği zaferlerle dolu bir insan için hastalığın getirdiği acıları ve zayıflıkları kabullenmek kimbilir ne kadar zordu?

Öldü, elliye yaşındaydı.

O askerdi...

O Ata'ydı...

O kurtarıcıydı...

O MUSTAFA KEMAL'di...

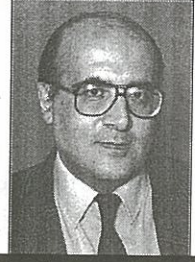
İNSANDI...

* Prof. Dr. Afet İNAN * Üsküp, Selânik, Manastır.

YETİŞECEK ÇOCUKLARIMIZA VE GENÇLERİMİZE; GÖRECEKLERİ TAHSİLİN HUDUDU NE OLURSA OLSUN, EN EVVEL VE HERŞEYDEN EVVEL, TÜRKİYE'NİN İSTİKLÂLINE, KENDİ BENLİĞİNE VE MİLLİ GELENEKLERİNE DÜŞMAN OLAN BÜTÜN UNSURLARA MÜCADELE ETMEK LÜZUMU ÖĞRETİLMELİDİR.

K. ATATÜRK

ATATÜRK VE İLKELER:

Kudret KUTLU
Tarih Öğretmeni

Türk devriminin dayanağı fikir gücü ve temel prensipler "Atatürk ilkeleri" veya Atatürkçülüğün temel ilkeleri olarak ifade edilmektedir. Bu ilkeler bir anlamda Atatürkçülüğün içeriğini oluşturmaktadır. Bu bir sistemdir, prensipler ve yeni bir dünya görüşüdür.

Söz konusu ilkeler; milliyetçilik, cumhuriyetçilik, halkçılık, laiklik, devletçilik ve inkılapçılık; bağımsızlık mücadelemizin sonunda somutlaşmış benimsenmiş ve yeni bir ulusa yol gösterici olmuştur. Dünya tarihini incelediğimizde iki çeşit lider tipi olduğunu görürüz. Doktrin üreten ve kitleleri etkileyen lider tipi ile halk lideri tipi. Atatürk nadir görülen ve bu iki özelliği de kişiliğinde birleştirmiş özel bir lider tipidir. Çünkü hem halkın önüne geçerek kumandanlık yapmış, savaşlar kazanmış hem de savaştan sonra kurduğu Türkiye Cumhuriyet devletinin gelişmesi, yaşaması, modernleşmesi, zenginleşmesi güçlenmesi için bir doktrin niteliğindeki ilkelerini ortaya koymuştur. Atatürk ilkeleri millete haklarını tanıma ve tanıtmadır. Millet egemenliğinin ifadesidir. Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma yollarını öğretir.

Batılılaşma, hür fikir ve düşünce, hürriyet ve demokrasi anlayışının yayılmasını amaçlar. Çağdaş toplum yaşamına geçiştir. Laik bir düzen kurma, pozitif ilim anlayışı ile devlet yönetimini gerçekleştirmek anlamına gelir. Bu anlamı ile Türk toplumuna uygun sosyal ve siyasal kurumları kurmaktır.

Atatürk ilkeleri veya Atatürkçülük kavramı Türkiye'nin gerçeklerinden doğmuştur. Milli bir anlayışla çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkmayı amaçlamıştır.

Atatürk ilkeleri aynı zamanda Türk milletini sevmek ve onun yüksek ideallerine bağlı kalmak demektir. İnsan kişiliğine kıymet verir. Hür düşünce ve duyguya saygılıdır. Türk milletini ileri hedeflere yönlendirmek ve insanlık ailesi içinde ona en şerefli yeri vermeyi amaçlar.

Atatürk ilkeleri bir fikir ve ideal olarak ele alındığında, topluma kazandırdığı değerlerle, ileri uygarlık anlayışı ile, insanlığa yönelik fikir gücü ile bir örnek ve evrensel bir modeldir. Bu bir anlamda Atatürkçülüğün geleceğe hitap ettiğini de gösterir. Yirmibirinci yüzyılda insanların yeni bir toplum düzenine ihtiyaç duyduğu göz önüne alınırsa bu fikirler yeni bir hümanist anlayış olarak değerlendirilecektir.

Çünkü Atatürk ilkeleri ve Atatürkçülük akılcılığa, pozitif ilim kavramına dayanır. Bütüncüdür. Dünya görüşü geniş kapsamlıdır. Fizik ötesini ve bilim dışı kavramları reddeder. Çoğulcudur, dinamik, yeniliğe açıktır.

Tarih hem aksiyoner hem de doktrin sahibi olan Atatürk'ün Türk milletine ve insanlığa hizmetini takdirle hayranlıkla anıcağıdır.

Atatürk geleceğe yönelik fikir ve ideallerini Türk toplumuna ve insanlığa kazandıran kişidir.

Tek Kelimeyle ATATÜRK ve CUMHURİYET

Atatürk; Azim

Cumhuriyet; Yaşamak (Öğrenci)

Atatürk; Lider

Cumhuriyet; Damarlarımızdaki kan
(Öğretmen)

Atatürk; Devlet Adamı

Cumhuriyet; Özgürlük (Ev Hanımı)

Atatürk; Işık

Cumhuriyet; Ülkenin ruhu (öğrenci)

Atatürk; Siyaset adamı

Cumhuriyet; Milletvekili (Ev Hamımı)

Atatürk; Bugünümüz

Cumhuriyet; Varlığımız (İş Adamı)

Atatürk; Önder

Cumhuriyet; Yeniden doğmak (Öğrenci)

Atatürk; En büyük Türk

Cumhuriyet; Halk (Öğretmen)

Atatürk; Besteci

Cumhuriyet; Dilimdeki şarkı (Sanatçı)

Atatürk; Cumhuriyet

Cumhuriyet; Atatürk (Öğrenci)

Atatürk; Milliyetçilik

Cumhuriyet; Laiklik (Esnaf)

Atatürk; Örnek

Cumhuriyet; "Bir hilâl uğruna Ya Rab! ne güneşler batıyor (Öğretmen)

Selver TAŞIGÜZEL 3-F 107

Atatürk'ten Son Mektup

Siz beni hala anlamadınız,

Ve anlayamayacaksınız çağlarca da.

Hep tutturmuş "Yıl 1919 Mayıs'ın 19'u" diyorsunuz

Ve eskimiş sözlerle beni övüyor, övüyorsunuz.

Mustafa Kemal'i anlamak bu değil,

Mustafa Kemal ülküsü sadece söz değil!

Bırakın o altın yaprağı artık,

Bırakın rahat etsin anılarda şehitler,

Siz bana, neler yaptınız ondan haber verin,

Hakkından gelebildiniz mi yokluğun, sefaletin?

Mustafa Kemal'i anlamak yerinde saymak değil,

Mustafa Kemal ülküsü sadece söz değil!

Bana buluşlar getirin bir daha,

Uygar uluslara eşit yeni buluşlardan,

Kuru söz değil, iş istiyorum sizden, anladınız mı?

Uzaya Türk adını Atatürk kapsülüyle yazdınız mı?

Mustafa Kemal'i anlamak avunmak değil,

Mustafa Kemal ülküsü sadece söz değil!

Hala o acıklı ağıtlar dudaklarınızda

Hala on kasım'larda bana ağlıyorsunuz.

Uyanın artık diyorum, uyanın, uyanın!

Uluslar fethine çıkıyor uzak dünyaların.

Mustafa Kemal'i anlamak göz boyamak değil,

Mustafa Kemal ülküsü sadece söz değil!

Beni seviyorsanız eğer ve anlıyorsanız,

Laboratuvarlarda sabahlayın, kahvelerde değil.

Bilim ağartsın saçlarınızı, kitaplar,

Ancak böyle aydınlanır o sonsuz karanlıklar.

Mustafa Kemal'i anlamak ağlamak değil,

Mustafa Kemal ülküsü sadece söz değil!

Demokrasiyi getirmişim size, özgürlüğü...

Görüyorum ki hala aynı yerdesiniz, hiç ilerlememiş,

Birbirinize düşmüşsünüz, hani bolluk, hani kaygısız gülen!

Mustafa Kemal'i anlamak işitmek değil,

Mustafa Kemal ülküsü sadece söz değil!

Arayı kapatmanızı istiyorum uygar uluslarla;

Bilime, sanata varılmaz rezil dalkavuklarla.

Bu vatan, bu canım vatan sizden çalışmak ister,

Paydos övünmeye, paydos avunmaya, yeter; yeter!

Mustafa Kemal'i anlamak aldatmak değil,

Mustafa Kemal ülküsü sadece söz değil!

HALİM YAĞCIOĞLU

Mahmut DURU

Aydınlikevler Lisesi / Tarih Öğretmeni

ATATÜRK ve CUMHURİYET

Cumhuriyetin Anlamı: Cumhuriyet kelimesinin kökü "Cumhur"dur. Cumhur; halk, topluluk, halk topluluğu, başsız kalabalık, belli bir sınıf insan, seçilmiş bir başkanla yönetilen halk topluluğu gibi anlamlar içermektedir. Arapça kökenli bir kelimedir.

Cumhuriyet ise; seçilmiş bir başkanın başında bulunduğu devlet idaresi, ulusun egemenliği kendi elinde tuttuğu ve bunu belli süreler için seçtiği milletvekilleri aracılığı ile kullandığı devlet şeklidir (TDK). Halkın hakimiyeti doğrudan doğruya veya seçtiği temsilciler aracılığı ile kullandığı devlet şeklidir. Kısaca "Halkın yönetimi demektir."

Bu yönetim biçiminde halkın üstünde, hiçbir otorite veya yetkili makam yoktur. Devlet gücü doğrudan doğruya halkı oluşturan bireylerin elinde bulunmaktadır. Halk kendini yönetenleri kendi istediği gibi seçebilir. Yönetimle ilgili her türlü yetki ve işlemin kaynağı halktır. Bu durumda halk, kendi geleceğini ve bununla ilgili kararları kendisi belirlemek durumundadır.

Halkın isteklerine karşın yöneticiler belirli yönlerde ısrar ederek halka kendi doğrultularını zor yolu ile benimsetirlerse o zaman halk egemenliğinden söz edilemeyeceği gibi, devlet düzeninin adına da cumhuriyet denemez. Cumhuriyet yalnızca halkın egemen olduğu yerlerde varolabilir.

Halk egemenliği, çoğunluğun baskı yönetimi değildir. Bu, tüm bireylerin tek tek isteklerinin biraraya gelmesinden oluşan bir bütündür. Bireylerin istençler bütünü hangi doğrultuda bir araya gelmişse, halk egemenliği de o noktaya doğru yönetimi yönlendirir.

Cumhuriyet siyasal rejimlerin ötesinde hukuksal yapı boyutuna sahiptir. Bir yerde devlet denen olgunun varolabilmesi ancak bir hukuk düzeni ile olanaklıdır. Hukuk düzeni kurulmadan devlet varolamaz. Bir devletin cumhuriyet olarak örgütlenebilmesi, anayasa ve yasalarla oluşturulacak hukuk düzeni ile amaca ulaşabilir. Halkın veya temsilcilerinin özgürce çıkaracağı yasalar Cumhuriyet düzeninin temelidir, özüdür.

Cumhuriyet, bir devlet düzeni olarak kurulduktan sonra varlığının sürebilmesi yönetim gücünü elinde tutabilmesine, istediği durumlarda kullanabilmesine bağlıdır.

Cumhuriyet düzeni içinde değişik ve çeşitli siyasal rejimler uygulanabilir. Nitekim insanlık tarihine bakıldığında zaman ilköğretimden bu yana değişik siyasal rejimlere sahip bulunan cumhuriyetler görülür. İnsanlığın içinde bulunduğu bilgi ve deney düzeyleri cumhuriyet devletlerinin siyasal rejim uygulamalarını değişik yönlerde biçimlendirmiştir. Değişmeyen öz halk egemenliğine dayanarak günümüze kadar gelmiştir.

CUMHURİYETİN GELİŞİMİ

Cumhuriyet yönetiminin tarihi ilköğretimde eski Yunan'a kadar uzanır. Yani günümüzden yaklaşık 2500 yıl kadar geriye gider.

Bugünkü anlamından epeyce uzak olmasına karşın yine de doğrudan halkın egemenliğinin geçerli olduğu bu küçük devletlere Cumhuriyet gözü ile bakılabilir.

Ortaçağda ise daha gelişmiş cumhuriyetler Venedik, Ceno-va ve Floransa kentleridir. Bu tür eski cumhuriyetlerde seçime katılma hakkı sadece belli bir grup vatandaşa verilmiştir. Onlar yaptıkları seçimle iş başına gelen kadroya dayanarak tüm toplumu yönetiyorlardı. Bu yönetimler Oligarşik ya da Aristokratik yönetimlerdir.

İlk ve Ortaçağdan sonra Cumhuriyetin merkezi Amerika Birleşik Devletleri'dir. Modern anlamda cumhuriyet ABD'de doğmuş, ancak Fransız ihtilali ile gelişip yaygınlaşmaya başlamıştır.

Çağımızda cumhuriyet kavramı ülkeden ülkeye içerik ve nitelik değiştirmektedir. Bunu üç ana başlık altında inceleyebiliriz.

1- Batı Ülkelerindeki Burjuva Cumhuriyetleri (Fransa, Almanya, İtalya vd...)

Bu ülkelerde burjuvazi, halk adına egemenliği elinde tutmaktadır. Değişen toplum yapısında oluşan yeni ekonomik, teknik ve bürokratik güç merkezleri egemenliğin yürütücüsü olan iktidarları halktan daha fazla etkiler ve yönlendirir bir duruma gelmişlerdir. Siyasal demokrasi benimsenmiştir ve genel olarak parlamenter sistemlerle yönetilmektedirler. Anayasa ve yasalarla kişi hak ve özgürlükleri güvence altına alınmıştır. Ancak bu durum batı toplumlarının yüzyılları bulan gelişimleri ve kültür birikimleriyle açıklanabilecek bir toplumsal olgunluk düzeyidir.

2- Halk Cumhuriyetleri

Çağımızın ikinci tür cumhuriyetleridir. Burada devlete ve siyasal iktidara emekçi sınıflar el koymuştur. Siyasal ve hukuksal açılardan özgürlükler sınırlandırılmıştır.

3- Az Gelişmiş Ülkelerin Cumhuriyetleri

Endüstri toplumu aşamasına varılmamış ve yeni tip üretim şekilleri geliştirilememiştir. Burjuva sınıfı çoğunlukla güçsüz olduğu için dışa bağımlılıktan kurtulamamıştır veya bir aristokrasiye ya da oligarşiye yönelmektedirler. Bu devletler henüz yol arayışı döneminden kurtulamamışlardır. Cumhuriyetçi askeri diktatörlükler, başarıya ulaştıkça cumhuriyet kurulmuş ve demokrasiye geçilmiştir. Yine üçüncü dünya ülkeleri olarak tanımlanan az gelişmiş ülkelerde dine dayalı cumhuriyet biçimleri de ortaya çıkmıştır. Libya ve İran ilk akla gelenlerdir. Ne var ki adları Cumhuriyet olmakla birlikte örneğin Libya'da yönetim 20 yıldır askeri yönetimdedir.

CUMHURİYET VE DEMOKRASİ

Seçme ve seçilme hakkının tüm vatandaşlara tanınması ve uygulanması ile gerçek cumhuriyet kurulmuş ve işlemeye baş-

lamıştır. Ancak bu devlet biçimini daha iyi ve köklü olarak yaşatmak, seçimin demokrasi şartları içinde yapılmasıyla mümkündür.

Demokrasi kelimesi Yunancadır ve demos ile kratos kelimelerinden oluşur. Demos halk, kratos egemenlik anlamına gelir. Genel olarak halkın kendi kendini yönetmesi olarak tanımlanır. Demokrasinin temel direği halktır ve demokrasiler genelde denge rejimleridir, halkın her kesiminin eşit şanslar ve ölçülerde yönetime katılması genel kuraldır.

Demokrasi her yurttaşa özgürce konuşma ve seçme hakkı ile düşüncelerini öğretmek ve kendi düşüncelerini savunma hakkı tanır. Ayrıca temsilciler meclisinin seçmen kitlesinin dileklerini yasalaştırmasını, yürütmenin yasaları uygulamasını ve bağımsız yargının her şeyin üzerinde görev yaparak tüm anlaşmazlıkları hukukun genel ilkelerine uygun olarak çözmesini içerir.

Demokrasi insan hak ve özgürlüklerinin güvence altına alındığı, yasalarla düzenlendiği bir düzeni getirir. Parlamento, hükümet, yargı organları yanı sıra partiler, demokratik örgütler, kurumlar, sendikalar, meslek kuruluşları ve çeşitli alanlardaki kamu örgütleri demokrasi içinde yer alırlar.

Bu gibi örgütlenmelerin ve özgür basınının bulunmadığı rejimlere demokrasi denemez.

O halde demokrasi, halkın özgürce konuşabildiği, düşünebildiği ve örgütlenebildiği rejimlerin genel adıdır. Ne var ki demokratik sistemlerde özgürlükler sınırsız veya kişisel değildir. Hiç bir toplum, üyelerine özgürlükleri sınırsız veremez.

Cumhuriyetler demokrasilerin varlığı için gerekli koşul değildir. Öyle monarşiler vardır ki orada demokrasi tüm koşulları ile işler ancak devlet başkanları seçim yolu ile değil de veraset yolu ile belirlendiğinden cumhuriyetten söz edilemez. Bugünkü Avrupa'da İngiltere, İsveç, Norveç, Danimarka, Hollanda, Belçika krallıkla yönetildikleri halde demokrasinin önde gelen örnekleridir. Yine Japonya monarşik demokrasi ile yönetilmektedir. Ancak bu ülkelerde demokrasi tüm gerekleri ile uygulanmaktadır.

ATATÜRK'ÜN CUMHURİYET İÇİN SÖYLEDİKLERİ

Daha Selânik'te iken kafasında Cumhuriyet düşüncesini bir hedef olarak taşıyan Mustafa Kemal, bunu ulusal bir giz olarak zamanı gelene kadar saklamasını bilmiştir. Gerek gençliğinde gerekse savaş yılları sırasında yaptığı konuşmalardaki dolaylı anlatım, cumhuriyet kurulduktan sonra açık anlatıma dönüşmüştür.

Erzurum Kongresi sırasında Atatürk Mazhar Müfit'in yeni bir hükümet aranması gerektiği şeklindeki sorusuna "Açıkça söyleyeyim, şekli-i hükümet zamanı gelince cumhuriyet olacaktır" diye karşılık vermiştir. Büyük Söylev'de ise cumhuriyet ile ilgili şu bölümler yer almaktadır:

"İçinde bulunduğumuz o günlerde Osmanlı Devleti'nin temelleri çökmüş, ömrü tükenmişti. Osmanlı ülkesi bütün bütüne parçalanmıştı. Ortada bir avuç Türk'ün barındığı ata yurdu kal-

mıştı. Son olarak bunun da parçalanması için uğraşılmaktaydı. Osmanlı Devleti, O'nun bağımsızlığı, padişah, halife, hükümet bunların hepsi kavramını yitirmiş bir takım anlamsız sözlerdi.

Baylar, bu durum karşısında bir tek karar vardı. O da ulus egemenliğine dayanan kısıntısız, koşulsuz, bağımsız yeni bir Türk Devleti kurmak.

İşte daha İstanbul'dan çıkmadan önce düşündüğümüz ve Samsun'da Anadolu topraklarına ayak basar basmaz uygulamaya başladığımız karar, bu karar olmuştur."

Bunun yanısıra Atatürk cumhuriyeti demokrasi içinde işleyen en ideal rejim olarak görür ve şöyle der:

"Demokrasinin bütün anlamıyla ideali, milletin tamamının aynı zamanda yöneten durumunda bulunabilmesi, hiç olmazsa devletin son iradesini yalnız milletin ifade etmesini ve belirtmesini ister. Ne yazık ki milletlerin nüfus çokluğu, düşünce eğitimi düzeyleri idealin uygulanmasında, idealden büsbütün yoksunluğa yol açacak ihtiyatsızlıklardan kaçınmayı gerektirmektedir. Şu duruma göre demokrasi ilkesinin en modern ve mantıksal uygulamasını sağlayan hükümet biçimi cumhuriyettir. Cumhuriyette son söz milletçe seçilmiş meclisindir. Millet adına kanunları o yapar. Hükümete güvenoyu verir ya da vermez. Onu düşürür. Millet vekillerden hoşnut kalmazsa başkalarını seçer. Cumhuriyette meclis, cumhurbaşkanı ve hükümet bilirlir ki, kendilerini iktidar ve yetki yerine belli bir zaman için getiren, irade ve egemenliğin sahibi olan millettir. Gücünün ve yetkisinin Tanrı'dan geldiğini ve yalnız ona karşı ahirette hesap verebileceğini varsayan ve devleti, ülkeyi kendine mirasla kalmış bir malikâne kabul eden bir hükümdar, kendini her türlü sınırlamadan uzak görür. Böyle bir yönetimde milletin benliği, özgürlüğü söz konusu dahi olamaz. Şu duruma göre, yetkileri sınırlı dahi olsa, hükümdarlık biçimi, milli egemenlik ilkesine uygun değildir."

Yukarıdaki açıklamalarla bağlantılı olarak, Atatürkçü düşünce sisteminde cumhuriyetçilik ilkesi yer almıştır. Bu ilkenin temel hedefi Türk Milleti'ni çağdaş uygarlık düzeyine çıkarmaktır.

Türk Milleti, cumhuriyetin sağladığı imkânlarla kısa zamanda çağdaşlaşma yolunda önemli ilerlemeler kaydetti. Cumhuriyet çağdaşlaşmanın ve yenileşmenin baş şartı olduğundan, Atatürk cumhuriyetçilik ilkesini Türk inkılabının birinci ilkesi kabul etmiştir. Cumhuriyetçilik anayasamızda da değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez birinci madde olarak yer almıştır.

Türkiye'nin gelişip güçlenmesini istemeyenlerin en büyük saldırıları cumhuriyete yönelik olmuştur. Bu saldırılar dışardan veya içerden sürekli olarak cumhuriyetçiliği kötüleleyici özelliktedir. Çünkü millet egemenliği yoluyla halkın bilinçlenmesini istememektedirler ve bilinçli insanlardan oluşan millet topluluğunun güçlü olacağını, bölünemeyeceğini iyi bilmektedirler.

Atatürk, cumhuriyeti koruma ve yaşatma görevini Türk gençliğine vermiştir. O'nun "bütün ümidim gençliktedir" sözü buna iyi bir kanıttır. Ve yine Atatürk "Cumhuriyeti biz kurduk; onu yükseltecek ve devam ettirecek sizlersiniz" diyerek Türk gençliğine tarihi ve ebedi bir sorumluluk yüklemiştir.

ATATÜRK'LE MEKTUP

Seni selamlamanın büyük gururuyla, merhaba;

Bazı şeylere başlamak zordur galiba... Her nedense başlangıç ilk ve en önemli aşamadır. Tıpkı bu mektupda olduğu gibi. Ama, sakın ola ki yanlış düşüncelere kapılma. İstemediğim ya da yazmak zorunda olduğum için değil; senin mükemmelliğini, herşeyinle dört dörtlük bir insan olduğunu ve sana bir mektup yazmanın nasıl bir duygu olduğunu ne aklıma, ne de yüreğime sığdıramadığım için... Bunları seni övmek için de yazmadım. İçimden böyle geldi. Çünkü harikası, çünkü yerleştin beynime ve kalbime. Övülmeye ihtiyaç duymayacak kadar büyüksün...

Büyüksün, Atatürk'sün. İnsanlık mezzitlerinin en yücesini, en güzelini hep üstünde taşıdın. Yapılabilecek fedakârlıkların en büyüğünü yaptın. Savaşın, milletine güvenerek savaşın. Hiçbir zaman korkmadın ne Yunan'ından ne Fransız'ından. Vatanını satmadın. Şahsi emellerine kapılmadın. Zorluklar karşısında yılmadın. Büyük Türk Milleti'nin kahramanlığı ve senin dahiyâne fikirlerin sayesinde sonunda kuruldu, bağımsızlığımızın simgesi, seninle eş bir anlam taşıyan, işte şimdi yetmişbeşinci yıldönümünü kutladığımız CUMHURİYET!

Mektubu uzatacağa benziyorum. Hoş gör. Galiba tüm hayatım boyunca gurur duyacağım işlerimden biri olacak bu. Sana duygularımı, düşüncelerimi aktarmak, sana hayranlığımı ifade etmek.

Küçüklüğümden beri bana anlatılan bir Atatürk var hayatımda. O, işte bu Atatürk. Şimdilerde daha iyi anladığım, onu her yerde savunduğum ve galiba en acısı ve en önemlisi şu anda daha fazla ihtiyaç duyduğum Atatürk. Bir Türk genci, bir Atatürk genci olarak sana ne kadar ihtiyacım olduğunu söyledim. Aslına bakarsan tüm millet olarak senin varlığına, şu anda aramızda olmana büyük gereksinim duyuyoruz.

Bize bir armağan bıraktın. Hem de armağanların, ne maddî ne de manevî olarak en paha biçilmezini. Ülkemizi, vatanımızı, cumhuriyetimizi, bağımsızlığımızı, bayrağımızı bırakıp gittin bizlere. Bunları en iyi şekilde koruyacağız-

mıza, yücelteceğimize söz verdik. Ya da "onlar" söz verdiler. Yani büyüklerimiz.

Biliyor musun bu sözlerini sözde tutuyorlar. Belki senin ismini her 10 Kasım'da her 29 Ekim'de haykırıyorlar ama bence senin esas istediklerini yapmıyorlar. Ne istiyordun sen bizden?

Başarı, çalışma, yükselme, bilimde teknolojiye uyar uluslarla yarışma. Ama birçoğumuz ne yapıyoruz biliyor musun? Keşke bunları hiç bilmesen. Ama kabullenemiyorum yapılanları. Biz çalışmıyoruz, başarıyı kendimize hedef seçmiyoruz. Laboraturlarda sabahlayacağımıza kahvelerde sabahlıyoruz. Türk milleti değişti. Kendi öz benliğimiz farklı yapılara bürünmeye başladı. Batı'nın bilim ve teknolojisini alacağımız yerde, kültürünü kendimize örnek alıyoruz.

Bundan daha kötülere de var aramızda. Sana, Cumhuriyete, Türk Milleti'ne ihanet edenler, sana dil uzatmaya kalkanlar, ülkenin yönetim şeklini değiştirmek isteyenler ve daha nice-leri. Türklüğe yakıştıramadığım bu davranışlar gün geçtikçe artıyor. Ve benim aklım almıyor bu vicdansızlığı, sana minnet duyup dua edecekleri, senin gösterdiğin hedefte ilerleyecekleri yerde bu akıl almaz davranışları gerçekleştiriyorlar.

Ama bu böyle devam edip gitmeyecek. Çünkü daha bizler varız. Maalesef kendi milletimizden olan bu insanlarla mücadele edeceğiz. Fikirlerimizle onları bastıracağız. Çalışacağız,

vatanı kalkındırmak için elimizden geleni yapacağız. Bu ülkeye senin dönemini yeniden yaşatacağız. Bizler, her zaman senin yolundayız. Seni beyinlerimizde ve yüreklerimizde yaşatacağız. İstediklerini yapacağız. Uzaya Türk adını Atatürk kapsülü içinde yazacağız. Çünkü bizler senin gençleriniz.

Sana bir daha ki yazışmada vaatmiş olduğum bu çalışmalarından bahsetmeyi umarak mektubuna son veriyorum. Sen rahat uyu...

Nadire KARAMANCI / 2-E

Büyük Deha

Atatürk gerek kişisel özellikleri bakımından gerekse çeşitli yönleri bakımından büyük bir dehaydı. Atatürk'ün kişiliğine yön veren en hoş özelliği akıl ve mantık kurallarının dışına çıkmaması, olayları her bakımdan gerçek yanları ile görüp değerlendirmesidir. Onun akıl, mantık ve gerçekçilik kavramlarına çok büyük değer vermesi yaratılışının önemli bir özelliğidir. Atatürk çok keskin bir zekâyâ sahipti, bunun yanında son derece engin duygulu bir vatanseverdi. O vatan sevgisini gösterdiği kahramanlık ve fedakarlıklarla ispat etmiştir. Bu vatan ve millet sevgisi onu tam bir idealist yapmıştır. İdeali milli birlik içinde çağdaşlaşmaktı. Bu gerçekçi idealistliğin temeli gerçekleri arama ve bulma gücünden kaynaklanmaktadır. Atatürk bir karara varmak için acele etmez, hakikate ve gerçeğe göre hareket ederdi. Atatürk yaratıcı bir zihniyete sahipti. Yaratıcılık belli bir alanda, belli bir konuda alışlagelmışin dışında yenilikler yapmak kimsenin düşüneyeceği veya düşünse bile gerçekleşmesinin mümkün olmadığı sandığı eserler vermiştir. Atatürk bu özelliğini Cumhuriyeti kurarak ortaya koymuştur. Mustafa Kemal ileri görüşlü ve görüşlerinde isabetli idi. O kimsenin hissedemeyeceklerini hissetmiş ve kavramış hedefine böylece ulaşmıştır. Atatürk çok cepheli bir insandı. O askerlikten eğitime, sanattan felsefeye, hukuktan tarihe kadar pek çok alanlarda düşünmüş, karar vermiş, yaratıcı ve zengin sonuçlar almıştır. Onun kişisel özelliklerinden biri de üstün yöneticilik niteliklerine sahip olmasıdır. Gerek askerliğinin, gerek devlet adamlığının başarılar içinde geçmesinin bir nedeni de çok iyi bir yönetici olmasıdır. O hayatının hiçbir noktasında umutsuzluğa yer vermemiştir. En kötü anlarında bile büyük bir soğukkanlılıkla planlarını uygulamıştır. Mustafa Kemal mütevazî yaşayan gerçek bir halk adamıydı. Kendisini bütün varlığı ile memleket ve millet işlerine adanmıştır. Milletın kendisine verdiği serveti olduğu gibi yine millete vermiştir. Öyle ki bu servetin mirasçılara geçmemesi için özel bir kanun çıkarmıştır. Bu dünya tarihinde hiçbir devlet adamında görülme-yen bir davranıştır. Onun dünya tarihinin seçkin birkaç adamı arasında yer alması biz Türkler için bir mutluluk ve kıvanç kaynağıdır.

Şurayı Cumhuriyetimizin 75. yılını kutlamakla mutlu ve gururluyuz.

Yasemin Rasime ERKAN / 10-H 9846

ATATÜRK'TEN

Cumhurbaşkanlığı makamına ait bazı protokol kuralları Atatürk'ü gerçekten sıkardı. Kendilerinin en büyük emeli bastonunu eline ve yakın arkadaşlarını da yanına alarak Beyoğlu Caddesi'nden, Köprü üstünden herhangi bir vatandaş gibi serbest geçebilmek ve yürümektir. Tramvaya binsin, şimendiferde halk arasında otursun, vatandaşlarına hususi ziyaretler yap-sın, bütün bunlar Atatürk'ün sevdiği şeylerdi.

Otomobil ile gezinti yaparken otomobilini bırakarak tramvaya atladığı, şimendifere bindiği, birdenbire Lebona girip herkesin arasına oturduğu, Vefa'ya giderek oranın meşhur bozasını içtiği daima görülürdü.

Bir sabah Florya'dan Dolmabahçe Sarayı'na dönüyorduk. Yeşilköy İstasyonu'nun önünden geçerken, birdenbire otomobili durdurdular ve başavere: :

"__ Sorunuz, tren var mı? diye emir verdiler.

O sırada, tesadüfen, hemen hareket etmek üzere bir tren vardı. Hep birlikte otomobilden inildi ve trene yetişildi.

Bu trene binış hemen hemen kimsenin dikkatini çekmemiştir. Karar anı verilmiş ve hemen tatbik edilmişti. Neden sonra kondüktör bileti kontroluna geldiği zaman Atatürk'ün trende olduğunu anladı. Geri çekilmek istedi. Fakat Atatürk bırakmadı. Kondüktöre seslendi:

"__ Vazifeni yap! (Bizi göstererek) bu efendilere niçin bileti sormuyorsun?

Dedi. Biz de:

"__ Paşam, biz mebusuz, tren bileti almamız. Parasız binneriz."

Deyince buna hayret ettiler ve

"__ Bu imtiyazı hiç de beğenmedim. Çok ayıp ve acayip bir kaide! Çok güzel halkçılık!"

Diyerek mebuslarla alay ettiler.

Birinci Tarih Kongresi, 1930 yılında Ankara'da toplanmıştı. Üniversite profesörleri, ortaokulların, liselerin hocaları bu kongreye davet edilmişlerdi.

Kongrenin sonunda, âzalara Marmara Köşkünde bir çay verilmişti. Samimi bir hava içinde geçen ve ayak üzeri konuşmalarla sürüp giden çayda, Atatürk'ün etrafını sarmış olan hocalar gelişi güzel bir takım sorularla Atatürk'ü adeta bir baskı altına almış bulunuyorlardı.

Muallimlerden biri Atatürk'e;

"__ Paşam! Bir çok Avrupalı yazar yazdıkları eserlerinde sizi diktatör diye vasıflandırıyorlar. Buna ne buyurursunuz?"

Diye bir sual sormuştu.

Atatürk bu suale gayet soğukkanlılıkla ve gülerken cevap verdi:

"__ Ben diktatör değilim ve heveslisi de olmadım.

Benim diktatör olmadığımı şuradan hüküm veriniz, ben diktatör olsaydım siz bana bu suali soramazdınız!"

Derleyen: Makbule ELDENİZ / İngilizce Öğretmeni

ATATÜRK VE AKILCILIK

Buradan kendi kendinize sorduğunuzdan emin olduğum bir soruya cevap vermek istiyorum. Bu soru daha çok lise yıllarında kafanızı kurcalamaya başlıyor. Soru şu: "Bize, matematik, fizik, kimya, resim, felsefe gibi dersler ileriki yaşantımızda nasıl yardım edecek?" ya da sizin tabirinizle "Ne işimize yarayacak?"

Bu sorunun cevabını, matematiğin ne işe yaradığı kısmını açıklayarak bulacağımıza inanıyorum. Bana hemen "Neden kimya değil de matematik" diye sorabilirsiniz:

Doğa bilimleri, olayları mümkün olduğu kadar çok sayıda, bütün değişkenleri saptayarak, deney ve gözlem yapmak, bunun sonucunda ele geçen nicel verileri, soyut kavramlara indirgemek ve daha sonra bunların aralarında değişmeyen bir bağıntıyı bulmak zorundadır. İşte bunun içindir ki matematik bilimlerin ortak dili ya da kendini ifade etme yolu olmuştur. Ahmet Mumcu (1) çok özlü bir biçimde şöyle belirtiyor: "Aslında bilgilerin bir bölümünü kazanabilmek için, deneyin kaçınılmazlığı inkar edilemez. Ampiristlerin * düşünceleri, deneye dayanan bilim dallarında gelişmeye yol açmıştır. Ama kuşkusuzdur ki deney yapmak için ön koşullar akla dayanılarak sağlanır. Deney sonucu genelleştirme ise tamamen mantıksal dolayısıyla akılsal bir işlemdir."

Buna ek olarak Albert Einstein (1879-1955): "Matematik, kökeni deney değil salt mantık (başka bir deyimle salt akıl) olan bir disiplindir." demiştir. İşte, matematik, insana özgü rasyonel düşüncenin en soyut ve en sistemli ürünü olup bilimler arasında özel bir duruma sahip olmuştur.

Saniyorum yazımın yönünü matematiğe kaydırmamadaki nedeni açıklamış oluyorum. Tekrar baştaki sorunun cevabına dönersek, üstelik bu cevabı, evrensel bir deha olan, bir konuyu, bir sorunu işlerken matematikçi mantığı ile değişik olasılıkları ve çözümleri irdeleyen matematikçi mantığı ile değişik olasılıkları ve çözümleri irdeleyen Ulu Önder ATATÜRK'ün düşünceleri ve saptamaları ışığında verirsek amacımıza daha çok yaklaşmış oluruz.

ATATÜRK'ün düşüncelerinin yapısında akılcı düşünme, matematiksel düşünme, bilimsel düşünme çok belirgindir.

O kimi düşüncelerini açıklarken, niceliksel terimleri yani matematiksel kavramları özellikle kullanmıştır. Matematiğin ulusal eğitimimizdeki büyük önemini öncelikle vurgulamıştır.

Onun kendine has kısa ve özlü anlatımı matematikçi mantığına dayanmaktadır. Çünkü matematiksel bir ifade-

de, hiçbir terim rastgele biçimde yer alamaz, çıkarılmaz, değiştirilemez. Nitekim onun düşüncelerinde hiç bir sözcük, hiç bir cümle rastgele kullanılmamıştır. Belirli bir mantık zinciriyle bütünleşmiştir.

ATAÜRK diyor ki:

"Bu dünyada herşey insan kafasından çıkar. Bir insan başının ifade etmeyeceği hiç bir şeyi tasavvur edemiyorum."

"Akıl ve mantığın çözümleyemeyeceği sorun yoktur." (2)

Akılcılığını ve akılcılığı, böylesine özgün ve özlü biçimde anlatabilmeyi ancak rasyonel ve matematiksel düşünme gücüne sahip bir beyin başarabilir.

ATATÜRK 1924 yılında şöyle diyor: (2)

"Benim için ordumuzun kıymetini ifade edilemez ölçü şudur: Türk ordusunun bir birliği, eşitini mutlaka yener; iki mislini durdurur ve tespit eder. Şimdilik bundan fazlasını istemiyorum. Çünkü fazlasını milletimizin yaradılıştan sahip olduğu cengâverlik zaten temin etmektedir. Fakat bu kıymeti mutlaka muhafaza etmek lâzımdır."

Sonuç olarak: Bu dünya, ATATÜRK gibi karizmatik bir deha ile-biraz zor olmakla beraber- ne zaman karşılaşır bilinmez.

Akılcı düşünmeyi, gözlemlerinizi ve deneylerinizi kesin sonuçlara bağlayıp yaşantınıza aktarmayı, karşınıza çıkabilecek bütün olasılıkları önceden hesaplayıp, en uygun olanını uygulamayı; kısacası hayatınızda doğru kararlar alabilmeyi, öğretmeninin yolu matematik, fen, edebiyat, felsefe gibi derslerdir. Bu derslerden dersimizi almaktır. İlerleyen zamanda sebep-sonuç ilişkisini bu alt yapılarınız sayesinde daha iyi kurabilir hale geleceksiniz.

Hiç okula gitmemiş (tabi bu devirde kaldıysa) bir insanla aranızdaki anlayış, düşünce ve felsefe farkını hiç sezmediniz mi? Farkı ortaya koyan, gereğini şu an anlayamadığımız bu derslerdir.

okula geliş amacınızı bu mantık şablonuna yerleştirirseniz, başarı kaçınılmazdır. "Muhtaç olduğunuz kudret damarlarınızdaki asil kanda mevcuttur."

Sevgilerimle. S.BAKIR

*Ampirist: (felsefe) deneyci *Rasyonel: akılcı

Kaynak : Tübitak Bilim ve Teknik Dergisi

SİBEL BAKIR / Kimya Öğretmeni

"Çalışmak demek, boşuna yorulmak, terlemek değildir. Zamanın gereklerine göre bilim ve teknik ve her türlü uygar buluşlardan azami derecede istifade etmek zorunludur." (Atatürk'ten Sözler)

Ne Mutlu Atatürk'ü Olan Millete

Sen yaşarken milletini el üstünde tutardın. Bütün duygun, düşüncen, kaygın, şevkin ona idi. Her bir nutkunda cephe komutanından, kurmay başkanından neferine kadar zafer yığınının yiğitliğine, üstünlüğüne, kutsallığına hayranlığını söyledin. Civanmert sesinle onları alkışlardım. Kendinden bir söz etmezdin; taa o güne kadar ki kendi emeğinle ve şanlı milletinin emeğiyle kurduğu yeni yeni devletin başkentinde Cumhuriyetin Onuncu yılı, "Onbeş yıldır sana çok vaatlerde bulundum; bahtıyarım ki hiçbirinde isebetsizliğe uğramadım." diyerek saadetin ne olduğunu belirtin!.. Senin sesin o gün sadece karşısındaki

ovayı kaplamış yığını değil; onun ardındaki çatkın yüzlü dağları yankılarla ürpertecek; göz aşırı ufukları tutacak; göklere ve ruhlarla ulaşacak kadar enginleşmişti!..

Sen o gün, o sesinle milletine hiçbir hesaba benzemeyen büyüklükte tertemiz bir hesap verdin ve "Ne mutlu Türk'üm diyene" haykırışıyla gönlünü dolduran, göğsünü kabartan, geceni gündüzünü aydınlatan ışığın ne olduğunu duyurdun!..

Mahşer gibi halk senin o şimşek sesine kendi cevherinin mânâsını en iyi bilmiş ve kullanmış Sen eşsiz yiğite derin bir gök gürlemesi mahâbeti ile cevap verdi: "Yaşa, var ol!.."

Bu söylediklerimi tasvir, teşbih sanma! Sen ki dünyanın bütün zenginliklerine, altın saraylarına sahip oldun da, hiçbirine yüz vermedin; hiçbir hazineye el atmadın; zekânın bütün yaratıcı defnesini, milletinin uğruna, milletinin aşkına saçtın...

RUŞEN EŞREF ÜNAYDIN / 1957

ATATÜRK'TEN DÜŞÜNCELER

"Millet sevgisi kadar büyük sevgi yoktur. Ben gerektiği zaman en büyük armağanım olmak üzere Türk Milleti'ne hayatımı vereceğim." (Temmuz 1927)

"Benim değersiz vücudum birgün elbet toprak olacaktır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti sonsuzluğa kadar sürekli kalacaktır ve Türk milleti güven ve mutluluğu sağlayan ilkelere uygarlık yolunda duraksamasız yürümeye devam edecektir." (19 Mayıs 1926)

"Türkiye Cumhuriyeti yalnız iki şeye güvenir: Biri millet kararı, diğeri en acıklı ve en güç şartlar içinde dünyanın beğenilerine hak kazanan ordumuzun kahramanlığı!" (Şubat 1924)

"Bize milliyetçi derler. Fakat biz öyle milliyetçiyiz ki, bizimle işbirliği yapan bütün milletlere saygı duyar, onlara uyarız. Onların milliyetçiliğinin bütün gereklerini tanırız. Bizim milliyetçiliğimiz herhalde bencil ve gururlu bir milliyetçilik değildir." (Ağustos 1920)

"Sizler, yani yeni Türkiye'nin genç evlatları, yorulmanız da beni izleyeceksiniz. Dinlenmemek üzere yürümeye karar verenler, asla ve asla yorulmazlar. Türk Gençliği amaca, bizim yüksek idealimize, durmadan yorulmadan yürüyecektir."

"Şuna güvenebilirsiniz ki, dünya üzerinde yaşamış ve yaşayan milletler arasında ruhça demokrat doğan tek millet Türk Milleti'dir."

"Yeni Türkiye'nin öz cevheri milli egemenliktir. Milletin kayıtsız ve şartsız egemenliğidir." (1923)

"Türk Milleti kendi hayat ve kurtuluşuna yönelmiş olduğuna inanacağı girişimleri başarabilecek güce sahiptir. Bu girişimin ciddiliğine inanması durumunda onun gerektirdiği kadar servet kaynağını girişimcilerin emrine hazır tutar." (Eylül 1926)

"Türk Milleti'nin milli dili ve milli benliği bütün hayatında egemen ve esas olacaktır."

Havva DENİZ / Yab. Dil. 3-D

Cumhuriyet'in 75. Yıl dönümü nedeniyle :

Atatürk ve Latife Hanım Kayseri Lisesi'nde

Yusuf ÖZMERDİVENLİ
Kayseri Lisesi Müd. Yardımcısı

Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün "Ey yükselen yeni nesil! Gelecek sizindir. Cumhuriyeti biz kurduk O'nu yükseltecek, yaşatacak sizlersiniz." diyerek yeni nesile emanet ettiği Cumhuriyetimiz'in 75. Yılı'nı idrak etmenin Milletçe mutluluğunu yaşamaktayız. Yapılacak görkemli törenlerle kutlanarak bu mutluluk perçinleşecektir.

Cumhuriyet Türk tarihinin en güzel eseridir. Milletçe geçirdiğimiz bir ölüm-kalım savaşının zafer bayrakları altında dünyaya gelmişti. 29 Ekim 1923 günü, atılan 101 pare topla doğuşu dünyaya ilan edilen Cumhuriyetimiz, milletimize de parlak bir geleceği müjdeliyordu.

Büyük Atatürk'ün önderliğinde, sağlam temeller üzerine kurulmuş olan Cumhuriyet rejimi, Vatana-mıza ve milletimize siyasi, ekonomik ve sosyal, her alanda çok büyük hamleler yaptırdı ve öğünülecek eserler ortaya çıktı. Daima daha iyiye, güzele, doğruya koşan Cumhuriyetimiz, eskinin midedi dolmuş, görevini tamamlamış kuruluşlarını yıkılmış onların yerine essiz inkılapları meydana getirmiştir.

Bugün gücümüz taze, enerjimiz sonsuz. Bunu Cumhuriyet'e borçluyuz. Çünkü bize o öyle bir ruh, öyle bir heyecan verdi ki her an zinde ve Ata'nın izindeyiz.

Atatürk'ün ölümsüz eseri "CUMHURİYET" tari-

himizin akışında yer alan en büyük dönemeçtir. Cumhuriyet sayesinde bakımsız bozkırlardan bayındır bir yurt, bitkin bir milletten dinç bir millet doğdu. Cumhuriyet ve onun getirdiği birbirinden başarılı inkılaplarla, devletimiz her bakımdan yabancı devletlerin içten saygısını kazanmış, ülkemiz çağdaş uygarlığa kapılarını ardına kadar açmış, milletimiz gerçek benliğini bulmuştur. Bunun içindir ki Cumhuriyet gönlümüzde ve kafamızda yer tutmuştur.

Bugün küçük-büyük, çocuk-yaşlı, ölü-diri hepimiz, bir tek ruh halinde, Cumhuriyetimizin başarılarıyla seviyor ve öğünüyoruz.

Cumhuriyet yıllarının mutlu ve kutlu heyecanı ile coşan, şadolan ruhlar, gülen yüzler, gürleyen sesler, sevgili milletimizin ölümsüzlük belirtisidir.

29 Ocak 1923'te İzmir'de evlendiği Lâtife Hanım'la

Yüce Atatürk, bu en büyük, en kutsal eseri, Cumhuriyeti korumak görevini, çok sevdiği ve güvendiği Türk Gençliği'ne bırakmıştı. Türk çocukları ve Türk Gençliği olarak Atamızı iyi tanımalı ve Cumhuriyeti ne zorluklarla kurduğunu düşünmanla cephede savaşarak kurtardığı aziz yurdumuzu da adım adım gezerek in-kilaplarının takipçisi olduğunu da tanımalıyız.

Büyük kurtarıcımız Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün, şehrimize yaptığı ziyaretler ve bu teşriflerindeki, denetleme, konuşma söylev ve demeçleri yakın tarihimizin araştırılması gereken yönlerinin başında gelmektedir.

Cumhuriyet döneminin gerek önceki gerekse sonraki her iki döneminde de bu tarihi ziyaretlerin aziz Milletimizin geçmişinde büyük yeri ve önemi vardır.

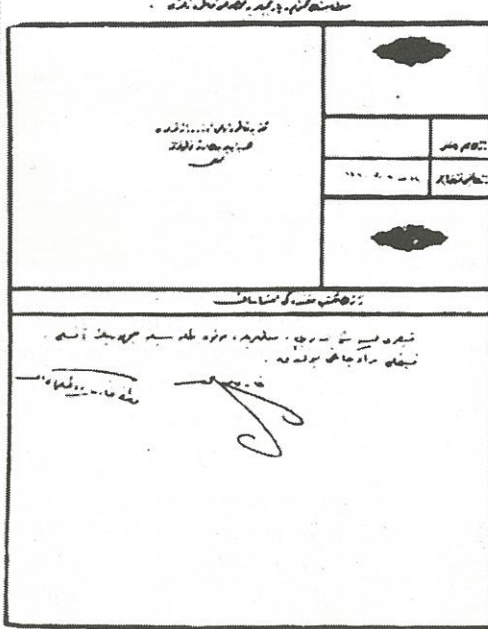
"Kişiler doğar, yaşar ve ölürler. Ancak toplumlarda, öyle kişiler vardır ki, bunlar eylemleriyle, kişilikleriyle, düşünceleriyle o toplumun yaşayış biçimini, kaderini değiştirirler. Bu kişilerin o toplum için önemi tartışılmaz."

İşte bu insanları yeni kuşakların anlayabilmesi, öğrenebilmesi ve kendilerine bıraktığı mirasa daha fazla sahip çıkabilmeleri için onları tanıyabilmeleri gerekir.

Atatürk de böyle bir kişidir. O'nun hayatının, düşüncelerinin ayrıntıları herkes için, ama özellikle de yeni kuşaklar için önemlidir.

Atatürk Türk yurdunu düşmandan kurtarmakla kalmamış; O'na bağımsız yaşama ve uygarlaşma imkân sağlamış dahi bir asker ve büyük bir Devlet adamıdır.

O, halkın içinden çıkarak bağımsızlık savaşını

Muhterem Ziyaretçilere Mahsus Hatıra Defteri	
Mektebe bir hatıra olmak üzere zair tarafından hediye edilecek olan fotoğraf mahalli	Zairin isim ve sıfatı
	14 Teşrinievvel 1340 Zairin Mektebi teşrif tarihi
Zairin mektep hakkındaki ihtisasatı	
Kayseri Lisesi'ni müdürü ile, muallimleri ile, bütün talebesi ile Cumhuriyetin ateşli, feyizli bir ocağı bulduk.	
Gazi M. Kemal	
Latife Gazi Mustafa Kemal	

sürdürmüş ve zafere ulaşmıştır. O, geri kalmış, bağımsızlığını yitirmiş ulusların lideridir. Bağımsızlığına kavuşan sayısız ülkelere örnek olmuştur. Daha da örnek olmaya devam edecektir.

Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk Kayseri'yi dört ayrı tarihte ziyaret etmişlerdir.

- 1-) 20-21 Aralık 1919
- 2-) 13-14 Ekim 1924
- 3-) 20 Eylül 1928
- 4-) 4-5 Şubat 1934

Gazi Mustafa Kemal'in Anadolu'ya geçip Milli Mücadeleyi başlattıktan sonra Kayseri'yi ziyaretlerinden sadece 13-14 Ekim 1924 günlerindeki ziyaretinden; Kayseri Lisesi'nin, Kayseri'nin hatta Türkiye'nin eğitim-öğretim tarihinde çok önemli görevler yerine getirmesinin yanında Cumhuriyet konusunda da ne denli önemli hizmetler ifa ettiğinin bizzat Atatürk tarafından tescil edilmesi bakımından bu ziyaretten söz edeceğiz.

Mustafa Kemal 1924 senesinin sonbaharında eşi Latife Hanımefendi ile birlikte Hamidiye Kravazörü ile Karadeniz Seyahatinde Trabzona uğrar. Gazi Paşa burada iken Ankara'dan Erzurum Vilayetinde bir deprem olduğu haberini alır. Mustafa Kemal ve Eşi Latife Hanımla birlikte karayolu ile deprem mahalline giderek incelemelerde bulunur. Vatandaşın

bu yarasının acilen sarılmasını, madden ve manen destek olunmasını emreder.

Mustafa Kemal Erzurum'daki incelemeleri tamamlayarak Sivas üzerinden 13 Ekim 1924 akşamı Kayseri'ye teşrif ederler.

Atatürk, eşi Latife Hanım ve yanlarındaki heyet karşılanıp o gece misafir edilirler.

14 Ekim 1924 günü Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal tarihi Kayseri Lisesi'ni ziyaret ederler. Okulda incelemelerde bulunup derslere giren Mustafa Kemal Şeref defterine tarihi Kayseri Lisesi hakkında kanaatlerini şöyle belirtir.

"Kayseri Lisesine müdürüyle, muallimleriyle, bütün talebesiyle Cumhuriyet'in ateşli, feyizli bir ocağı bulduk." diye yazıp eşi Latife Hanımefendi ile birlikte imzalarlar.

14 Ekim 1924 günü Kayseri halkı bir bayram havası içinde büyük Gazi'lerine "İsrarı hürmet ve muhabbet" eylerler.

Akşam şereflerine bir fener alayı düzenlenir ve Kayseri Lisesi öğrencisi Behçet Kemal (Çağlar) Bey'de vatanperâne ve ateşli bir nutuk irat eder. Halkın hissiyatına bir hakkın tercüman olan nutuk halk tarafından sürekli surette alkışlanır...

Hakimiyeti Milliye gazetesinin 15 Ekim 1924 günlü 1247 sayılı nüshasını dört sütun üzerine dolduran ve büyük puntolarla verilen nutku birlikte okuyalım:

"Behçet Kemal'in nutku: "Paşam, Türkiye'nin ortasında olan şehrimizde hem manen hem maddeten Türkiye'nin bir kalbi halindedir.

Türkiye'nin damarlarında dolaşan kandaki kahramanlık, istiklal nabızlarını sen verdin ve veriyorsun.

Bugün sen çocukların babası, gençlerin kardeşi, ihtiyarların oğlusun. Türkler sana böyle bir sevgi besliyor.

.....

Paşam, gözlerimizi atiye çevirerek, ellerimizi vicdanlarımızın üzerine koyarak yemin ediyoruz ki, mefkûreni ebediyen yaşatacağız. Bugün bütün gençler Cumhuriyetin ne demek olduğunu anlamıştır. Bugünkü gençlik uykudan silkinmiş, zinde, mil-

letine kiskanç bir kitledir. Gençlik Cumhuriyetin ne demek olduğunu anlamış, ateşli kanına mefkûreni aşlamıştır, Paşam...

Öğrenci Behçet Kemal (Çağlar), öğrenci arkadaşlarının hislerine tercüman olarak, nutkunu şu sözlerle bitirdi.

"Muhterem Paşam, Kutsal arzunuz vechile fikri hür, vicdani hür, irfanı hür, bir nesil yetiştirilen, yetişen talebe arkadaşlarımızın ruhlarında kaynaşan, hürmeti samimiyet menbalarında sızan şu sözlerime nihayet verirken bütün Türkiye'nin en büyük emeli, en devamlı duasını tekrar edeceğim: Milletininle ve Ordunla varol!..."

Behçet Kemal (Çağlar)'ın bu içten gelen samimi duygularla ifade edilmiş nutkuna Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal Paşa teşekkürlerini bildirerek, kısa bir cevap vermiştir.

Mustafa Kemal Paşa: "Ezcümle: Mazinin müte-reddid çürümüş zihniyeti ölmüştür. Bütün dünya bilmelidir ki, Türk milleti hakkını, haysiyetini şerefini tanıtmaya kadirdir.

Türk vatanının bir karış toprağı için bütün millet bir vücut olarak ayağa kalkar, haysiyetinin bir zeresine, vatanın bir avuç toprağına vuku bulacak tecavüzün küçüğü, büyüğü yoktur." buyurmuşlardır" diyerek bitirir gazete günün haberini...

Ve Mustafa Kemal Paşa Kayserililerin ve Kayseri Liselilerin sevgi gösterileri arasında yolcu edilir...

FAYDALANILAN KAYNAKLAR :

- 1) Tahsin Öztin-Mustafa Kemal'den Atatürk'e sayfa 3
- 2) Mazhar Müfit Kansu-Erzurumdan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber - Cilt 2 sayfa 490 491 aynı bilgiler 1904 doğumlu o zaman Atatürk'ün ziyaret sofrasında bulunan, Müzik heyetinde ud çalan Necip Oyman tarafından da anlatılmıştır.
- 3) Ereğyes Dergisi sayı 46-47 Yıl 1946 sayfa 29
- 4) Anadolu ve Rumeli Müdafai Hukuk Cemiyeti Heyat-i temsiliyesinin Kayseri Ahalisi Muhteremesine Beyannamesi - Atatürk'ün Tamim Telgraf ve Beyannameleri (Türk İnkılap Tarih Enstitüsü Yayınları)
- 5) Yusuf Özmerdivenli - Kayseri Lisesi 1984-1985 Yıllığı sayfa 19-20
- 6) Enver Bohnan Şapolye - Mustafa Kemal Paşa ve Milli Mücadelenin İç Alemi sayfa 198-199
- 7) Hakimiyeti Milliye Gazetesi (14 Ekim 1924 tarihli ve 1246 sayılı nüshası)
- 8) Mustafa Parlak - Öğretmenler Günü Armağanı 24 Kasım 1985 sayfa 31-32
- 9) Hakimiyet-i Milliye Gazetesi (15 Ekim 1924 gün ve 1247 sayılı nüshası)
- 10) Ömer Çelebi Atatürk Kayseri'de 1973 sayfa 82
- 11) Kayseri Lisesi Şeref Defteri

İbrahim DOĞAN
T.D. Edebiyat Öğretmeni

Cumhuriyetten Önce ve Sonra Türk Dili

Türkçe başlangıçtan zamanımıza gelene kadar daima Türk insanı gibi çeşitli kültürlerin etkisine uğramış, bu yüzden milli benliğe kavuşması da çok zaman almıştır.

O büyük kültür deryası içerisinde zaman zaman Türk diline sahip çıkmak amacıyla karanlıkları parçalayan meşaleler gibi, "Divân-ı Lügâ'tit Türk"ün yazarı Kaşgarlı Mahmut, "Muhakemet'ül Lügateyn"ın yazarı Ali Şir Nevai ve Türkçe'nin resmi dil olarak konuşulmasını sağlamak isteyen Karamanoğlu Mehmet Bey gibi büyük değerler çıkmış ama bu Türkçe'nin istikrara kavuşması ve yabancı etkilerden kurtulması için yeterli olamamıştır.

Tarih boyunca bazı Türk devletlerinin yöneticileri öyle zaman gelmiş ki, sanki Türkçe konuşulmaması için özel çaba sarfetmişler. Türk dilinin unutulmasını sağlamak gibi bir gâfle-tin içerisine düşmüşlerdir. Bunda çeşitli etnik gruplardan oluşan devletlerinin veya imparatorluklarının birlik ve beraberliklerinin korunması amacı yatmaktaydı. Sanki Türkçe, resmi bir dil olarak kullanıldığından bu etnik gruplar memnun edilemeyecekler ve ayırım fikrine düşeceklerinden dolayı problem çıkartabilirler. Her şekildeki yanlış ve garip bir inanca kapılmışlardır.

Yöneticilerin ülkedeki bütün insanları ve etnik grupları memnun edebilmesi imkansızdır. Bunun örneklerini günümüzde çok canlı olarak görmekte ve yaşamaktayız. Devletin güçlü zamanlarında en büyük haksızlıklara bile büyük hoşgörü gösterebilen etnik gruplar, devletin ilk zaaf anında en küçük bir olayı bile yüksek sesle dile getirmekten kaçınmazlar. Bununla da yetinmeyerek, o ülkenin gerçek sahiplerinden daha fazla hakka sahip olmayı isterler, en sonunda da bağımsızlıklarını elde etmek için her yolu denerler.

Devletin biz "Osmanlıyız" ve "Batılıyız" demesi de asla çözüm olmamıştır. Siyasi düşünceler ve faaliyetler asla o milletin kültürüne ve diline zarar verecek nitelikte olmamalıdır. Bunun zararının büyük boyutlarda olacağı unutulmamalıdır. Bu zardan herkesin etkileneceğinin, üstelik de yönetenler ile yönetilenler arasında güvensizliğe yol açacağı da bir gerçektir.

Türk dili, hep güçlü ve büyük dillerin etkisinde kalarak onlarla boğuşmak zorunda kalmıştır. Türkçeyi bu güçlü dillerin baskısından ve etkisinden kurtarmak için, köklü ve kalıcı bir çalışma yapılmadığı gibi, öksüz bir çocuk gibi Türkçe hep kaderine terk edilmiştir. Hatta bunun yanında asırlar boyu birçok dil alimlerimiz Müslüman olmanın etkisiyle Arapça'ya yönelmişlerdir. Araça ile uğraşmayı ve onu şekillendirmeyi Türkçe'ye karşı daima onu tercih etmişlerdir. Bununla da yetinilmemiş birçok edebiyatımız Farsça yazmanın meziyetine ve üstünlüğüne inanarak eserlerini bu dille oluşturamamışlardır.

Bunların arasında Mevlana Celalettin Rûmî, Velet Çelebi, Fuzûlî, Nesîmî gibi büyük sanatçılarda bulunmaktadır.

Başlangıçta Çince ve Moğolca ile iç içe giren Türkçe bunlardan birçok kelime aldığı gibi bunlara birçok kelime de vermiştir. Bugün bile yalçın, gülçin, elçin gibi Çince'den; ulus, birey deki "-ey" eki gibi Moğolca'dan geçen kelimeler ve unsurların yüzlercesi dilimizde yaşamaktadır.

Göçler sonucu güneye yönelen Türk kavimleri Hint ve Urdu kültürlerinin etkisinde, milli benliklerini kaybederek bu dillerin etkisiyle kendi öz dillerini de unutmuşlar veya tamamen bu dillerin etkisinde kalan bir dili kullandıklarından Türkçe tamamen özelliklerini kaybetmiştir.

X. asırdan sonra toplu olarak İslamiyeti kabul eden Türkler, ne tamamen kendi kültürlerini bırakabilmişler ne de tamamen isami kültürü benimseyebilmişlerdir. Üç asır kadar süren bu geçiş döneminde iki kültürü de bir arada görebiliyoruz. İlk Müslüman Türk Hükümdarı olan Abdulkerim Satuk Buğra Han'ın ve daha sonraki birçok hükümdarların adlarından hem Arapça hem de Türkçe isimlerin bulunması XV. yy'da yazıya geçirildiği tahmin edilen "Dede Korkut Hikayeleri"ndeki Tanrı-Allah-Hak-düşman-tateri, cilasun-kahraman, ulu-yüce v.b gibi daha yüzlerce Arapça, Farsça ve Türkçe kelimelerin bir arada kullanılması bunun en büyük kanıtıdır.

Dede Korkut Hikayeleri'nden alınan şu birkaç mısra da bu kaynaşmış dillere güzel bir örnektir.

.....
Görklü Tanrı!

Çok cahiller seni gökte arar, yerde ister,

Sen hod mü'minlerin gönlündesin

Dayım duran Cebbar Tanrı!

Ulu yollar üzerine,

İmaretler yapam senin için!

.....
Keremi çok Kâdir Tanrı!

Kur'an-ı Kerim'in Arapça ile yazılmış olmasından dolayı Arapça'nın sınırsız bir anlatım gücünün bulunduğu inanan ve bu dilin vazgeçilemez bir özellik taşıdığını savunan katı Türk Müslümanları ana dillerine karşı büyük haksızlık etmektedirler. Dilimizi bilinçsiz bir şekilde ve onun hakkında yeterli bilgiye sahip olmadan onu küçük görenler, ona en büyük ihaneti yapmaktadırlar. Çünkü Türkçe'nin manevi kavramları anlatma gücü gerçekten çok büyüktür. Bunun en büyük delili X.yy'da Kur'an-ı Kerim Türkçe'ye tercüme edilmiş, bu çevirideki kelimelerden yüzde doksanı Türkçe kelimelerle karşılan-

miştir. Bu da Türkçe'nin gücünü gösteren somut bir örnektir.

Özellikle 13. asırdan itibaren Türkçe hor görülmüş, Türkçe ile yazanlar aşağılanmıştır. Altı asırdan fazla süren bu dönemde Türkçe, çoğunluğu Türk olan kendi öz vatanında yabancı ve sahipsiz bir dil muamelesi görmüştür. Bu dönemdeki eserlerin çoğunda Osmanlıca adını verdiğimiz karma bir dil kullanılmıştır. Osmanlıca, her ne kadar Arapça, Farsça, Türkçe'den oluşur diyorsak da bu karma dil de Türkçe'nin sadece cümle yapısına ve zengin fiillerine yer verilmiştir.

Bâkî'nin meşhur "Kanuni Mersiyesi"nden alınan şu beyitte;

An ol günü iki âhir olup nebahar-ı ömr

Berk-i hazûna dönse gerek rû-yı lâle reng

(ömrünün ilkbaharının sona erdiği o günü daima an ki lale renkli yüzün o gün hazan yaprağı gibi sararacaktır)

Dikkat edilirse, "an, olup, dönse" gerek fiilleri ile gerek ol işaret sıfatıyla "gün" kelimesi Türkçe geri kalanlar tamamen Arapça ve Farsça'dır.

Nâbî'nin

Bir hurûşuyla eder bin hâne-i ikbâlî est

Ehl-i deridin seyl-i eşk-i inkisârın görmüşüz.

(Bir coşkunkluk ve sarhoşluk anında talihini ve geleceğini yerle bir eden birçok derli insanın pişmanlık gözyaşlarının selini görmüşüz.)

Bir ve bin sayı sıfatlarıyla "görmüşüz" yüklemi Türkçe'dir.

Yine yerleşmenin güçlü şairi Nedim'de bile;

Güllü dibâ giydin amma korkarım azar eden

Nâzenimin sâye-i hâr-ı gül-i dîba seni.

"Giydin" ve "eder" fiilleri "gül" ve "sen" kelimeleri Türkçe'dir.

Bu örnekler incelendiğinde içerisindeki Türkçe kelimelerle bunları anlamak imkansızdır. zaten fiillerin dışında kullanılan sözcükler vezni doldurmak amacını taşıyan çoğunlukla tek heceli kelimelerdir.

Osmanlıcanın ve Divan şiirinin zirveye çıktığı XV ve XVI. yy'larda Aydınlı Visalî, Tatavlı Mahremî, Edirneli Nazmi gibi bazı şairler "Türki-i Basit" adı altında dilde sadeleşmeyi ve halk söyleyişlerini Divan şiirine getirmeyi amaçlayan samimi ve şuurlu bir çalışma başlatmışlardı. Ne yazık ki Türkçe için büyük bir önem taşıyan bu atılım dönemin güçlü şairlerinin yanında çok sönük kalan bu sanatçılar amaçlarına ulaşamamışlardır.

Oysa Divan tarzında sade Türkçe'ye yakın bu söyleyişler gerçekten devam ettirilebilseydi; T.Fikret, M.Akif ve Y.Kemal'in elinde şekillenebilen Türk aruzu kısaca Türkçe'nin aruza hakimiyei çok daha önce gerçekleştirecek bir sanat dili olarak kullanılmaya yıllarca önce başlanacaktı.

Aydınli Visalî'nin

Görmek olmaz ki gözüm gibi gözünü veli

Görmüşem gör seni, gördükte iki gözümü ben

Tatavlı Mahremî'nin

Gördüm seyirdür ol ela gözlü geyik gibi

Düşüm saçı tuzağına bön üveyik gibi

Edirneli Nazmi'nin

Her ne gün kim göresin bir yanağı ay gönül

Sevgüşüne düşüp ağlarsın onun hay gönül

Beyitlerindeki Türkçe kelimelerin kullanılışı ve Divan zevkini kelime oyunlarıyla çok güzel bir şekilde dile getirilişleri görülebiliyor.

19. asıra gelene kadar biz saf ve temiz Türkçeyi ancak halk şiirlerinde görebiliyoruz. Bu da halkımızın daima kendi kültürüne ve diline sahip çıkmasından kaynaklanmaktadır. O güzelim Türkçe'ye gönül verenler onun zengin ve coşkulu anlatım özelliklerini kullananlar, zamanımıza kadar yaşamışlar ve bundan sonra da yaşayarak ölümsüzlüğe kavuşacaklardır.

Yaşadıkları devirlerde "şairlerin sultanı büyük şair" gibi ünvanlarla anılanlar bugünkü nesil tarafından müfredat gereği zoraki isimleri bilinirken, Bir Yunus Emre, bir Karacaoğlan şiirleri dillerden düşmemektedir.

ilim denince kimin aklına Yunus'un şu beyiti gelmez;

İlim ilim bilmektir, ilim kendin bilmektir

Sen kendin bilmezsin, bu nice okumaktır.

Gariplik hissedince kimin şu mısraları dudaklarından dökülmez,

Bir garip öldü diyeler

Üç günden sonra duyular

Soğuk su ile yuyalar

Şöyle garip benüleyin

Karacaoğlan'ın

İncecikten bir kar yağar

Tozar Elif Elif diye

Deli gönül abdal olmuş

Gezer Elif Elif diye;

Yahut karanlık söz konusu olduğunda,

Bana kara diyen dilber!

Gözlerin kara değil mi?

Yüzünü sevdiren gelin,

Kaşların kara değil mi?

Savaş ve yiğitlik denilince ilk aklımıza gelen Köroğlu bile güzel ve güzellik söz konusu olunca nasıl güzel Türkçemizle;

Kimisi odun devşirir

Kimi kahve içirir

Al giyen aklım şaşırır

İlle mavili mavili

diyerek Türk insanının ruh yumuşaklığını ve coşkusunu dile getirmektedir.

Tanzimat döneminde başlayan dilde sadeleşme çabaları da ne yazık ki istenilen boyutlarda olamamıştı. Bunun sebebi Tanzimatçıların asıl amaçlarının Türkçeyi ve edebiyatı emellerini gerçekleştirmek için bir araç olarak görülmesidir.

Onlar halka dil vasıtasıyla gidileceğini biliyorlar fakat bu-

nu nasıl kullanacaklarını bilmiyorlardı. Okumuş ve aydınların kullandıkları dil zaten halkın dilinden farklıydı.

N.Kemal, A.Vefik Paşa, Süleyman Paşa, Şinasi, Şemsettin Sami gibi şair ve yazarların kişisel olarak başlattıkları dil çalışmaları, asırlar boyu ihmal edilen dilimizin kısa bir sürede benliğine kavuşacağına mutlu belirtirlerdi.

1911'de Selanik'te "Genç Kalemler" Dergisi etrafında toplanan Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp ve Ali Canip Yöntem ilk şurlu Türkçüler olarak ortaya çıkmışlardı. Bundan sonra artık Türkçeye verilen önem artmış, dilimizin işlek bir yazı dili olması için kalıcı ve etkili çalışmalar başlatılmıştır.

Unutmamak gerekir ki bir dilin benliğine kavuşmasını, etkili ve işlek olmasını edebiyatçılar sağlar. Bugünkü İngilizce'nin büyüklüğünü İngilizler, W. Shakespear'e borçlu olduklarını bilirler. Fransızca için G. Flaubert ve Balzac, Almanca için de Goethe ve Schiller aynı önemi taşıyor.

Türkçe, A.Vefik Paşa ve Şemsettin Sami'nin dil ve sözlük çalışmalarıyla belirli bir yol almıştı. Daha sonra fikirleriyle ve programlarıyla Ziya Gökalp, hikayeleriyle Ömer Seyfettin, edebiyat tarihiyle M.Fuat Köprülü dilimizin şekillenmesinde büyük rol oynamışlardı. Artık Türkçe yazmaktan ve Türk olmaktan utanmak şöyle dursun övünerek M.Emin Yurdakul'da olduğu gibi,

"Ben bir Türk'üm, dinim cinsim uludur.!" diyerek haykırma başlanmıştı.

Türkçe'nin çağdaşlaşması yolunda başlatılan bu çalışmalar "Milli Mücadele" döneminde de devam ettirilmiş, hem bağımsızlık savaşının etkisi hem de milli ruhun şahlansıya artık Türkçe yazmamak neredeyse ihanet kabul edilen bir anlayış olarak görülmeye başlanmıştı. Bu anlayıştan dolayı ve okunamamak, unutulmak endişesiyle hayatta olan bazı yazarlarımız kendi eserlerini kendileri yeniden kaleme alarak sadeleştirmişlerdir.

Atatürk, cumhuriyetin ilanından sonra Türkçe'ye gereken önemi vermiştir. Bunun için "Dil kurultayları düzenleyerek Türkçe için yapılabilecekler ortaya konulmuş, daha sonra da hayata geçirilmişti. Bunun ilk örneği olarak Türk Dil Kurumu-Türk Tarih Kurumu kurulmuştu. (*Uzun zaman faaliyet gösteren bu kurumlar istenilen biçimde kuruluş amaçlarını gerçekleştiremediğinden 1980 sonrası yeniden yapılandırılarak "Atatürk Dil, Tarih ve Kültür Kurumu" adıyla gerçek ilim adamlarının emin ellerine terk edilmiştir.

Bütün bu çalışmalar semeresini vermiş ve kısa bir süre sonra "Beş Hececiler" adıyla sade dille şiir yazan şairlerimiz ortaya çıkmıştı. Bunları roman ve hikaye türlerinde eserler veren sanatçılar izler H.Edip Adivar, R.Nuri Güntekin, Y.Kadri Karaosmanoğlu, R.H Karay bunların arasında ilk sırayı alanlar olmuş.

1940 sonrası Türk Edebiyatı'nda sadeleşme doruğa çıkmış Yedi Meşaleciler, Garipçiler ve II. Yeniler'le diğer edebi toplulukların veya hiçbir topluluğa girmeyen sanatçıların birleştikleri tek ortak nokta dilde sadeleşmeye önem vermeleri

olmuştur.

P. Safa, S. Faik Abasıyanık, M.Ş Esendal eserlerinde Türkçeye büyük özen göstermeleri çok etkili olmuş, bu sadeleşme Nurullah Ataç'ta "Öz Türkçecilik" adıyla zirveye ulaşmıştır.

Yalnız burada bazı durumları göz ardı etmemek gerekir. Dilde sadeleşme çalışmaları yürütülürken dilin canlı ve sosyal bir varlık olduğu unutulmamalıdır. Bunun yanında ses ve yapı özelliklerini bozacak nitelikte sadeleşme yapılamaz. Her şeyde olduğu gibi zamansız ve maksatlı yapılan, aşırılığa kaçan sadeleşme çalışmalarının dilimize zarar vereceğini bilmeliyiz.

Dilimizin sadeleşme yolunda aldığı mesafeyi belirtmek için Türkçülüğün Babası sayılan Ziya Gökalp'in şu cümlelerini günümüz Türkçesiyle karşılaştırmak yeterlidir. Altmış, yetmiş yıl önce sade bir Türkçe olarak nitelendirilen bu dil bile bugün için ne kadar eskimiştir.

"... insanlarda ırkın içtimai hasletlere hiçbir tesiri olmadığı için secere aramak doğru değildir. Bunun aksini meslek ittihaz edersek, memleketimizdeki münevverlerin ve mücahitlerin birçoğunu feda etmek iktiza edecektir..."

(Türkçülüğün Esasları)

Açık sözle kalmalı

Fikre ışık salmalı

Müteradif sözlerden

Türkçesi'ni almali (Lisan)

Dilimizin başlangıçtan 19. asır sonlarına gelene kadar benliğini bulma ve sadeleşme yolunda aldığı yol, son asırda aldığı yolun yanında çok kısa kalmakta.

Bütün bunlar dilimizin bütün meselelerini çözdüğü anlamına da gelmez. Türkçe için, önünde alınması gereken çok daha uzun ve yorucu bir yolun bulunduğu da bir gerçektir.

Bunun başında Türkiye dışındaki Türklerle ortak bir kültür dilini oluşturmak, ata mirasımız olan güzel Türkçe'mizi eskiden olduğu gibi Orta Asya'dan, Orta Avrupa'ya kadar sadece Türkçe konuşarak seyahat edebilecek düzeye getirmek gelir. Dilimiz bundan çok daha fazlasına layıktır.

Büyük önder 1933 Şubat'ında yaptığı bir konuşmada dilin önemini şu cümlelerle dile getirirken bu konuda gösterdiği titizliğin öneminde zaman onu ne kadar haklı kılmıştır.

"Milli duygu ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin milli ve zengin olması, milli duyguların gelişmesinde başlıca etkidir. Ülkesini, bağımsızlığını korumasını bilen Türk Milleti, dilini de yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarmalıdır.

Bu hadiseye dikkatimizi bilhassa çevirmemizin sebebi, dini, siyasi herhangi bir tahrike vasıta kılmaya asla müsamaha etmeyeceğimizin bir daha anlaşılmasıdır. Meselenin mahiyeti esasen din değil dildir. Katı olarak bilinmelidir ki Türk Milleti'nin milli dili ve milli benliği bütün hayatında hakim ve esas olacaktır.

"Bizim ahenkli, zengin dilimiz yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir." (1928)

Atatürk'e Mektup

Çağdaş dünyada, Türk Ulusu'nun onurlu bir yer alabilmesini sağlayan yüce Atam,

Şimdi bedenem bizden uzaktasın, 29 Ekimler Sensiz geçiyor hep, ama kısacık ömrüme sığdırdığın savaşlar, barışlar, ilkeler, inkılaplar, yaptıkların ve yapmak istediklerinle Sen kalbimizdesin.

Elimizdesin verimli işler içinde, toprağı işleyen motor sesinde, gökleri yırtan kanat gürültüsündesin. Sen ölmedin. Nerde bir hamlemiz varsa; bıraktığın yerden daha ileriye, nerde üstünse başarımız; orda Sen varsın.

Bugün özgürsek, yaşayabiliyorsak huzur içinde. Sana borçluyuz.

Yüreğimin derinliklerinde, üzgün olduğunu hissediyorum. Kendini adadığın milletine dargın mısın? Biliyor musun ben de dargınım Atam Seni yanlış tanıyanlara, Seni anlamadığı halde anladığını zannederek Atatürkçü geçinenlere. Mustafa Kemal'i anlamak 10 Kasımlarda oturup ağlamak değil.

Seni anlamak; ilkelerinde sapmadan çalışmak demek, insanlık için yeni buluşlar yapmak, çağı takip etmek hatta uluslara önder olmak demek. Bilimden yorgun düşmeliyiz tembellikten değil, kitaplar olmalı dostlarımız, her köyümüzde ışık olmalı, yol, bolluk, hastahaneler, eğitim gitmeli memleketimizin her köşesine. İnsanlar boşa harcamamalı vaktini, uzaya gitmek için çalışmalı. Bütün dünya korkmalı Türk'ün gücünden. Kaba kuvvet değil, beynimiz yenmeli tüm zorlukları.

Seni düşünüyorum da Atam; biraz daha yaşasaydın çok farklı olurdu diye. Sana dil uzatan cahillere, kurtardığın bu vatanda yaşayıpta bir takım ideolojilerle onu parçalamaya çalışan yobazlara lanet okuyorum.

İstedığınız kadar vurun
Atatürk'ün çocukları bitmez
Işır güneş gülü gibi her yerde
Açar en ezilmiş, en sömürülmüş,
Bayraklarda dal dal, Mustafa Kemal.

İçin rahat olsun Atam. Ben varım, Türk gençliği var. Zarar veremeyecek kimse vatanımıza.

Atam! Türk gençliği olarak özgürlüğün, bağımsızlığın, egemenliğin, cumhuriyetinin ve inkılaplarının yılmaz bekçisiyiz.

BURCU HANCI / Y.D 2-E

ATATÜRK VE GENÇLİK

Atatürk ideolojisi, aziz vatanımızın bütünlüğü ve korunması, yüce devletimizin devamlılığı, büyük milletimizin bilim, kültür ve sanatta daha ilerleyip, yükselerek, medeni alemde haklı yerini alması gibi temel esaslara dayanır. Bu yönüyle Atatürk ideolojisi ile onun uygulama alanında en dinamik unsuru olan gençlik, kesinlikle birbirinden ayırt edilemeyecek kavramlardır. Bu itibarla, Atatürk ideolojisinin en büyük dayanağı, gideceği yolun hedef ve prensiplerini bizzat büyük kurtarıcının çizdiği Türk Gençliği'dir. Nitekim Gazi, varlığının devamını ve kurduğu Cumhuriyet başta olmak üzere bütün eserlerini, daima kendisine lâyük, gönülden dilediği Türk Gençliğine emanet etmiştir.

Atatürk'ün emsalsiz vasıflarından biri de, sosyal ve psikolojik bir gerçek olarak daima genç kalmasını bilmesidir. Yeryüzünde hiçbir lider ve devlet adamı, onun kadar milletin gençliği ile bütünleşmiş, ömrü boyunca genç kalmış ve eserleriyle ebediyen genç kalabilmenin sırrına erişebilmiş değildir. İşte bütün bunlardan dolayı, her işte, her zaman ve her yerde en çok gençliğe değer vermiş, Türk Milleti'nin bu büyük geleceğinin mükemmel şekilde yetişip, memlekete hayırlı hizmetler görmesini, ulaşılması gereken asıl hedeflerin başında saymıştır.

Hiç şüphesiz kendi öz benliğinin şuuruna erememiş, milli ruhtan, milli kültürden kısacası "milli şahsiyetten" uzak, görgüsüz, bilgisiz, bilim ve sanat zevkinden mahrum bir gençlik "boşlukta" demektir, bu bütün milletler için son derece tehlikeli bir durumdur. Dolayısıyla Gazi de, derin bilgisi ve engin sezgi kaabiliyetiyle, tamamen gerçekçi ölçüler içinde Türk Gençliği'ne şu önemli mesajı vermiştir:

"SİZLER YANİ, YENİ TÜRKİYE'NİN GENÇ EVLÂTLARI, YORULSANIZ DAHİ BENİ TAKİP EDECEKSİNİZ. DİNLENMEMEK ÜZERE YÜRÜMEYE KARAR VERENLER ASLA ve ASLA YORULMAZLAR."

Emine YALÇINKAYA - Derya TOPAK / 9-C

"Yelisecek çocuklarımıza ve gençlerimize, görecekları öğrenim sınırı ne olursa olsun, en enel ve esaslı olarak Türkiye'nin istiklaline, kendi benliğine, milli geleneklerine düşman olan bütün unsurlarla mücadeleye etmek gereği öğretilmelidir."

Atatürk Cumhuriyet ile ilgili sözler

CUMHURİYET'İN NİTELİKLERİ

- ✓ Az zamanda çok büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığına ve yüksek kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti'dir.
 - ✓ Türkiye Devleti'nin yegane ve hakiki mümessili, yalnız ve ancak Büyük Millet Meclisi'dir.
 - ✓ Bizim cihan nazarında en büyük kuvvet ve kudretimiz, yeni şekil ve mahiyetimizdir.
 - ✓ Ey Türk Gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.
 - ✓ Cumhuriyet dayanağı Türk toplumdur. Bu toplumun bireyleri ne kadar Türk kültürü ile dolu olursa, bu topluma dayanan cumhuriyet de o kadar güçlü olur.
 - ✓ Cumhuriyet ahlak üstünlüğüne dayanan bir ülküdür. Cumhuriyet erdemdir.
 - ✓ Türk ulusunun yaratılışı ve alışkanlıklarına en uygun düşen yönetim Cumhuriyet yönetimidir.
 - ✓ Cumhuriyeti, onun gereklerini, yüksek sesle anlatınız. Bunu yüreklere yerleştirmek için elverişli olan hiçbir durumu kaçırmayınız.
 - ✓ Türkiye Cumhuriyeti, yalnız iki şeye güvenir: Biri ulus kararı, öteki acıklı ve güç koşullar içinde dünyanın beğenilerine hak kazanan ordumuzun kahramanlığı.
 - ✓ Yeni Türk devleti bir halk devletidir; Halkın devletidir.
 - ✓ Öğretmenler, cumhuriyet sizden düşüncesi özgür, vicdanı özgür, irfanı özgür kuşaklar ister.
 - ✓ Benim naçiz vücudum birgün elbet toprak olacaktır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti sonsuzluğa kadar yaşayacaktır.
 - ✓ Cumhuriyet; düşünür, bilgili, kültürlü, sağlam vücutlu ve yüksek karakterli koruyucular ister.
 - ✓ Hükümet ulustur, ulus hükümettir. Artık hükümetle ulus arasında geçmişteki ayrılık kalmamıştır.
- Önemle ve ciddiyetle derim ki; Türkiye Cumhuriyeti kutsal tanıdığı bağımsızlığını ve özgürlüğünü savunmada hoşgörülü olmaz.

Mustafa YÜKSEL / 5-H 9329

Türkiye'de 29 Ekim 1923'de ilan edilen Cumhuriyetin bir takım özellikleri ve nitelikleri olacaktır elbette. Bunlardan sadece 4 tanesi şunlardır.

1- Cumhuriyet, devletin siyasi rejimi olarak 23 Nisan 1920'de kurulmuştur. 29 Ekim 1923'de sadece devlet şekli olarak ilân edilmiştir. 29 Ekim 1923'te Cumhuriyetin ilanını öngören kanun "Teşkilât-ı Esasiye" Kanunu'nun bazı maddelerinin Tevzihan Tadiline Dair Kanun'dur. Kanun başlığından da anlaşılacağı üzere, Cumhuriyetin ilânı, devletin siyasi rejimine vuzuh, açıklık getirmek amacı ile TBMM'nce kabul edilmiştir.

2- Daha geniş ve daha güzel anlamı ifade eden devlet şekli olarak Cumhuriyet ise, 20 Nisan 1924 tarihli anayasanın birinci maddesini oluşturmuştur. 1924 Anayasasınının 102. maddesi son fıkrasında, devlet şeklinin cumhuriyet olduğuna dair birinci maddenin değiştirilmesine ve kaldırılmasına teklif dahi öngörülmeceği özenle belirtilmiştir.

3- Cumhuriyet, ırk, din, dil, cinsiyet farkı gözetmeksizin, bütün vatandaşların anlaşığı ve yararlandıkları siyasi bir rejimdir. Eşitlik ilkesi herkesin kanun önünde eşit olması Türkiye Cumhuriyeti'nin bir özelliğini teşkil etmiştir. Nüfusun yarısını teşkil eden hanımlarımıza eşit haklar sağlama, seçme ve seçilme hakkını eşit şartlarda kullanma, Türkiye Cumhuriyeti'nin bir özelliğidir.

4- Türkiye Cumhuriyeti diğer devletlere de örnek teşkil etmiştir. Nitekim ABD'de yayınlanan "The Washington Post" gazetesi 7 Ekim 1923 tarihli, Editorial Society - Second Part kısmında, yakında Türkiye'de cumhuriyetin ilan edileceği haberini vermekte ve bu kararı sağduyunun bir zaferi olarak değerlendirmektedir. Aynı yazıda Türk örneğinin diğer Avrupa ülkelerinde de izlenmesini dilemektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu olan M.Kemal ATATÜRK'e borçluyuz. Atamıza minnettarız.

Yusuף ŞAHİN / 7124 / 10-A

Kayseri Lisesi Pans.

YABANCILAR GÖZÜYLE ATATÜRK

Atatürk'ün ulusumuza kazandırdığı yönetim biçimi ve yönetim ilkeleri; CUMHURİYET, DEMOKRASİ, LAİKLİK ve İNSAN HAKLARI'na dayalı bir bütündür. Bu ilkeler ise binlerce yıldır insanlık tarihinin süzgecinden geçmiş ve insana en uygun yönetim ve davranış biçimleri olmuştur. Tüm insanlığın eninde sonunda geleceği yer bu ilkelere dayalı yönetimler ve anlayışlar olacaktır.

Atatürk her şeyden evvel bütün mazlum, mağdur uluslara kalk borusu çalan ve onlara kurtuluş yolunu gösteren bir özgürlük ve bağımsızlık örneğidir.

Büyük önder Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk Ulusu bakımından öneminin yüceliği yanında dün-

yamızdaki diğer uluslar bakımından da ne denli yüce bir insan olduğunu, o ulusların mensuplarının söylediklerinden yazdıklarından anlıyoruz. Bu durum ise bizi daha çok gururlandırıyor. Ulusumuza kattığı nitelikler ve eylemi ile diğer uluslara ilham kaynağı olduğunu ayrıca biliyoruz, yaşıyoruz. O'nun çağdaşı olan Lenin, Hitler, Mussolini gibi liderler kendi uluslarında itibar kaybederken Büyük Önderin itibarı hem ulusumuz hem de dünya'da gittikçe yükselmekte ve değeri daha iyi anlaşılacaktır.

Bu yüzden Türk Ulusu'nun önderi dünyanın örnek alacağı lider olma işlevini dünya durdukça sürdürecektir.

Onun için yabancı devlet ve fikir adamları bakın neler söylemiş;

"Çöküntü halinde bulunan bir imparatorluktan özgür Türkiye'nin doğması, yeni Türkiye'nin özgürlük ve bağımsızlığını onurlu bir biçimde ilan ve o zamandan beri koruması, Atatürk'ün ve Türk halkının işidir. Şüphesiz ki Türkiye Cumhuriyeti'nin doğuşu ve o zamandan beri Atatürk'ün Türkiye'de giriştiği derin ve geniş devrimler kadar bir kitlenin kendisine

olan güvenini daha başarı ile gösteren bir örnek yoktur."

(John F. KENNEDY A.B.D Başkanı)

"Benim üzüntüm iki türlüdür. Önce böyle büyük bir insanın kaybından dolayı bütün dünya gibi üzgünüm. İkinci üzüntüm ise, bu büyük insanla tanışmak isteğimin gerçekleşmesine artık olanak kalmamasıdır." (Franklin ROOSEVELT A.B.D Başkanı)

"Ankara'da bulunduğum zaman güneş bakar, fakat bu güneşi ufukta değil Çankaya'da görürdüm. İçtenlikle diyebilirim ki gerçek güneş Çankaya'daki güneşti. Atatürk'ün acı kaybı Dünya için büyük bir kayıptır. O'nun yüksek deha ve azimkâr karakterine

Ürdün Kralı Abdullah'la Ertuğrul yatında (6 Haziran 1937)

karşı büyük bir hayranlık besleyen Belçika Kralı, bu duygularını eylemde de göstermek için beni, Büyük Ölünün cenaze töreninde bulunmaya memur etti." (Belçika'nın eski Ankara Elçisi, De RAYMOND)

"Devrin yüksek şahsiyetleri kitaplarda, konferanslarda Türkiye'nin asla değişmeyeceğini ve değişmeden yok olacağını ilan etmişlerdi. Oysa ki yokolmadan değişti. Hem de kökünden ve baştan aşağı değişti. İnançlar, gelenekler, yöntemler yıkıldı. Son döküntülerini de yabancı zırhlıları ve kapitülasyonlar gibi memleketten sürüp attılar. Türkiye ruhunu değiştirmişti. Tamamen ve tasavvur edilmesi mümkün olmadığı kadar.

Bu nasıl oldu?

Sadece oradan bir insan geçti. Orta boylu, herkes gibi yürüyen, bakışları ve gözlerinin ışığı ayrımlı bir insan. Onun ismi Mustafa KEMAL'dir.

(Raymond CARTIER Le Nouvelliste Gazetesi, Paris 1938)

Bu alıntılar sadece birkaç örnek ve bu örnekleri çoğaltmak mümkün bu da gösteriyor ki yalnız Türk Ulusu değil dünya kabul etmiştir.

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK RESİM SANATI

Canser ÖKTEN / Res.Öğrt.

Batılı anlamdaki resim sanatımızın öncüleri, Mühendishane ve Harbiye gibi askeri okullardan mezun olan ve yetenekleri nedeniyle, sanat öğrenimi için Avrupa'ya gönderilen asker ressamlardır. Avrupa'ya giden ilk on kişilik grup içinde Ferit İbrahim Paşa, ilk Türk ressamı olarak bilinir. Çoğu peyzaj ve natürmont türünde yağlı boya yapıtlarıyla

tanınan asker ressamlar arasında Ahmet Bedri, Hüseyin Giritli, Ahmet Muhip, Salih Molla Aşki, akla gelen önemli isimlerdir. Bu ressamlar doğa konulu resimlerini doğaya çıkarak değil, İstanbul'un Yıldız Sarayı, Çinili Köşk gibi tarihsel çevrelerini konu alan fotoğraflardan yapmışlardır.

İstanbul'da ilk resim sergisini açan Şeker Ahmet Paşa, öncü ressamlar kuşağının en önemli sanatçısıdır. Osman Hamdi Bey'de Eski eserler müzesini kurarak ilk defa memleketimize müzecilik fikrini getirmiştir. Osman Hamdi Bey, bugünkü Güzel Sanatlar Akademisi'nin de kurucusudur. Süleyman Seyyit, Hüseyin Zekai Paşa, Halil Paşa ve Hoca Ali Rıza da batılı anlamdaki resim sanatımızın öncüleridir.

1908'de kurulan Osmanlı Ressamlar Cemiyeti'nin asker kökenli ressamlarından, sivil kuşağa geçiş, 1910 Çallı grubu olarak bilinen izlenimci ressamlar kuşağıyla gerçekleşmiştir. Eski adı Sanayi-i Nefise olan Güzel Sanatlar Akademisi'nden 1910'da mezun olan bu grup, 1914'te yurda dönerek akademinin öğretim kadrosunda görev almışlar ve daha sonra gelecek kuşakların

Köyün Geriye Alınması. Sami Yetik (İstanbul Askerî Müze, 1924)

yetişmesinde rol oynamışlardır. Türk resminde figür geleneğini başlatan Osman Hamdi'den bu resamlara geçiş, aynı zamanda modernleşme sürecinin de başlangıcı olmuştur.

İbrahim Çallı'nın popüler sanatçı kişiliğiyle liderlik yaptığı bu kuşak Hikmet Onat, Feyhaman Duran, Avni Lifij, Namık İsmail, Nazmi Ziya gibi

isimlerden oluşmaktadır. Bunlardan Nazmi Ziya Güran empresyonizm ilkelerini en yakın şekilde ülkemize getirmiş "Tabiat karşısında beni en ziyade heyecana getiren şey hayat ve hayatîyet ifade

eden şeylerdir; Kadın, ağaç, deniz, çiçek, güneş" diyerek sevdiği şeylerin hepsinin üstüne güneşi serpmiştir.

Sami Yetik'in izlenimci anlayışa yakın duran resimlerinin çoğu milli harp sahneleri ve günlük yaşamla ilgilidir. İbrahim Çallı'da Genç Türkiye Cumhuriyetinin sanat kurucularından olup uzun süre Güzel Sanatlar Akademisinde görevler almıştır.

Namık İsmail, dekoratif sanatların köklü ve çağdaş bir eğitim sistemine kavuşturulması yolunda büyük çaba harcamıştır.

Ruhi Arel, "İdealist bir millet ressamı olarak, Feyhaman Duran portreleriyle, şehvet Dağ, iç mekân (enteryör) resimleriyle ün yapmıştır.

Hikmet Onat İstanbul'un yazlarını sever İstanbul'un yazları da çeşitli resimlerinde sarı turuncu ışıkları, mor mavi gölgeleri, sisli sabahları, kıyıların oksijenleriyle birer tablo dizisidir. Do-

layısıyla çağımızın İstanbul portrecisidir.

Nazmi Ziya Güran'a göre Avni Lifij Ali Rıza Bey'den sonra en büyük Türk ressamıdır. Portrede, düzenlemede, figür ve görünümde, özellikle süslemeci niteliğindeki büyük panolarda büyük başarılar kazanmıştır.

Türk resminde 1930'lu yıllar izlenimci resme karşı seçenek oluşturan yenilik arayışları içinde geçmiştir. 15 Temmuz 1929'da kurulan "Müstakil Ressamlar ve Heykeltraşlar Derneği" bu yeni döneme damgasını basan ve yenilikçi sanatçıları çatısı altında toplayan kuruluş oldu. 1908'deki Osmanlı Ressamlar Cemiyeti, 1921'deki Türk Ressamlar Cemiyeti'nden sonra müstakiller örgütlü sanat topluluklarının üçüncüsüdür. Öncülüğünü ve kuruculuğunu Zeki Kocamemi ve Ali Çelebi'nin yaptığı grup, izlenimcilerin aksine renkten çok çizgisel kuruluş üzerinde durmuşlar özellikle de Alman anlatımcı ve kuruluşçu resminden etkilenmişlerdir. Geleneksel Galatasaray sergileriyle isimlerini duyuran derneğin ressamları arasında Refik Ekipman, Hamit Görele, Nurullah Berk, Şeref Akdik, Hale Asaf, Mahmut Cûda sayılabilir. Türkiye'de modern resmin kurucuları arasında Ali Çelebi ve Zeki Kocamemi'yi ön çizgide görmemiz gerekir. 1928 Türk Ocağı sergisini gezenlerin dikkatini çeken tablo Ali Çelebi'nin "Maskeli Balo" suydu. Bu resimle Ali Çelebi, Türk Sanatını kökünden sarsacak canlı bir görüş, bir teknik getiriyordu. "Maskeli Balo" Türk resmine Konstrüktivist-inşacı bir tasa getirmişti. Nesnelere parçalayarak değişik planlar içinde gösteren külbizm'in bir dalı sayılabilecek Konstrüktivizm görüntüleri kübistler gibi dağıtmıyor, nesnelere, boşluk içinde doldurdukları yeri, oylum-hacim değer ve ağırlığını, çizgiler, plan ayrıntıları ve renklerle göstermek istiyordu.

Ali Çelebi'nin çizgisinde çalışan Zeki Kocamemi, resimlerinin sağlam kuruluşu, plastik olgunluğu bakımından arkadaşından geri kalmıyordu.

Müstakil Ressamlar ve Heykeltraşlar Derneği'nden birkaç yıl sonra beş ressam ve bir heykeltraş tarafından 1933'te kurulan D Grubu Türkiye'deki sanat kuruluşlarının dördüncüsüdür. Grubun üyeleri Nurullah Berk, Abidin Dino, Zeki Faik İzer, Elif Naci, Cemal tollu ve heykeltraş Zühtü Müridoğlu'dur.

Bu gruba daha sonra Bedri Rahmi Eyüboğlu, Halil Dikmen, Eşref Üren, Hakkı Anlı, Sabri Berkel

katılmıştır.

D Grubu'nu kuran sanatçıların görüşlerine göre memleketteki resim ve heykel anlayışı en azından elli yıllık bir gecikme gösteriyordu. Atatürk'ün önderliğiyle Batılılaşmaya doğru giden yeni Türkiye'nin fikir ve sanat dünyasının, gecikmelere son vermesi, Batı'daki sanat gelişmelerini yakından izlemesi, yeniliklere uyum sağlaması, aynı zamanda da kişilik değeri ağır basan çalışmalarına yönelmesi gerekiyordu.

On yıl sonra sayıları ondört sanatçıyı bulan bu gruba düşünürler yaşarlar, şairler tepki göstermelerine karşı ilgi de duyuyordu. Grub'un adı ve faaliyetiyle ilgili bütün yorum ve yargılar, birbirine zıt etki ve anlayışlar, toplumun modern sanata ilgisinin izleriydi.

Grup sanatçıları 1947 sergisinden sonra dağıldılar. Bu dağılma herhangi bir anlaşmazlıktan değil, kendi başlarına çalışarak belirmiş kişiliklerini geliştirme isteğinden kaynaklanıyordu.

Pekçoğu Akademi resim ve heykel atölyelerinde hoca olarak görev yapan D Grubu sanatçıları birçok değerli genç sanatçının yetişmesinde rol oynamışlar ve Cumhuriyet döneminin belli bir aşamasını, resim alanında en etkin ve başlıca gruplaşma olarak temsil etmişlerdir. Modern Türk resminde primitifler adı verilen sanatçılarla ikinci dönemi temsil eden İbrahim Çallı ve arkadaşlarından sonra, Türk resim sanatına en çok emek veren, yeni görüşler getiren bu dönemin sanatçıları olmuştur.

-Temel Plastik Sanatlar Tarihi

Prof. Dr. Günsel Renda

Doç. Dr. Kaya Özsezgin

Doç. Atilla Atar

Doç. Aytaç Katı

-Türk Resmi

Nurullah Berk- Kaya Özsezgin

-Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi cilt 6
Türk Resim ve Heykel Sanatı Sezer Nansuğ

- Kültür (İki aylık dergi)

T.C. Kültür Bakanlığı Mart-Nisan 1993 sayı 98

- Resim Yaparken

Bedri Rahmi Eyüboğlu

Gelecek Sayı: "D Grubu" Temsilcileri

"Biz hepimiz milletvekili olabiliriz. Bakan olabiliriz hatta cumhurbaşkanı olabiliriz; ama hiç birimiz sanatkâr olamayız. Böyle olunca sanatkâr el öpmez. Sanatkârın eli öpülür."

ATATÜRK'ÜN MEKTUPLAR

Mustafa Kemal Sofya'da Ataşe Militer olarak görev yaparken Dimitrina adlı bir hanımdan hoşlanır. Karşılıklı aşk mektupları vardır. Sofya'dan ayrılırken veda mektubu şöyle bir şiirle başlar. (Mektuplar Fransızca'dır):

La vie est bre've
Un peu de reve
Un peu d'amour
Et puis bonjour

La vie est vaine
Un peu de peine
Un peu d'espoir
Et puis bonsoir...

Mektubun Türkçe'ye Çevirisi

Hayat kısacık
Birazcık hayal
Biraz da sevgi
Derken merhaba

Hayat anlamsız
Birazcık hüznün
Biraz da umut
Derken elveda.

Mustafa Kemal ve Dimitrina kadın-erkek eşitliğini sık sık tartışmışlardır. Ve kadın hakları Avrupa'dan önce M.Kemal tarafından Türklere verilmiştir.

Kaynak: Fikret Kızılok (Devrimcinin Güncesi)

BURCU AKDEMİR / Yab-Dil 1-B No: 450

Bir Sevgi Hikayesi

Hepimiz Atatürk'ü hep yaptığı işlerle tanırız. Bütün öğrenciler hayatını hemen hemen ezberle bilirler. O'nun elinden gelen, işler, onun himayesi altında olan olaylar bize O'nu anlatır. Bir de anlatılmayan yönü vardır. Elinden gelmeyen himayesi altında olmayan olaylar; aşk, işte bu bizim bildiğimiz aşk. Sıralara kazıdığımız, gençlik yıllarının en güzel heyecanı aşk. Atatürk ve aşk ilk görüşte bize çok zıt gibi gözükse de Atatürk'ün üstün zekasına da rağmen yine de insan olduğunu hatırlatan en güzel kavramdır.

Atatürk Latife Hanım'la evlenmeden önce, O'nun temizlik ve diğer işleri ile ilgilenen, O'nun annesi ile aynı evde oturan bir genç kız vardı. Fikriye Hanım çok duygusaldı. Atatürk'e gizlice aşık olmuştu. Fakat bunu Atatürk fark etmişti. O da bazen Fikriye'yi sevdiğini düşünüyor, bazen de vazgeçiyordu. Onun için ülkeyi kurtarmak bir sevgiliden daha önemliydi. Bütün topluma kazandırılmış üstün dehalar gibi özel yaşantısını önemsemedi. Vatan ve millet bazen onların güzel nişanlısı bazen de karısıydı.

Türkiye Cumhuriyeti kötü günler geçirmiş fakat gene de yıkılma-

Atatürk ve Neyzen Tefrik

Fahreddin Kerim Gökay, konferans veriyormuş. Konu, içkinin zararları. Bir ara dinleyicilere sormuş:

- İki kovadan birine rakı, birine su doldursak ve bir eşeğin önüne koysak, hangisini içer?

Dinleyenler hep bir ağızdan cevap vermiş:

- Suyu

Gökay tekrar sormuş:

- Neden?..

Neyzen Tefrik de dinleyicilerin arasındaymış, cevap vermiş.

-Eşşekliğinden.

Milletvekili olduktan sonra bu fıkrayı Ahmet Rasim Bey, Atatürk'e anlatmış; Onun da çok hoşuna gitmiş.

Bir akşam Atatürk, çiftlikte içerken, bakmış, civarda bir köylü çocuğu yan bakarak dolaşiyor. Çağırıp sormuş:

- Biz ne yapıyoruz?

- Rakı içiyorsunuz.

- Peki, söyle bakayım bana; iki kovadan birine rakı, birine su doldursak ve bir eşeğin önüne koysak, eşek hangisini içer?

- Rakıyı

Atatürk, sesini hafifleterek sofradakilere fısılda-
mış;

- Aman neden diye sormayalım.

mişti. Artık ülke yavaş yavaş toparlanmaya başlayacaktı ki Fikriye Hanım hastalandı. Atatürk O'nu hem iyileştirmek hem de bu yasak ilgiyi bitirmek isteğiyle Fikriye'yi başka bir yere gönderdi. Bunun zararını kendisi bile yıllar sonra anlayacaktı.

Daha sonra Latife Hanım'la İzmir'de tanıştı. Özellikle zekâsına hayran kaldı ve onunla evlendi. (29 Ocak 1923) Fakat Atatürk suçluluk duyuyordu. Manevi yönden Latife Hanım'la arasında hep Fikriye Hanım olduğunu biliyordu.

Bu düşünce belirli bir zaman sonra O'nun hareketlerine de yansdı. Artık Latife Hanım bir şeylerden şüphelenmeye başlıyordu. Yavaş yavaş evlilikleri çatırdıyordu. Bir gün Atatürk ve Latife Hanım bahçede oturuyorlardı. Atatürk dalgın bir haldeyken Latife Hanım'ı Fikriye diye çağırırdı. Bu bardağı taşıran son damla oldu ve Latife Hanım 5 Ağustos 1925'te Atatürk'ten ayrıldı.

Nitekim Fikriyede hastalıktan öldü. Bir ülkenin sorumluluğu ikisine de mutluluk getirmedi.

SEHER ÜSTÜNDAĞ / YBD 2E 370

Kaynak: Can DÜNDAR - SARI ZEYBEK

KIRMIZI KARINCA MASALI

Atatürk sözde devamlı doktor kontrolü altındaydı. Ama şikayetlerine karşı hep anlık tedaviler uygulanıyordu. Doktorları nasıl iştahsızlığına karşı iştah acısı mezeler tavsiye ediyorlarsa, burun kanamalarının da tamponla çare bulmaya çalışıyorlardı. Kaşıntılara gelince... Ona karşı da birbirinden güzel merhemler ve solüsyonlar önermişlerdi. Ama kaşıntının nedeni bir türlü bulunamıyordu.

Sonunda günlerden bir gün o talihsiz kara mizah başladı. Gülünmeyip, ağlanacak o kara mizah...

O gün Ata, Çankaya Köşkü'nün bahçesinde kalabalık bir ziyaretçi grubuyla sohbeteydi. Birden kolunda bir kaşıntı hissetti ve kaşınmaya başladı. Sonra kolunu sıvadı ve kaşıdığı yerdeki fiske fiske kabartuları oradakilere gösterdi. Konuklar arasında bir doktor da vardı. O'na dönerek:

"Bu nedir doktor" diye sordu, "son zamanlarda sık sık oram buram kabarıyor...?"

Doktor eğildi, kendisine uzatılan kolu inceledi ve kendinden emin bir edayla teşhisini açıkladı:

"Karıncı efendimiz... Bunlar karıncı ısırmasıdır..."

İşte "ilahi komediya" ayaküstü konulan bi teşhisle başladı. "Karıncı" lafı geçince Ata'nın çevresindekiler de vücutlarını kaşımaya başladılar.

Hatta bir tanesi çevreden bir karıncı bulup, getirdi. İşte suçlu bulunmuştu. Atatürk, "Ben geceleri de kaşınıyorum. Karıncı yatak odama kadar çıkar mı?" diye sordu. "Tabii çıkar" dediler. Ve bunun üzerine seferberlik ilan edildi. Bütün devlet, karıncalarla savaş için alarma geçirildi. Önce Sağlık Bakanlığı Müsteşarı Dr. Asım İsmail ARAR uyarıldı. Arar ve ekibi Köşk'ü incelemeye aldılar ve gerçekten çevrede küçük kırmızı karıncalar buldular. Ardından Veteriner fakültesi Protozooloji ve Entamoloji dalı öğretim üyelerinden Parazitolog Dr. Nevzat TUZDİL çağrılarak bulunan karıncalar incelendirildi. Bunların Çin'den Avrupa'ya gelen ve et yiyerek yaşayan türde karıncalar olduğü öğrenildi. Ve savaş kararı alındı.

Hemen Atatürk, kaplıca tedavisi için Yalova'daki kaplıcaya gönderildi. O arada da Donanma'da fare zehiri olarak kullanılan bir madde bulundu. Yavuz Zırhlısı'ndan ilaçlamada tecrübeli bir ekip getirildi. Sonra da Milli Savunma Bakanlığı Sağlık Dairesi Zehirli Gaz Şubesi'nin ve Sağlık Bakanlığı'nın gözetimi altında Çankaya Köşkü'nün bütün pencere ve kapıları kapatılarak gaz geçirmez bir hale getirildi. Ve koca köşk 48 saat yoğun bir gaz ateşine tutuldu. 48 saatin sonunda Köşk havalandırıldı. Dedektörlerle tarandı. Gaz kalmadığı anlaşıldı. Her taraf ölü karıncalarla doluydu. Bu, tam bir zaferdi. Sonuç hemen Yalova'ya Atatürk'e müjdelendi. Oysa aynı sıralarda Atatürk, Yalova'da gerçek teşhisle yüz yüze gelmek üzereydi.

Ali ŞAHİN / 7735 - 11/H

ATATÜRK ve ATATÜRKÇÜLÜK

Bir fikre saplanıp kuvvet ve kudretini onu söktürmeye sarfeden küçük bir kibir değil, dinlemekten, sormaktan, aramaktan ve kesin kararını en sona saklamaktan çekinmeyen büyük bir gurur sahibi idi. Sevdiği şey, itaat edilmekten fazla inanılmaktı.

Falih Rıfki ATAY

Atatürk'ün bütün dünyaca sevilişinin sırrı, kendi milleti için istediğini başka milletler için reddetmemesinde, şeref, barış ve özgürlüğü kendi milleti kadar bütün milletler için de aramasındadır.
Falih Rıfki ATAY

Atatürk, özellikle bulunduğu toplumda kötümserlik duygularını derhal yıkan ve memlekette çalışmak için, güçlü, ileri ve mutlu olmak için gereken neşe ve kudreti derhal çevresine aşıl原因 bir varlıktır.

İsmet İNÖNÜ

Mustafa Kemal'i kendinden önce gelip geçmiş Türkülerinden ayıran tek özellik, O'ndaki sezgi kudreti idi. Bu kudret sayesinde ki O, milletin şuuru altında emelleri, temayülleri, kabiliyetleri ve imkânları keşfedip aydınlığa çıkarmıştı.

Y. Kadri KARAOSMANOĞLU

Atatürk'ün en başarılı işlerinden biri de gençlikte yarattığı duygu ve heyecandır. Gençliği güçlü bir inanç ve ülkü ile canlı bir duruma getirmek ve bir gün kendilerine bırakılacak yüksek görevleri gerçekleştirebilecek kudret ve yeteneklerle kuvvetlendirmek yolunu en iyi Atatürk bildi ve buldu.

Hüseyin Cahit YALÇIN'dan
Zehra GÜNEŞ / 3-D 139

UNDERSTANDING ATATÜRK

It is impossible to overestimate the importance of Atatürk. To understand modern Turkey, one has to comprehend the Atatürk phenomenon. Turks revere him.

To the historian, Kemal Atatürk was a military leader who created a nation out of a decaying empire and launched it on the path to a modern European state.

Atatürk was not content to rule an underdeveloped nation. He intended to move Turkey from the Middle Ages to the 20th century - and towards Europe. Turkey would be the modern European state - politically, socially, economically. And Turkey would get there in record time.

The transition was difficult but durable. Not only were institutions changed, but an ideal was created, a new patriotism, a new self - respect among Turks. Though words and deeds, Atatürk became a myth.

Today, Atatürk continues to assure the cohesion of the country, to give it direction, and force. Symbolic of his continuing role in the life of Turkey, the nation's leaders formally "converse" with Atatürk by expressing their thoughts and feelings in writing, in the ceremonial book, at state ceremonies at the mausoleum where he rests in Ankara. They address him as one would a venerated, living father.

Reverence, to the memory of Atatürk among the Turkish people amounts to almost a religion. Life-size statues, modern sculptures and bronze masks are visitable everywhere from the smallest villages to prominent government buildings.

As the symbol of democratic reforms and western modernization, Atatürk's vision remains even today a powerful force in the Turkish spirit.

Without Atatürk, Turks would still exist... but without the same face of a proud people.

Nergiz TAYYAR / Y-D/3-F 226

ANADOLU ve RUMELİ MÜDAFAİ HUKUK CEMİYETİ HEYETİ TEMSİLİYESİ'NİN KAYSERİ AHALİİ MUHTEREMESİNE BEYANNAMESİ

Anadolu'nun ekonomik hayatında sonsuza dek yüce bir mevkiye sahip olan Kayseri'nin Heyet-i Temsiliye'ye açtığı samimi kucak ve kardeşlik o kadar sıcak, o kadar gönül okşayıcı oldu ki muhterem Kayserililere açıkca minnettar bir dil ve şükranla hitabetmeyi uygun gördük. Kadın, erkek, çocuk bütün vatandaşların genel bir coşku ve heyecan ile gösterdiği gülyüz ve samimiyet, Heyet-i Temsiliye'yi oluşturan naçiz fertlerin şahıslarında istisnâsız her kalbin birleşmiş ve her kuvvetli şahsiyetin uyuşması ve bağlanmış olması yönüyle pek değerli ve pek yüce mahiyettir.

Heyet, etrafında her çehrede ve her Türkten taşan muhabbet tufanı ve samimiyet içinde hayatını adanmış olduğu işin milli gayrete dayandığını görmekle bahtiyar ve memleketin bütünlüğünün tek koruyucusu ve milletin ilk ve son kurtuluş çaresi ve selâmeti olan bu birlik devam ettikçe geleceğin kaybedilenleri telâfi etmeye mutlaka imkân vereceğine dair ümitlendi.

Bu duygular içinde o milli amaca daha kuvvetli ve sağlam yürümek için milletin azim ve imanına dayandığını hissederek müteşekkir kaldı.

Anadolu'nun heyecanlı kalbine, bu seyahatimizin ilk aşamasında Kayseri'de temas ettik. Bu temasın bıraktığı saygıdeğer hatıra ve bağlılığı ve şahsen duygulanmış olduğumuz kardeşçe davranış ve nezâketin doğurduğu hissi şükranı ömrümüz oldukça koruyacağız. Amacımız, güçlü bağlılığın yüreklerimize verdiği hissi iftihar ile seyahatimize devam ederken arkamızdan Anadolu'nun bütün vatanperverlik coşkusunu nefsinde en güzel temsil ve tecelli ettirmiş kuvvetli, zeki, güçlü, samimi bir faaliyet merkezi varolduğunu daima düşünerek övüneceğiz.

Bu duyguları ve bu iftihar hislerini bize hissettirdiğinden dolayı Kayseri'nin muhterem halkına teşekkürlerimizi açıkça sunar ve amaca yönelik çalışmalarda daima kalben birlikte kalarak arzı veda ederiz.

Mustafa KEMAL 21.12.1919 KAYSERİ

Anadolu ve Rumeli Müdafai Hukuk Cemiyeti Heyeti Temsiliyesi adına

DERLEYEN : Sedat KARAKOÇ

Atatürk Devrinde Laiklik

LAİKLİK KAVRAMI ve LAİKLİĞİN TANIMI:

Doç. Dr. Ersoy TASDEMİRLİ
E. Ün. Eğitim Bilimler

Laiklik kavramının doğuş kaynağını araştırmak, laikliğin spesifik tanımlarını yapmaya yararlı olacağından, önce laiklik kavramının doğuş kaynağının tesbiti yapılacaktır.

Laiklik Kavramı :

Laiklik kavramının aslı laik'dir. Sondaki 'lik eki Türkçe bir ektir. Laik kelimesi Türkçeye Fransızca'dan geçmiştir. Esasen, bu kelime Yunancadır. Yunanca olan laik kelimesi yine Yunanca laikos sıfatından türetilmiştir. Laikos sıfatı ise halk anlamına gelen laos kelimesinden bir ek yardımıyla türetilmiştir. Laikliğin türetildiği Laikos kelimesi din adamları sınıfına mensup olmayanlar anlamını taşımaktadır. Yani din adamları sınıfının dışında kalan al-elâde halk tabakasına mensup olanlara laikos denir.

Laos ve laikosun bu umumî anlamının yanında yetmişlerin Tervat Tercümesinde laos ile rahiplerin ve kendini hususî surette Tanrıya vakfeden Levi Kabilesi'nin dışında kalan halk yığınının kastedildiği görülüyor. Buna mukabil, yetmişlerin Tercümesinde Levi Kabilesi Kleros adı ile anılıyor. Klerosun anlamı hisse, miras'dır. Levi Kabilesine bu adın verilmesi umumiyetle Tanrı'nın bu kabileyi kendi hissesi olarak kabul ettiği, yani hususî surette koruduğu şeklinde izah edilmektedir.⁽¹⁾ Bu durumda yetmişlerin Tervat Tercümesinden anlaşıldığına göre, Laos kelimesi Tanrı ile özel ilgisi bulunan Levi Kabilesi'nin dışında kalanlara verilen adı ifade etmektedir. Ayrıca, Kleros kelimesi ise Tanrı, ile özel ilgisi bulunan Levi

Kabilesi'ni ifade etmektedir. Levi Kabilesi'ne Kleros adı verilmesi, klerosdan hareketle din adamları sınıfını ifade eden Klerikos sıfatının türetilmesini sağlamıştır. Bu iki kelime özde aynı kalmak şartıyla anlam değiştirerek klerikos dini nitelik taşıyan, laikos ise dini nitelik taşımayan anlamlarını kazanmıştır.

Laik kelimesinin sonuna Türkçe olan 'lik' ekinin eklenmesiyle elde edilen laiklik kelimesi din ve ruhbanlıkla ilgisi olmayan anlamına gelir. Din ile ilgisi olmayan dinsizlik demek değildir.

Laikliğin Tanımı :

Siyasî Tanımı :

Laiklik demokrasinin, daha doğrusu liberal demokrasinin manevî temelini oluşturmaktadır. Teokrat devletlerde, devlet otoritesinin geniş bir etki alanı vardır. Çünkü bireyler devlete sadece vatandaş olarak değil, aynı zamanda dindaş olarak da bağlıdır. Bireyin hayatına büyük ölçüde müdahale eden bir devlet ile karşı karşıya bulunuyoruz. Oysa laiklikte esas olan din ve devlet ayrılığı ilkesi, devletin otoritesinin sınırlandırılmasını sağlamıştır. Bilhassa hıristiyanlık gibi kurumsal bir din, devletten bağımsız olarak bireyin hayatına büyük ölçüde yön verme hakkını elde etmiştir. Böylece devletin müdahale edemeyeceği ve devletin üstünde bulunan bir değerler alanı doğmuş olur. "Devlet tabii hukuk ve ahlâka tâbi olur. Ve bunlar onu sınırlar"⁽²⁾. "Dini hak ve hürriyetler devlet karşısında vazgeçilmez te-

mel hak ve hürriyetler arasına katılmış olur.

Hukukî Tanımı :

Laiklik en çok bu açıdan ele alınmıştır. Fakat bu alanda görüş ayrılıkları oldukça fazladır. Yani laikliğin hukukî anlamı üzerinde henüz tam bir anlaşma sağlanmış değildir. Buna rağmen genellikle laikliğin hukuki tanımı, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması olarak yapılmaktadır. Bu ayrılık din ve devletin yetki alanlarının da tesbitini gerekli kılmaktadır. "Bunun için din ve devletin esaslı bir surette ayrılması lazımdır. İşte ayrılığı temin edecek hareket, yani laiklik dinin devlete karışmadığı kadar devletin de dine karışmamasını, dinin manevî ve ulvî hakimiyetinin hiç bir şekilde zedelenmemesini temin etmiş olacaktır."³ Böylece, laiklikle devlet, Tanrı ile insan arasından çekilmiştir. Tanrı ile insan arasındaki münasebeti, vicdanî ve kutsal olarak görmektedir. Din işlerine müdahale etmeyen devlete laik devlet dendiği gibi, "bir devlet görmekle mükellef olduğu siyasal, kültürel, idari, askeri gibi işlere dini karıştırmazsa ona da laik devlet

* Taşdemirci, Doç. Dr. Ersoy, "Atatürk Devrinde Laiklik", Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Atatürk'ün 100. Doğum Yılına Armağan Dergisi, Ankara 1982, s. 123-224
Bu yazıdan kısaltılarak alınmıştır.

(1) Sinanoğlu, Suat: Laik Kelimesinin Etymonu ve Anlamları, "Laiklik-1", İstanbul 1954, Sayfa 1
(2) Özek, Dr. Çetin: Türkiye'de Laiklik, İstanbul Üniversitesi Yayını, İstanbul 1962. S. 2
(3) Ülken, Hilmi Ziya: Atatürk ve Laiklik, "Eğitim Hareketleri", 20, 229-230, (1974)

denir.⁴ Laik devlet, mutlak siyasal ve hukukî bir kuruluş olarak dini temeller üzerine dayandırılmamalıdır. Devletin dayandığı temeller laik karakterde olmalı ve hukuk dinamik niteliği ile toplumun dünyevî ihtiyaçlarından kaynaklanmalıdır. Dünyevî ihtiyaçların değişmesine bağlı olarak değişmelidir.

Laikliğin hukukî açıdan ele alınışı, din hürriyet ve eşitliğini demokrasinin insanlara verdiği temel hak ve hürriyetler arasında görmeyi gerekli kılar. Yani din hürriyet ve eşitliği, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetler arasında yer alır. Sonuç olarak hukuk açısından laiklik, din işleriyle devlet işlerinin birbirinden ayrılması, dinin devlet işlerine, devletin de din işlerine karışmaması, devletin hukuk sisteminin dini temeller üzerine dayanmaması olarak özetlenir.

LAİKLİĞİN TARİHİ GELİŞİMİ

Laikliğin tarihi gelişimi, bizi 'tolerans' kavramıyla karşı karşıya getirdiğinden ilk önce toleransın ne demek olduğunu ve nasıl bir gelişme gösterdiğini incelemek gerekir.

Toleransın Tanımı :

Tolerans terimi Latince 'tolerare' fiilinden türetilmiştir. Bu fiilin anlamı, birine veya bir şeye izin vermek, birini bir davranışından dolayı çekmek, onun o davranışına göz yummak veya o davranışı hoş görebilmektir.

Hüseyin Batuhan, "Batıda Tolerans Fikrinin Doğuşu ve Gelişimi" adlı eserinde tolerans kavramında şu üç temel unsurun olduğunu ileri sürüyor:

Başkalık Unsuru

Katlanma Unsuru

Hoş-görme Unsuru

Başkalık Unsuru :

Toleransın ontolojik temelidir.

Başkalığın nedeni psikolojik, sosyolojik ve antropolojik faktörler olabilir. Yani insana yabancı gelen bir fikrin veya davranışın temelinde farklı psikolojik, sosyolojik ve antropolojik faktörler bulunur.

Katlanma Unsuru:

Toleransın ilkel yanıdır. İnsanın kendisine yabancı gelen bir fikir veya davranışa karşı uyanan olumsuz duygularını yenebilmektir. Toleranslı olabilmek için, insanın kişiliğinde böyle bir özelliğin bulunması gereklidir.

Hoş-görme Unsuru:

Toleransın bilinçli ve pozitif yanısıdır. Burada insan kişiliğinin öyle gerektirdiği için değil, bilerek ve isteyerek yabancı fikir veya davranışları hoş görebilmesidir. Bu seviyede tolerans gösterebilmek için, yeterli ölçüde eğitilmiş olmak gereklidir. Çünkü bir insan kendisine yabancı gelen bir fikir veya davranış hakkında doğru bilgiye sahip olmalıdır ki, o fikir veya davranışa karşı hoş-görü gösterebilsin.

Toleransın Doğuşu:

Toleransın doğuş kaynağı ilk çağ Yunan kültürüdür. İlk çağda Yunan toplumunda "ulus-dinleri" hakimdir. Bu dinler, kavim dinidirler. Bunlar milli bir nitelik taşıyorlar. Ulus dinlerinden oluşan Yunan politeizmi topluma dışarıdan empoze edilmemiştir. Yani ne bir peygamber aracılığıyla Tanrı tarafından ne de herhangi bir insan tarafından empoze edilmiştir. Toplumun ortak hayatının bir ürünüdür. Bundan dolayı toplum ile din arasında sıkı bir münasebet olduğu gibi, devlet ile din arasında da sıkı bir münasebet vardır. Din ve devlet ayrılığı yoktur. Devletin vatandaşları aynı zamanda dindaşlardır. "Bundan dolayı birey ulus-dinine inanıp inanmamakta serbest değildir. Yalnız isterse ulus-Tanrılarını da saymak şartıyla, başka bir din ya da kultusa girmek-

te serbesttir."⁵

Yunan dini, yalnızca devletin resmî dinine mensup olan vatandaşlara hoş-görü göstermekle kalmaz, aynı zamanda toplumdaki farklı inançlara karşı da oldukça hoşgörülüdür. İşte böyle, bir toplum ile din ve din ile devlet ilişkisi içerisinde yalnız dini bir toleransdan değil aynı zamanda gerçek anlamda düşünce hürriyetinden de söz edilebilir. Çünkü eski Yunan'da hem din hem de devlet kültürün etkisi altındadır. Bundan dolayı bu iki kurum, kültürel faaliyetlere müdahale etmemiştir.

Ayrıca Yunan dininin bir kilise organizasyonu, gerçek anlamda bir din adamları sınıfı, Tanrı tarafından görevlendirilmiş bir peygamberi ve kutsal bir kitabının olmayışı da toleransın varlığına imkan hazırlamıştır.

Bu dönemin Yunan'ında eğitimciler, din adamı değildiler, birer filozofturlar. Eğitim ve öğretim işleri devletten çok, özel ellerce yürütülmektedir. Yunan'da görülen bu düşünce hürriyeti, bu tolerans ya da liberal anlayış aynı zamanda demokrasinin de doğuş kaynağı durumundadır.

Yukardaki açıklamalara rağmen, eski Yunan'da gerçek anlamda bir laiklikten söz etmek mümkün olmadığı gibi, gerçek anlamda bir din hürriyetinden de söz etmek mümkün değildir. Çünkü henüz din ve devlet ayrılığı yoktur. Vatandaşlıkla dindaşlık bir arada bulunmaktadır. Bu dönemde ancak tolerans anlamında bir din hürriyetinden söz edilebilir. Bu toleransın varlığını garanti eden şey ise Yunan dininin kendi mahiyetidir.

Eski Yunan'da görülen tole-

(4) Bayur, Hikmet: Laiklik, "Laiklik-I", İstanbul 1954, s. 18.

(5) Batuhan, Hüseyin: Batıda Tolerans Fikrinin Doğuşu ve Gelişimi, İstanbul 1959, s. 74.

rans, eski Roma'da da devam etti. Çünkü Roma politeizmi, Yunan politeizminin bir benzeridir. Daha doğrusu onun bir taklitidir. Roma politeizminin de peygamberi, kutusal kitabı ve kilise organizasyonu yoktu. Bundan dolayı Roma politeizmi de tipik bir ulus-dinidir. Ayrıca, Yunan toplumu site devletleri halinde yaşarken, roma büyük bir imparatorluk kurmuştur. Bu imparatorluk, dünyaya beş asırlık bir barış sunmuştur. İşte bu beş asırlık barışı gerçekleştirmenin ve dünya imparatorluğunu ayakta tutmanın önemli etkenlerinden biri, Roma'nın başka dinlere gösterdiği toleransdır. Bu tolerans, devletin resmi dininin dışında olan yabancı dinlerin tanrılarını Pantheon'a koyacak kadar genişti. Ancak, bir "tolerans, toleranssızlığa göz yumacak kadar toleranslı olamaz."⁶ Çünkü Roma politeizmi diğer pagan dinlerine gösterdiği toleransı hıristiyanlığa göstermedi. Roma politeizminin hıristiyanlığa tolerans göstermemesinin nedeni, hıristiyanlığın Roma devlet düzenine temelden karşı olmasıdır. Hıristiyanlık ilk doğduğunda tolerans istemekle yola çıkmış olmasına rağmen, Roma devlet düzenine karşı olduğunu hissettiriyordu. Hiç bir devlet dayandığı temel düzeni yıkmaya yönelik fikir ve eylemlere tolerans göstermez.

Tolerans özü gereği bir hak değil bir tavizdir. Bu tavizi, laik düzenin olmadığı toplumlarda devlet, yabancı fikir veya davranışlara gösterir. Bu tolerans şartlara göre toleranssızlığa dönüşebileceği gibi, din hürriyetine de dönüşebilir.

Hıristiyanlık devlet dini olunca kadar dinde hürriyeti savunur görünmüştür. Çünkü insanların dünyevî otoritelere değil, sadece Tanrıya karşı sorumlu olduklarını savunuyordu. Böylece dünyevi otoriteleri reddetmekle az da olsa hürriyeti savunmuş oluyordu. Fakat devlet dini olduktan sonra, Roma

toleransından yararlanarak kurduğu kilise organizasyonu yardımıyla, kendi özünde saklı bulunan toleranssızlığı ortaya koymuştur.

Hıristiyan toleranssızlığının başlangıcı, M. 313 yılında yayınlanan Milano Fermanında aranmalıdır. Çünkü bu ferman hıristiyanlığa, devletçe tanınma hakkını vermiştir. Hıristiyanlık bu tanınan toleransı bir basamak olarak kullandı. Toleransı elde etmekle yetinmedi. Hıristiyanlığın kendisine tanınan toleransla yetinmemesinin nedeni, Roma devlet düzenini kökünden değiştirmek istemesidir. Nihayet bu uğurda verdiği mücadele M. 380 yılında başarıya ulaştı. Çünkü bu tarihte hıristiyanlık devletin resmi dini oldu. Bundan sonra hıristiyanlık devletin gücünü kullanarak bütün Pagan dinlerini ortadan kaldırdı.

Kendi dogmalarını ön plana alan hıristiyanlık, eski Yunan ve Roma kültürlerini, kendi süzgecinden geçirerek aktardı. Hıristiyanlığın ilkeleri ile çatışan felsefe, edebiyat, astronomi..... vs. reddedildi. Ateist Yunan felsefesinden söz edilmez oldu. Tanrıların suçlarını ve kaba hatlerini ele alan Yunan edebiyatı bir kenara atıldı. Yukarıda adı geçen disiplinlerin, ancak hıristiyanlıkla uyushabilen yanları alındı. Böylece, batıda tek kültür ve tek din Ortaçağ boyunca hakim oldu. Oysa İlkçağda din çeşitliliğinin yanında kültür çeşitliliği de vardı. Artık, Ortaçağda insan hayatına akıl değil, iman yön veriyordu.

Batıda hıristiyanlığın ilkeleri üzerine kurulan bu teokrat düzene karşı ilk mücadelelerin XIV. yüzyılda başladığını görmekteyiz. Örneğin, Padova'lı Marsiglio "gerek manevî, gerekse maddi hayata kilisenin hükmettiği teokratik bir toplum düzeninde din ve vicdan hürlüğü kök salamaz. Böyle bir hürlük bütün güçlerin devlette toplandığı laik bir toplum düzeninde mümkün-

dür."⁷ demek suretiyle din ve vicdan hürriyetinin ancak laik devletlerde bulunacağını söylemektedir.

Tolerans'dan Laikliğe:

XIV. yüzyılda iskolistik düşünceye karşı fikir ve hareketleri, bilim, teknik ve sanat alanında ortaya çıkan yenilikler izledi. Bilhassa barutun ateşli silahlarda kullanılması, pusula ve matbaanın bir teknik icat olmaktan çıkarak, toplum hayatında köklü değişmelere yol açan temel faktörler durumuna geldiler. Matbaa bilginin ve kültürün hızla yayılmasını sağlarken, pusulanın icadı coğrafi keşiflerin yapılmasını sağlamıştır. Coğrafi keşifler ise dünya hakkında ileri sürülen görüş ve düşüncelerin birer hurafe olduğunu ortaya koymuştur. Bilimsel ve teknik icatlar, coğrafi keşifler toplumun düşünce yapısında büyük değişikliklere yol açtılar. Toplumun düşünce yapısında büyük değişikliklere yol açan bilim, teknik ve sanat alanında ortaya çıkan yenilikler rönesans diye adlandırılır. XV. yüzyılda İtalya'da başlayan, sonra tüm Avrupa'ya yayılan rönesans bilim, teknik ve sanat alanında eski Yunan ve Roma'ya bir dönüş biçiminde görüldü. Fakat Rönesans Hareketi, eski Yunan ve Roma kültürünü çok kısa bir zaman içinde aşmayı başardı. Böylece, Yunan ve Roma kültürü, batı alemi için sadece bir hareket noktası veya bir ilham kaynağı görevi gördü. Yunan ve Roma kültüründen hareket edilmekle beraber, tamamen orijinal bir medeniyet yaratıldı. Bundan dolayı, rönesans yeniden doğuş olarak kabul edilir.

Rönesans devrinde toplumun düşünce yapısında köklü değişikliklerin meydana gelmesinde bilim, teknik, sanat alanlarındaki yenilikler rol oynadığı gibi, yeniçağ felsefesi de büyük rol oynamıştır. Bil-

(6) a.g.e., s.15.

(7) a.g.e., s. 211.

hasşa tabiat bilimleri ve modern felsefe bu alanda çok etkili olmuşlardır. Bunun sonucunda Ortaçağ iskolaistik felsefesi ve iskolaistik düşünce yıkıldı.

Biraz da konumuzla yakın ilgisi nedeniyle, hümanist hareketten söz etmek uygun olacaktır. Hümanizm ile Rönesans bir arada doğup gelişmişler. Her iki hareketin de reformasyon üzerinde derin etkileri vardır.

Hümanizm laik düşüncenin doğuşunda önemli bir role sahiptir. Hümanizmde düşüncenin temel konusu olarak insan alınmıştır. Bu açıdan bakıldığında hümanizm insanın manevî yanının evrimine hizmet etme hareketidir. Hümanizm dil formasyonuna dayalı bir eğitim önermektedir. Buna rağmen, ahlaki ve dini eğitimi de reddetmez.

Hümanist eğitimin klasik çağa dönmesi Latince ve Yunanca vasıtasıyla olmuştur. Yunanca ve Latince aracılığıyla eski Yunan ve Roma medeniyetlerini en doğru biçimde tanıma imkanı doğmuştur. Oysa "Ortaçağ, Antik Kültürü yalnızca hıristiyanlık süzgecinden geçmiş şekliyle tanıyordu, Rönesans iledir ki Antik Kültür artık dolaylı yollardan değil doğrudan doğruya tanınmaya başladı.⁸ Böylece, Rönesans hareketiyle toplumun hayat ve dünya görüşü dini nitelikten çıkarak estetik ve bilimsel nitelik doğrultusunda değişikliğe uğramıştır.

Rönesansın getirdiği bilimsel zihniyet, batı toplumlarını kendi sosyal yapıları üzerinde de düşünmeye yöneltmiştir. Batı kendisinin sosyal yapısını tahlile başladı. Bu tahlilin ilk defa din alanında olduğu görülür. Katolik Kilise üzerinde ıslahat yapılması gereği tartışılır. İşte bu harekete Reformasyon denir.

Reformasyon hareketi, batı dünyasına uzun yıllar süren mezhep savaşlarını getirmekle beraber, kilisenin otoritesini şiddetle sarstı.

Reformasyon, Yeniçağın pozitif bilimlerinin bilimsel verileri ve modern felsefenin desteğini alarak batı toplumlarının sosyal yapısında köklü değişikliklerin ortaya çıkmasını sağladı. İşte sosyal yapıdaki bu değişiklikler Fransız İhtilali'ni hazırladılar. Fransız İhtilali'ni hazırlayan fikir hareketleri laikliğin doğuşunda da rol oynadılar. Bilhassa "tabii hukuk teorisi"nin bu alanda büyük etkileri oldu. Çünkü tabii hukuk teorisi, iktidarın kaynağını ilâhi otoritede değil, sosyal otoritede görmektedir. Bu anlayış-teokratik düzene temelden aykırıdır.

Coğrafi keşifler, rönesans ve hümanizm hareketleriyle toplumun düşünce yapısında büyük değişiklikler meydana gelmiş, Reformasyon hareketi sonucunda ve özellikle mezhep savaşlarının dinmesinden sonra, azımsanmayacak ölçüde bir tolerans elde edilmiştir. Fakat örneğin, Mirabeau Fransız Millet Meclisinde bu konuyla ilgili olarak şöyle konuşur: "Burada sizlere tolerans üzerinde öğüt verecek değilim, benim gözümde sınırsız din hürlüğü öyle kutsal bir haktır ki, bu hürlüğü dile getirmek iddiasında olan tolerans sözü bana nerdeyse zorba geliyor. Gerçekte toleransa yetkili bir otoritenin varlığı düşünce hürlüğü için bir tehlikedir. Çünkü göz yumabildiğine göre isterse yummayabilir de.⁹ Gerçekten de tolerans, laik düzen kuruluncaya kadar kısıtlı, geçici ve şartlı bir hak olarak kalmıştır. İşte bundan dolayı, Fransız İhtilali toleransı yeterli bulmuyor ve tolerans yerine din hürriyetini savunuyor. Gerçek anlamda din hürriyeti ise ancak laik devlet düzeninde sağlanabilir. Oysa, tolerans din ve devletin birbirinden ayrılmadığı toplumlarda devletin resmi din dışında kalan dinleri bazı davranışlarında serbest bırakmasıdır. Bundan dolayı tolerans, teokratik devlet düzeninden laik devlet düzenine geçilirken yaşanan bir geçiş dönemi ifade eder.

Laikliği, tolerans anlamında değil, gerçek anlamda ele alan Fransız laikliğine daha yakından bakmak yararlı olacaktır. Çünkü esas konumuz olan "Türkiye'de Laiklik" üzerinde "Fransız Laikliği" oldukça etkilidir. Avrupa'da en radikal laiklik olarak bilinen Fransız laikliği, laik devlet düzeninde din hürriyeti, din eşitliği ve din ile devlet ayrılığı ilkelerinin bir arada olmasını savunur.

Laiklik öz bakımından değişmemekle beraber, batı toplumlarında farklı şekillerde uygulanmaktadır. Örneğin, İtalya "Konkorda Usulü"nü getirmiştir. Din ile devlet ayrılığı bir antlaşmayla sağlanmıştır. Kilise ve devlet birbirlerinin işlerine karışmamaya söz vermişlerdir. Almanya ve İngiltere, Fransa kadar radikal bir uygulama içinde olmamakla beraber, kilise ve devlet ayrılığı benimsenmiştir. Fakat gerektiğinde de kilise ve devlet işbirliği yapmaktadırlar. Laik düzeni zedelememek şartıyla, demokratik yönetimin öngördüğü din hürriyeti ve eşitliğine yer verilmektedir. Hatta şu söylenebilir ki, o da batı toplumlarında laik düzen kurulduktan sonra, din hürriyetinin daha da genişlemiş olmasıdır.

Esas konumuz, "Atatürk Devrinde Laiklik"tir. Fakat bu konuya doğrudan doğruya girmeden önce, Cumhuriyet'den önceki döneme de bakmak gerekir. Osmanlı İmparatorluğu'nda laiklik meselesinin ne durumda olduğuna bakmak, Türk laikliğinin tarihi gelişimi hakkında bilgi sahibi olmamızı sağladığı gibi, Türk laikliği ile batı laikliği arasındaki farkları da görmemize imkan verecektir.

(8) Aytaç, Prof. Dr. Kemal: Avrupa Eğitim Tarihi, İkinci baskı, A.Ü.D.T.C.F yayını, Ankara 1980, s. 97

(9) Batuhan, Hüseyin: Batıda Tolerans Fikrinin Doğuşu ve Gelişimi, İstanbul 1959, s. 30.

Osmanlı İmparatorluğu'nda Laikleşme (Batılılaşma) Hareketleri

Osmanlı İmparatorluğu'nda laikleşme hareketleri XVIII. yüzyıldan itibaren batılılaşma hareketleri şeklinde başladı. Bu hareketler XIX. yy'dan itibaren ise hızlandı. Batılılaşma hareketleri ilkönce askerî eğitim alanında başladı, daha sonra tüm devlet teşkilatına yayıldı. Buna rağmen, İmparatorluk döneminde yapılan modernleştirme hareketleri daima sınırlı kalmıştır. Ancak, biz konumuz ile yakından ilgisi bakımından sadece hukuk ve eğitim alanında yapılan laikleştirme hareketlerini kısaca gözden geçireceğiz.

Osmanlı Eğitim Sisteminde Laikleşme Hareketleri:

Osmanlı Eğitim sisteminde gerçekleştirilen laikleşme hareketleri belli başlı olarak şu noktalarda toplanabilir:

1- Eğitim Teşkilatı Alanında:

Osmanlı Eğitim sisteminin, hem yönetim hem de eğitim kurumları bakımından batı örneğine göre yeniden kurulmasına çalışılmıştır.

2- Öğretim Programları Alanında:

Öğretim programları imkanlar elverdiği ölçüde dünyevileştirilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla ilk iş olarak teknik ve tabii bilimlerle ilgili dersler konulmuştur. Ayrıca şeriatın yasakladığı resim, müzik, batı dilleri ve beden eğitimi gibi yeni dersler eğitim programlarına girmiştir.

3- Eğitimde Fırsat Eşitliği Alanında:

Eğitimin laikleştirilmesinde merkezi noktayı, devlet okullarının müslim ve gayri müslim vatandaşların çocuklarına eşit şartlar altında açılması teşkil etmektedir. Bu amaçla, ilköğretim hariç, orta ve yüksek öğretim muhtelit (müslim ve gayri müslim karışık) hale getirildi. İlköğretim kurumları olan sını-

yanlar ise, müslim ve gayri müslimlere ayrı ayrı hizmet vermeye başlamıştır.

Eğitimde fırsat eşitliği bakımından bizi ilgilendiren diğer bir nokta, kız çocuklara ilköğretimin yanında orta ve yüksek öğretim kurumlarının kapılarının açılmasıdır. Bu amaçla, orta ve yüksek dereceli kız okulları açıldı.

4- Öğretim Dili Alanında:

İlköğretim kurumlarında her cemaatin kendi diliyle öğrenim görmeleri esas olarak kabul edilmekte, ancak orta ve yüksek öğretim kurumlarında devletin resmi dili olan Türkçe, öğretim dili olarak kabul edilmiştir. Arapça ve Farsça'dan başka, İngilizce, Fransızca, Almanca, Ermenice, Rusça gibi gayri müslim toplum dilleri de okul programlarına girdiler. Bunlardan başta Fransızca olmak üzere İngilizce ve Almanca'yı öğretim dili olarak kabul eden okullar da vardır.

5- Öğretim Metodu:

Öğretim programlarında yapılan modernleştirme hareketleri, öğretim metodunda değişiklikler yapılmasını gerekli kılmıştır. Tabii bilimlerin ve teknik derslerin öğretim programlarına girmeleri, laboratuvar, atölye gibi yeni unsurların okullarda yer almalarını sağlamıştır. Tıp Mektebinde kadavra üzerinde çalışma, öğretim metodundaki değişmeyi en iyi şekilde gösteren yeniliklerden biridir.

Osmanlı Hukuk Sisteminde Laikleşme (Batılılaşma) Hareketleri:

Osmanlı Devleti'nin hukuk sisteminde, şer'i hukukun yanında örfî hukukun da yer alması, Osmanlı hukukunun laik olması için yeterli değildir. Çünkü, örfî hukukun şeriate uygun olması şartı aranmıştır. Hukuk alanında laikleşme hareketleri, genel olarak batıya yönelme ile birlikte başlamıştır. Bu yönelme,

hukukun dayandığı ilkeler alanın da olduğu gibi, hukuk kurumları alanında da oldu. İlk defa II. Mahmut tarafından Meclis-i Valayı Ahkâm-ı Adliyesi ile Şura-yı Devlet adlarında iki hukuk encümeni kuruldu. Bu encümenlerin ikisi de batı anlayışı doğrultusunda kurulan yeni hukuk kurumlarıdır.

Hukuk alanında laiklik doğrultusunda yapılan önemli yeniliklerin başında Tanzimat Fermanı gelmektedir. Tanzimat Fermanı tam bir din hürriyeti getirmemekle beraber, hiç olmazsa nazarî olarak bütün Osmanlı vatandaşlarını eşit olarak kabul etmekteydi. Din hürriyeti ve eşitliği doğrultusunda esaslı yenilikler 1856 Islahat Fermanı ile getirilmek istenmektedir. Tanzimat Döneminde hukukun laikleşmesi bakımından önemli sayılacak diğer bir yenilik, 1875 yılında Abdülaziz tarafından yayınlanan Ferman-ı Adalettir. Bu ferman, tüm Osmanlı vatandaşlarının mahkeme önünde din farkı gözetilmeksizin eşit olduklarını kabul etmektedir.

Laiklik doğrultusunda yapılan en önemli yenilik, 1876 yılında Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun yayınlanmasıdır. Bu kanunla I Meşrutiyet dönemi başladı. Böylece Osmanlı İmparatorluğu mutlak monarşiden meşrutî monarşiye geçmiş oldu. Padişahın iradesini sınırlayan bir anayasa yayınlanmıştır. Yani, padişahın hakimiyetine ortaklık getirilmiştir. Fakat I. Meşrutiyet kısa ömürlü oldu. Yaklaşık olarak otuz yıllık İstibdat Dönemi'nden sonra, 1908 yılında II. Meşrutiyet ilan edildi. 1876 Anayasası yeniden yürürlüğe konuldu. İşte, bu anayasanın 8. maddesi Osmanlı vatandaşlarının din ayrılığı güdülmeksizin "Osmanlı" diye adlandırılmasını hükme bağlamıştır.

Atatürk Devrinde Laiklik:

Atatürk (Türk) Laikliği:

Atatürk'ün önderliğinde Türki-

ye'de gerçekleştirilen laik düzene aynı zamanda "Türk laikliği" de denmektedir. Türk kamuoyunda üzerinde en çok durulan ve en az anlaşılan Atatürk laikliğidir. Yine, bugün herkes "laikliği", Türk inkılabının temelinde olduğunu biliyor. Fakat, nedir bu laiklik? Bu soruya, tatmin edici, daha doğrusu Türk laikliği bakımından tatmin edici bir cevap bulmak oldukça zordur. Çünkü, Türkiye'de yapılan laiklik tanımlarının ekseriyeti, Türk laikliğine uygun düşmemektedir. Onun için, meseleye doğrudan doğruya Türkiye'deki laikliğin tanımıyla değil, "niçin laiklik?" sorusuyla başlamanın daha uygun olacağı düşünülmektedir. "Niçin laiklik?" sorusuna üç ayrı cevap verilmektedir.

- Millileşmek için laiklik

- Medenileşmek (uygarlaşmak) için laiklik

- Demokratlaşmak için laiklik

Millileşmek ve Laiklik:

Milliyetçiliğin bir ideoloji olarak ortaya atılması 1789 Fransız İhtilâli ile oldu 1789 Fransız İhtilâlinin getirmiş olduğu fikirler bütün Avrupa'yı etkilediği gibi, Osmanlı İmparatorluğunu da etkiledi. Fransız İhtilâli'nin getirmiş olduğu milliyetçilik fikrinin etkisiyle Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altındaki azınlıklar milli bilinçlerine eriştiler. Böylece, azınlıklar yavaş yavaş imparatorluktan ayrılarak bağımsız birer devlet haline geldiler. Devletin esas sahibi olan Türkler, milliyetçi görüşlere ilk önce ilgi göstermediler. Hatta, Tanzimat döneminde Jön Türkler, Milliyetçilik akımına karşı olarak "Osmanlıcılık" fikrini savundular. Fakat, Osmanlıcılığın İmparatorluğu kurtarmayacağına gören Jön-Türkler bu defa da "İslâmcılık" fikrini savunmaya başladılar. İslâmcılığın da tutmadığını görünce, Türk milliyetçiliği görüşüne sarıldılar.

II. Meşrutiyet döneminde Türk

aydınları arasında yayılmaya başlayan milliyetçiliğin önemini kavramak için, Türk milletinin İslâm medeniyetine girdikten sonra ne gibi değişimlere uğradığına bakmakta yarar vardır. Konuyla ilgili olarak Fuad Köprülü şöyle diyor: "Daha İslâmiyetten önce yazıları ve yazılı edebiyatları olan Türklerin müslüman olduktan sonra, yani dinin tesiriyle mazilerini unutmaları çok dikkate değer bir hadisedir. Yeni dinin yarattığı taassup havası bilhassa, bu gibi medenî ananelerin başlıca saklayıcısı olabilecek yüksek sınıf üzerinde o kadar müessir olmuştur ki, bundan dolayı paganizm, yadigâr olan her şey hemen yok edilmiş, eski kıymetler yerine yeni kıymetler konmuştur. Yalnız halk kütlesi eski kıymetlerini saklamıştır ki aradan uzun asırlar sonra bile Müslümanlık boyası altında o eski paganizm bakiyelerini bulmak daima mümkündür. Türklerdeki yüksek sınıfın, yeni bir yabancı medeniyetle temas eder etmez, derhal onun cazibesine kapılarak milli kıymetlerini küçümsemesi ve geçmiş ile alâkasını kesmesi, kültür tarihimizde daima tesadüf edilen marazi bir olaydır. ¹⁰"

Böylece İslâm dünyasında toplumların birbirlerine yakınlığını veya uzaklığını ırk, dil, kültür gibi sosyolojik değerlerden çok, din ve mezhep farklılığı ve ortaklığı tayin etmiştir. Örneğin, İran ve Osmanlı toplumları Müslüman olmalarına rağmen, mezhep farklılığı, bu iki toplumun daima birbirini yabancı olarak görmelerine neden olmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu'nda Müslümanlığın yanında İslâmcılık da vardır. Oysa, modern Türkiye Cumhuriyeti'nde islâmcılık yok, Müslümanlık vardır. "Bunun için de Büyük Türk devriminin önümüze açtığı aydınlık yolda yürüyerek eski Osmanlılığı yaşamış olduğu islâmcı kültüründen bugünkü Türklüğün ya-

şamakta olduğu Türkçü kültürüne geçmek yolunu tutmak gerekir. ¹¹" Görülüyor ki, Türkiye Cumhuriyeti millet bilincine yeni varmakta olan bir toplumun hayatına sokulmaktadır. Yani, millileşme hareketi ile laikleşme bir arada yürütülmektedir. "Ama batıda laiklik, milli devlet teşekkül ettikten sonra ortaya çıkmıştır.

Oysa bizde laiklik milli devleti kurmak için ön şart olarak görülüyor. ¹²" Biz imparatorluktan milli devlete geçerken aynı zamanda laik düzene de geçiyoruz. Oysa, Avrupa'da laiklik ortaya çıkarken millî devletler kurulmuşlardır. Bu durumda milli devlete geçerken zorunlu olarak laik düzene de geçiliyor.

Laiklik, milli devlete geçerken gerekli olduğu gibi, milletin sosyal yapısının sağlamlığını ifade eden milli birliğin kurulması ve devam ettirilmesi için de gereklidir. Hele, Anadolu gibi çok çeşitli din ve mezheplere sahne olmuş bir bölgede yaşayan bir millet için laik düzen daha çok gereklidir. Türkiye'de milli birliği sağlamanın yolu laik düzenden geçer.

Sonuç olarak şunu söylemek mümkündür: Milli devleti ayakta tutmanın en kolay yolu, milli birliği sağlamaktır. Milli birliği sağlamak için de laik düzene geçmek şarttır.

Medenileşmek ve Laiklik:

Türk inkılabının temel amaçlarından biri de, Türk Milleti'ni çağdaş medeniyete ortak etmektir. Batı Medeniyeti laik bir medeniyettir. Buna karşılık İslâm medeniyeti

(10) Barthold, W. - Köprülü, M. Fuat : İslam Medeniyeti Tarihi, İstanbul 1940, s.225-226

(11) Öztürk, Prof. N. Halil : Laikleşmek, "Laiklik-I", İstanbul 1954, s. 9-10

(12) Karal, Prof. Dr. Enver Ziya: Atatürk Döneminin Ekonomik ve Toplumsal Sorunları Sempozyumunda Bir Soru Münasebetiyle Konuşması, "Sempozyum Bildirileri", İstanbul 1977, s. 389

adından da anlaşılacağı gibi dini bir medeniyettir. Oysa, çağdaş batı medeniyeti dinamik ve açık bir medeniyettir. Bu medeniyetin dayandığı temel ilkeler akıl, felsefe, bilim ve tekniktir. Atatürk'ün çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkması şeklindeki direktifinin gerçekleşmesi için, sadece maddi değişikliklerin yeterli olmadığı, maddi değişiklikleri toplum ve fert hayatında bilinçle kullanabilmek için, yani taklitten kurtulabilmek için, düşünce yapısının da değişmesi gerekir. Çünkü, "zihin yapısına ilişmeden hiçbir toplumda hiçbir önemli yenilik beklenemez. Atatürk bu hakikati biliyordu. Onun için devrimin insan aklına güvenen yani bir toplum yaratmayı amaçladığını kesinlikle ileri sürebiliriz.¹³ⁿ

Toplumların ilerlemelerinde rol oynayan en önemli faktör, toplumlar arasındaki medeni ilişkilerdir. W. Barthold, "İslam Medeniyeti Tarihi" adlı eserinde konu ile ilgili olarak şöyle diyor: "Bugün artık ispat edilmiş bir hakikat gibi söylemek mümkündür ki, terakkinin en büyük amili, kavimler arasındaki münasebetlerdir.¹⁴ⁿ Bu durumda laiklik meselesi, toplumlar arasındaki münasebetleri engelleyen faktörlerin ortadan kaldırılması olarak ortaya çıkar. Gerçekten de İslâm Medeniyeti içinde bulunan Osmanlı İmparatorluğunun batıya açmış olduğu tek pencere savaştır. Ne zaman yenilmeye başladı ise, o zaman batıya kulağ vermek zorunda olduğunu anladı. Fakat o zaman işi şten çoktan geçmişti.

Acaba kavimler arasındaki münasebetler niçin önemlidirler? Çünkü "bir memleketin medenî seviyesi, oradaki medeniyeti oluşturan maddi, manevi unsurların çeşitliliği, bolluğu, zenginliği ve bu unsurlar arasındaki bağlantıların organik sağlamlığı, düzen ve denge içinde işlemeyle ölçülür.¹⁵ⁿ Yani, bu çok sayıda unsur ne derece iyi

bir senteze uğratılmış ise, medeniyet seviyesi de o derece iyi bir senteze uğratılmış ise, medeniyet seviyesi de o derece yüksek olur. Bu konu ile ilgili olarak Atatürk şöyle diyor:

"Gözlerimizi kapayıp mücerret yaşadığımızı farzedemeyiz. Memleketimizi bir çember içine alıp cihan ile alâkasız yaşayamayız. Bilâkis müterakkî, mütemeddin bir millet olarak medeniyet sahasının üzerinde yaşayacağız. Bu hayat ancak ilim ve fen ile olur. İlim ve fen nerede ise oradan alacağız. Ve her ferd-i milletin kafasına koyacağız. İlim ve fen için kayıt ve şart yoktur.¹⁶ⁿ Atatürk bilim ve fen için hiçbir bağlayıcı faktör kabul etmiyor. "Batılılaşma tarihimizin son safhası olan Atatürk devrimleri ile Türkiye dünyada ve tarihte yer alan medeniyetlerin hepsine birden kapılarını açmış bulunmaktadır. Buna imkân veren laik düzenin uygulanması ile Türk Milleti tarihinde idrak ettiği en üstün ve en zengin senteze doğru yol almaktadır.¹⁷ⁿ

Böylece, Atatürk'ün uyguladığı laikleşme hareketi sonucunda Türkiye Cumhuriyeti, dünyada ve medeniyet tarihinde yer alan bütün toplumlar, medeniyet ve kültürlerle tam ve rahat ilişkiler kurma imkânını elde etmiştir.

Demokratlaşmak ve Laiklik

Laiklik liberal demokrasinin gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Çünkü, "devletin otoritesinin sınırlandırılması fikrinin gelişmesinde, siyasi kudretin dini kudretten ayrılması bir unsur olmuştur.¹⁸ⁿ Oysa teokrat devlet düzeninde, devlet din aracılığı ile fertlerin özel hayatlarına gereğinden fazla müdahale etme hakkına sahiptir. Din ve devlet ayrılığı beraberinde bir çok hak ve hürriyetleri de getirmiştir. Bunun için laiklik, demokratik düzene geçerken gerçekleştirilmesi gereken ön şartlardan biri

oluyor.

Atatürk, daha Anadolu'ya geçmeden önce İstanbul'da iken amaçlarının millet hakimiyetine dayalı yeni bir milli Türk devleti kurmak olduğunu her vesileyle açıklamaktadır. Millet hakimiyetine dayalı yeni bir milli Türk devleti kurmak olduğunu her vesileyle açıklamaktadır. Millet hakimiyetine dayalı yeni Türk devleti, teokrat devlet düzenine sahip Osmanlı İmparatorluğu'nun enkazları içinden çıkarılıyordu. Teokrat yönetimde hakimiyetin kaynağı ilahi kudret iken, cumhuriyet yönetiminde hakimiyetin kaynağı millettir.

Demokrasinin temel prensiplerinden olan hürriyet ve eşitlik ancak laik bir düzen içinde bir anlam ifade eder. Bu prensiplerden "hürriyetin, her şeyden çok insanın yaratıcı tarafına destek olduğu düşünülürse medeniyet ve özellikle Batı Medeniyeti içindeki hayati değeri büsbütün belirir. Hürriyet dini ve ladini her çeşit dogmanın baskısından kurtulmaktır.¹⁹ⁿ Bu durumda din hürriyeti demokrasinin temel ilkelerinden olan hürriyetin içinde erimektedir. Böylece dinde hürriyet ve eşitlik, insanın temel hak ve hürriyetleri arasında yer almıştır. Demokratik yönetimi benimseme, zorunlu olarak beraberinde laikliği de getirmektedir. Bundan dolayı laiklik ve millileşme bir arada gelişmeye başladığı gibi, demokratlaşma ve laiklik de bir arada gelişmeye başlamıştır.

(13) Sinanoğlu, Prof. Dr. Suat: Türk Hümanizmi, T.T.K. Yayını, Ankara 1980, s.VII

(14) Üçyiğit, Ekrem: Din ve Biz, Ankara 1968, s.26

(15) A.g.e., s.27

(16) Karal, E. Z. : Atatürk'ten Düşünceler, İş Bankası Yayını, Ankara 1969, s.78

(17) Üçyiğit, Ekrem: A.g.e., s.29

(18) Özek, Dr. Çetin, Türkiye'de Laiklik, İstanbul Üniversitesi Yayını, İstanbul 1962, s.2

(19) Üçyiğit, Ekrem: A.g.e., s.84

ATATÜRK

BİR MİLLETİN YENİDEN DOĞUŞU: LORD KINROSS

Lord Kinross soylu bir İngiliz ailesinin oğludur. Büyükelçilik yapmıştır. Çeşitli gazetelerde çalışmış pek çok yeri görmüştür. Bu eseri beş yılda tamamlayabilmiştir. Eser ayrıntılı bir araştırmadır. Bu araştırmada objektif bakış ön planda tutulmuş bunun için Türk ve yabancı kaynaklardan, arşivlerden, harita ve gazetelerden faydalanılmıştır. Hatta Türkiye'nin Cumhurbaşkanlığı arşivi bile bu eser için açılmıştır. Atatürk'ün doğumundan ölümüne kadar aynı zamanda siyasi olaylardan bahseden yazar bunu okuyucuyu sıkmadan ve akıcı bir üslupla anlatmıştır. Dili sadedir. Eser tarafsız yazılmıştır.

Times dergisi eser için "İşte, şimdiye kadar yayınlanmış en kapsamlı Atatürk incelemesi..."

Okurun ilgisini her an canlı tutan bir yaşam öyküsü... Atatürk büyüleyici ve gizemli bir kişilik olarak belleklerde kalıyor..." diye yazmıştır.

Eser Altın Kitaplar Yayınevi tarafından basılmıştır.

DEVİRİN YAZARLARININ KALEMİYLE MİLLİ MÜCADELE VE

GAZİ MUSTAFA KEMAL:

HAZIRLAYANLAR: MEHMET KAPLAN İNCİ ENGÜNÜN - BİROL EMİN

NECAT BİRİNCİ - ABDULLAH UÇMEN

Eser Kültür Bakanlığı yayınlarından çıkmıştır.

Kitap iki cilt halinde basılmıştır. Milli Mücadele Yıllarında kaleme alınmış devrin eserleri incelenir. Hikayeler, şiirler, anılar bir araya getirilerek derlenmiştir.

Bu parçalardan devrin özelliklerini ve Atatürk'ün kişiliğini, çalışmalarını inceleyebilmek mümkündür. Eserler genellikle orijinali alındığında bazı kısımlarının dili ağırdır ama farklı açıdan döneme ve Atatürk'e bakmak istiyorsanız zevkle okuyabileceğiniz bir kaynaktır.

SARI ZEYBEK : CAN DÜNDAR

Milliyet yayınları tarafından basılmış olan eser Atatürk'ün son 300 gününü ele alır. Can DüNDAR, eserde farklı bir Atatürk tipi çizer bizlere. O Atatürk etten ve kemiktendir, herşeyden önce insandır. Şöyle diyor önsözünde yazar; "... Orada yepyeni bir Atatürk'le tanıştım. Bize pek anlatmadıkları, öğretmedikleri bir Atatürk'tü bu... Okulda anlatılanlar kadar güçlü ve heybetli değildir belki ama sıcak ve yakındı. Hasta yatağında doktorlara küçük yalanlar söyleyecek kadar muzip, korumalarını atlatıp saraydan kaçarak sahil meyhanelerinde horon tepecek kadar yalnız, hayatını ortaya koyup, yurt gezisine çıkacak kadar gözüpek, ölüm döşeginde nutuk dikte ettirecek kadar güçlü, Ankara'ya Başkentine gidemeyince ağlayacak kadar insandı.

Bizim gibiydi...

Can DüNDAR, Atatürk'ün son 300 gününü araştırırken Atatürk'ün arkadaşlarından anılarında yazdıklarında, tutanaklardan, günlüklerden, faydalanmış. ortaya farklı, dipdiri bir Atatürk çıkmış. Sade bir dil harika bir üslup, akıcı bir anlatım büyük zevkle hatta bazı yerlerinde ağlayarak okuyacağımız bir kitap.

ATATÜRK'ÜN SOYKÜTÜĞÜ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

BURHAN GÖKSEL

Kara Harp Okulu ve bazı fakültelerde "İnkılap tarihi ve Atatürkçülük" dersleri veren Burhan Göksele'in, Atatürk'ün birinci derecede aile yakını (amcası) Hafız Mehmet Emre Efendi'nin torunlarından temin ettiği orijinal belgeleri ve diğer bilgileri birleştirerek yapmış olduğu bir çalışma. Bu eser Kültür Bakanlığı tarafından basılmıştır.

ATATÜRK İSİMLİ BİR ALBÜM :

Kültür Bakanlığı yayınlarında olan bu eser Atatürk'ün her yaşta mükemmel ve farklı fotoğraflarını derlemiştir. Atatürk'ün düğünlerde dans ederken, denize girerken, çocukları severken ve çok entersan durumları resmedilmiştir. Eserde ara ara fotoğraflardan başka çizilmiş resimler de var. Bu sayede hem her yönüyle Atatürk'ü hem çevresini tanıma fırsatı veriyor bize. Duygulanırsınız, gülersiniz, seversiniz çünkü bu fotoğraflarda İNSAN Atatürk var.

BÜTÜN DÜNYADA ATATÜRK : MUZAFFER ENDER

Eser Milli E. Bak. tarafından öğretmen yazarlar dizisinden çıkarılmış.

Adından da anlaşılacağı gibi Atatürk'ün hakkında yabancıların düşünceleri, sözleri sevgileri bu kitapta toplanmıştır.

Eser genellikle sözlerden oluşuyor. Sözleri söyleyenler ve tarihleriyle birlikte derlenmiş güzel bir kaynak kitap.

FATMA DELİCEOĞLU

***Benim Naciz Vücutum Birgün Elbet Toprak Olacaktır.
Fakat Türkiye Cumhuriyeti İlelebet Payidar Kalacaktır.***

K. Atatürk

***Beni Görmek Demek, Mutlaka Yüzümü Görmek Değildir.
Benim Fikirlerimi, Benim Duygularımı Anlıyorsanız ve
Hissediyorsanız Bu Kâfidir.***

K. Atatürk

ATATÜRKÇÜLERE

Öyle sırtüstü yatıp
dinlenecek gün değil;
Daha yapacağımız
çok şeyler var,
çocuklar!
Ne kadar erken
yağdı gördünüz ya,
yeniden
Neye güvendiğimiz
dağlara kar,
çocuklar!
İlerden, ta uzaktan,
el ediyor durmadan
Batılı arkadaşlar:
vaktimiz dar,
çocuklar!
Toplandık mı başbaşa,
verdik mi elele biz,
Su çekilir, dağ çöker,
borsa susar,
çocuklar!
Hızlı kuru kütükler
ayıklansın bir kere
Tadından çağlayacak
dalında nar, çocuklar!
Sizi bir tanıyıp
alınızdan öpmeye,
Mustafa Kemal yolda,
her bahtiyar
çocuklar!

Behçet Kemal ÇAĞLAR

1998-1999

FARKLIYDI...

Hayrettin CENGİZ
Edebiyat Öğretmeni

Büyük Türk Milletinin şanlı tarihine bir göz atarsak, Türkler Asya, Avrupa, Afrika kıtalarında büyük devletler ve imparatorluklar kurmuşlardır. Yine asırlar boyu Türk Tarihini sayfa sayfa altın zaferlerle süslemişler.

Yüz yılların akışı içinde Osmanlı İmparatorluğu kurulmuş, 600 yıllık bu devlet iç ve dış etkilerle zayıf düşürülmüş; I. Dünya Harbinden yenik çıkmıştır. Bu yenilgiyi gören galip devletlerin bize karşı düşmanlığı artmış, Türk Ülkesini yok etmek istiyorlardı.

Türk tarihinin yetiştirdiği üstün yetenekli komutan ve devlet adamlarından Mustafa Kemal Türk milletinin başına geçti. 19 Mayıs 1919 yılında memleketi parçalamak isteyen düşmanlara karşı Milli Mücadele hareketini başlattı. Ulu Önder Atatürk ve komutanların üstün çalışmaları Mehmetçiklerin inanılmaz kahramanlıklarıyla hain düşmanlar 9 Eylül 1922 yılında denize döküldü.

Dünya, Türk milletinin sarsılmaz iradesine bir daha boyun eğmiştir. Kazanılan bu zafer, Türk insanın hürriyet ve istiklâline tutkunluğunu herkese göstermiştir. Bu konuda F. N Çamlıbel Atatürk için şöyle diyor.

"Sen ki yüksek doğarak gün gibi yüksek yaşadın,
Daha yüksekteki ölürlen yaşayanlardan adın,
Sana baktıkça güneş titriyor, ay kıskanıyor,
Çünkü yüksek yaşamaktan büyük ölmek daha zor."

Büyük zaferden sonra eşsiz insan Ulu Önder Atatürk, genç, dinamik yeni Türkiye Devletini kurdu. Bu devletin hükümet şekli Cumhuriyet idaresi olarak belirlendi. Atatürk Cumhuriyetin ilanından sonra, Türk milletinin tarihi sürekliliğini sağlamak, devleti yüceltmek için çeşitli inkılap ve ilkeler gerçekleştirdi. Bu özelliklerden dolayı devletçidir, yenilikçidir.

Mustafa Kemal Paşa, Yıldırım Orduları Grup Komutanı iken, "Türkiye Cumhuriyeti iki şeye güvenir. Biri milletin kararı, diğeri en elim ve zor şartlar altında dünyanın takdirine layık olan ordumuzun kahramanlığıdır" diyor.

Her zaman Türk insanına güvenmiştir. Bir konuşmasında şöyle diyor: "Ben 1919 senesi Mayıs ayında Samsun'a çıktığım gün elimde maddi hiçbir kuvvet yoktu. Yalnız Büyük Türk Milletinin asâletinden doğan ve benim vicdanımı dolduran yüksek ve manevi bir kuvvet vardı. İşte ben bu milli kuvvete, bu Türk milletine güvenerek işe başladım."

Tarihçiler onun çeşitli yönlerini ve şahsi özelliklerini şöyle sıralamaktadırlar. Vatanseverdir. İdealisttir. Yaratıcı zihniyeti vardır. Hakikati aramayı sever. Sabırlı, disiplinli, ileri görüşlüdür. İyi kalpli, açık sözlü, insan ve millet sevgisiyle dopdoldur.

Atatürk çok cepheli bir önderdir. O, hem fikir hemde hareket adamıdır. Toplumunu, çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkarmayı amaçlamış ve eğitime büyük önem vermiştir. "O, Eğitimidir ki bir milleti ya hür, bağımsız, şanlı yüce bir toplum olarak yaşatır; ya da bir milleti esaret ve safaletle terkeder" diyor.

Atatürk'ü ve Atatürkçülüğü şu temel ilke ve esaslarla daha iyi anlıyoruz. Akılcılık, başışıcılık, milli birlik ve ülke bütünlüğü, Türk Milletine güvenmek, inanmak, Milli kültürün geliştirilmesi, çağdaş uygarlık seviyesine yükselme, egemenliğin millete ait olması, milli bağımsızlık, milli dil, vatan millet sevgisi ve milli tarih bilinci gibi temel esaslar.

O yalnızca Türk milletine örnek olmamış, başka milletlercede önder ve rehber olmuştur.

Cumhuriyet Kuruluşunun
75. Yıl Dönümü MünasebetiyleCUMHURİYET BAYRAMININ
ANLAMI VE ÖNEMİ

23 Nisan 1920'de Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi açıldı. Kurulan hükümet, kayıtsız ve şartsız milletin iradesini temsil ediyordu.

Osmanlı Devleti zamanında mutlakiyet idaresinden meşrutiyet idaresine geçilmişti. Kurtuluş savaşından sonra tarihin akışı cumhuriyeti getirmiştir.

Atatürk, yeni devletin şeklini cumhuriyet olarak düşünüyordu. Kurtuluş savaşı sırasında bu düşüncesini açıklamadı. Zaferden sonra artık bu düşüncesini uygulamaya zaman gelmişti. 1923 yılının eylül ayında anayasa değişikliği yapılmasını istedi. Bunun için uzmanlardan oluşan bir komisyon çalışmaya başladı.

28 Ekim 1923 akşamı Atatürk bir kaç arkadaşını Çankaya'daki köşke çağırdı. Yemek sırasında "Yarın Cumhuriyeti ilan edeceğiz" dedi. Orada bulunanlar bu haberi sevinçle karşıladılar.

29 Ekim 1923 günü Cumhuriyet ilan edildi. Mustafa Kemal Paşa Türkiye Cumhuriyetinin ilk cumhurbaşkanı seçildi. Bu olay yüz bir are top atışıyla duyuruldu.

Atatürk'ün Cumhuriyet ile ilgili şu sözlerini minnet ve şükranla anıyoruz;

"Benim naciiz vücudum elbet birgün toprak olacaktır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır"

"Benim, Türk Milletine, Türk Cumhuriyetine Türklerin istikbaline ait ödevlerim bitmemiştir. Sız onları tamamlayacaksınız. Sızden sonrakilere benim sözümü tekrar edeceksiniz. Bu sözler bir ferden değil, Türk milletinin duygusunun ifadesidir. Bunu her Türk parola gibi kendinden sonrakilere durmadan tekrar etmekte son nefesini verecektir. Her Türk'ün son nefesini Türk milletinin nefesinin sönmeyeceğini, onun ebedi olduğunu göstermektedir."

"Cumhuriyet fikir serbestliği taraftarıdır. Samimi ve doğru olmak şartıyla her fikre hürmet ederiz.

"Benim için bir karanlık vardır; bir tarafım oda cumhuriyet taraftarlığıdır."

"Cumhuriyet; fikren, ilmen, fennen, bedenlen kuvvetli ve yüksek seciyeli muhafızlar ister."

"Türk milletinin tabiat ve şiarına en mutabık olan idare CUMHURİYET idaresidir."

Ruziye İZCİ 11-B 7600

ATATÜRK'Ü DUYMAK

Neden Cumhuriyet ?

Ulu rüzgârlar esmedikçe

Yaşamak uyumak gibi.

Kişi ne zaman dinç

Dalgalanırsa bayrak bayrak gibi.

Ne var şu dünyada ekmekten daha aziz?

Sürdüğün tarlalara sevginle serpildik,

Ekmek olmak için önce

Buğday olmak gibi.

Silinir sözlüklerden Sen hatıra geldikçe

Cılız sözler : usanmak, yorulmak, durmak gibi.

Kuvvettir yaptıkların yeni yetişene,

Bir ışık - kaynak gibi.

En yakınlar zamanla fersahlarca uzak gibi:

Bir Sen varsın kalacak, bir Sen ölümsüz.

Daha da yakınsın, daha da sıcak.

Bıraktığın toprak gibi,

Kaç Türk var şu dünyada, bir o kadar susuz:

Hepsinin gönlünde Sen, bir pınar bulmak gibi.

Ancak Senin havanda sağlıklar, esenlikler;

Olmıya devlet cihanda Atatürk'ü duymak gibi.

Behçet NECATİGİL

(Atatürk İçin Hazırlayanlar: Bedri Gider,

Ahmet Köksal, Şinasi Saba, Yeditepe Yayınları; 25, 1958)

ORDUMUZ, TÜRK BİRLİĞİNİN,
TÜRK KUDRET VE KABİLİYETİ-
NİN, TÜRK VATANSEVERLİĞİNİN
CELİKLESMİŞ BİR İFADESİDİR.

K. ATATÜRK

Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasından sonra, saltanatın kaldırılması ve kesin barışın imzalanmasıyla, tarihimizde yeni bir evre açıldı. Türk milletinin modern ve çağdaş ölçülere göre kalkındırılmasının başlaması gerekiyordu.

Bunca savaşların ardından karşı görüşlü insanlar Mustafa Kemal'in işinin bittiğini, GAZİ şerefiyle köşesine çekileceğini ve eski düzenin gene işleyeceğini düşünüyorlardı. Bu fikrin bir hayli yanlısı da vardı.

Mustafa Kemal ve çevresindeki bir avuç idealist genç ise başka türlü düşünmekteydi. Evet, savaş kazanılmış ve barış sağlanmıştı. Ama yeniden eski düzenin geri getirilmesine engel olunmalıydı. Yüzlerce yıl yaşamış, bir zamanlar pek görkemli bir hayat sürmüş, ancak ilerleyen dünyaya ayak uyduramadığı için çökmüş bir devlet ve yaşam sistemini ayakta tutmak doğru değildi. Aksi halde çöküş yeniden başlayacaktı. Öyleyse Türk Milleti yeni bir yaşam ortamına geçirilecek sonsuza kadar var olmalıydı. Artık bu işlerin yapılmasının zamanı gelmişti.

İşte bu döneme büyük zorluklarla adım adım ulaşıldı. Zaten O'nun yaşamı ülkemizi düşmanlardan kurtarmak, Çağdaş bir Türk Devleti kurmak ve bu devleti güçlü temeller üzerine oturtmakla geçti.

Atatürk, Türk ulusuna en çok uygun gördüğü CUMHURİYET yönetimini seçti. Çünkü çağdaş Türk devletinin dayandığı temel prensiplerden birisi olan, egemenliğin en iyi korunduğu ve gözetildiği yönetim cumhuriyet yönetimidir. Cumhuriyet yönetimin belirgin bir niteliği hükümet ile millet arasındaki ayrılığı kaldırmış olmasıdır. Halbuki padişahlık millet ile hükümeti ayırmaktaydı. Osmanlı saltanatının son dönemlerinde hükümet ayrı bir cepheydi. Aralarında bir bağlantı yoktu. Cumhuriyet, düşünce serbestliği kurmak demektir. Herkes düşünce ve vicdanında hürdür. Bu, yönetim Türk halkına böyle bir egemenlik verdi.

Bu yönetim Türk milletinin hayatını çağdaşlığa yöneltti. Atatürkçü gençler yetişti, yeni ve çağdaş görüşler doğdu. Bu nedenle Türkiye Cumhuriyetinin parlak geleceğinin gerçekleşmesinde temel güç kaynağı sağlam ve aydın bir gençliktir. Bunun için Atatürk onu koruma görevini Türk Gençliğine vermiştir. Çünkü O asırlar da geçse torunlarının O'nun çizdiği çağdaş yoldan asla ayrılmayacağına inanmıştır. Türk Gençliğine emanet ettiği Türkiye Cumhuriyeti güçlenerek zenginleşerek, bilim ve kültür alanında işleyerek, ilerleyerek ebediyen yaşayacaktır. Çünkü o bize geleceğin insanı olma azmini vermiş ve yolunu göstermiştir.

Cumhuriyet 75. yılına girerken, tüm Türk Gençliği elele onu çağdaşlığın en üst seviyesine ulaştırma gayretindedir. Cumhuriyet, 75. yaşın kutlu olsun.

VATAN ELDEN GİDERSE

Atatürk Kurtuluş Savaşı için Anadolu'ya geçtikten ve Erzurum Kongresini yaptıktan sonra Sivas'a gelmişti. Orada Sivas Kongresi'nin hazırlığı içindeydi. Bu sırada lise binasında kalıyor ve toplantıları orada yapıyordu. Çok zor şartlar altında, sabaha kadar petrol lambasının cılız ışığı önünde çalışıyordu.

Bir aralık padişahın ona lise binasından çıkmasını emrettiği baskın yapılacağı, yakalanıp asılacağı hakkında şehirde haberler dolaşmaya başladı.

Atatürk'e temiz, sevimli, fedâkar bir Türk genci hizmet ediyordu. Bu delikanlının babası gizli olarak sık sık geliyor; oğluna;

- Oğlum evine dön! Bu işten vazgeç! Bu gün yarın şehir basılacak Mustafa Kemal ve arkadaşları yakalanacak. Onlar her şeyi göze almışlar, sen aileni düşün!... diyordu.

Atatürk bu geliş gidişin farkına vardı. Bir gün delikanlıyı yanına çağırıp ve sordu:

-Seni sık sık ziyaret eden kimdir?

-Babam!

-Ne istiyor?

Delikanlı her şeyi anlattı. O zaman Atatürk ona doğru ilerledi, elini omuzuna koydu ve dedi ki:

-Hizmetinden memnunum. Fakat baba hakkı büyüktür. Mademki razı olmuyor, git!... Git ama babana söyle; vatan elden giderse evladın ne hükmü kalır?..

HAMZA KARAPINAR / 9/E 8136

*Türk Milleti, tarihine bugün, çünkü senin
ecdadın, medeniyetler kuran, devletler, im-
paratorluklar yaratan bir mevcudiyettir.*

K. ATATÜRK

*Bu memleket tarihte Türktü, halde
Türktür ve sonsuza kadar Türk olarak
yaşayacaktır.*

K. ATATÜRK

*Gençler, siz almakta olduğunuz ferbiye
ve ifran ile insanlık ve medeniyetin, vatan
sevgisinin, fikir hürriyetinin, en kıymetli tim-
salı olacaksınız.*

K. ATATÜRK

CUMHURİYETİMİZ BİR YAŞINDA, CUMHURİYETİMİZ BİN YAŞINDA

Türkiye'nin çağdaşlaşma atılımı "bir" yaşındaki kadar genç ve dinamik, "bin" yaşındaymış gibi köklü ve güçlü.

Cumhuriyetimiz 75 yaşında... 75 yıldır kul olarak değil, demokratik, laik ve modern bir ülkenin eşit ve özgür yurttaşları olarak yaşıyoruz.

Cumhuriyetimiz kurulduğu yıllarda olduğu gibi bugün de bizi daha mutlu, daha iyi bir geleceğe taşıyacak ilk ve en önemli hareket noktasıdır; Cumhuriyetimiz, sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda sağladığı gelişmeler ve bize kazandırdıklarıyla vazgeçilmez bir buluşma noktasıdır.

75. yılını kutladığımız Cumhuriyetimiz, bir yaşındaki kadar genç ve dinamik, bin yaşındaymış gibi köklü ve güçlüdür.

Cumhuriyetimizin 75. yılı, ona olan bağlılığımızı ifade etmenin aklımızla, yüreğimizle ona sahip çıkmanın bir fırsatıdır. Barış ve ortaklık anlayışının güçlendirilmesi, yurt içinde ve yurt dışında Cumhuriyetimizin demokratik, laik ve modern niteliklerinin vurgulanması için bir fırsattır.

Cumhuriyetimizin 75. yılını, onu kuran, yaşatan ve geleceğe taşıyacak olan biz tüm yurttaşlar birlikte kutlayacağız. Çünkü bu onur bizim, bu gurur bizim... Çünkü bu CUMHURİYET bizim.

Yıl 2023...

Kars Üniversitesi'nde dünyanın her yerinden binlerce öğrenci eğitim görüyor...

...Olabilir mi?

Olacak! Çünkü biz, Cumhuriyetle daha büyük hedeflere ulaştık. Geleceğin hedeflerinede biz ulaşacağız.

Yıl 2023... Cumhuriyetimizin 100. yılı; Türkiye, eğitimde dünya çapında hizmet veren, gelişmeleri yönlendiren ülkelerden biri...

... Olabilir mi?...

Bu sorunun yanıtı dedelerimizin, ninelerimizin geleceği kurmak için sağduyularından başka hiçbir olanağa sahip olmadığı yıllarda yatıyor. O yıllara 1923'lere gidelim.

Bütün ülkede sadece bir tek üniversite olduğunu biliyormu sunuz? Sorunun yanıtı işte burada... Yola 1923'lerin tek üniversitesiyle çıkarak bilimde dünya çapında değerler yaratabilen ülkelerden biri konumuna yükselttiğimiz Cumhuriyetimizde...

Bu büyük hedefleri biz gerçekleştirdik. Geleceğin hedeflerini de kuşkusuz biz gerçekleştireceğiz. Çünkü bizim cumhuriyetimiz var.

Seher ALTUNKAYNAK 11-K / 8542

ATATÜRK İLKE VE İNKİLÂPLARI ŞEMASI

ATATÜRK İLKELERİ

TEMEL İLKELER

Cumhuriyetçilik

Milliyetçilik

Halkçılık

Lâiklik

Devletçilik

İnkılâpçılık

BÜTÜNLEYİCİ İLKELER

Milli Bağımsızlık

Milli Egemenlik

Milli Birlik ve Beraberlik, Ülke Bütünlüğü

Yurtta Sulh Cihanda Sulh

Bilimcilik ve Akılcılık

Uygarlık ve Çağdaşlaşma

İnsan ve İnsanlık Sevgisi

ATATÜRK İNKİLÂPLARI

1. Siyasi Alanda
- Saltanatın Kaldırılması
 - Cumhuriyetin İlanı
 - Hilâfetin Kaldırılması

2. Hukuk Alanında
(Türk Medeni Kanunu ve Diğer Kanunlar)

3. Eğitim ve Kültür Alanında
- Öğretimin Birleştirilmesi
 - Medreselerin Kaldırılması
 - Yeni Türk Harfleri
 - Dil ve Tarih Alanında Yapılan Yenilikler
 - Güzel Sanatlar

4. Toplumsal Alanda
- Tekke ve Zaviyelerin Kapatılması
 - Kıyafette Değişiklik
 - Soyadı Kanunu
 - Ölçülerde ve Takvimde Yapılan Değişiklik
 - Kadın Hakları

5. Ekonomik Alanda
- Tarım
 - Ticaret
 - Sanayi
 - Bayındırlık

6. Sağlık Alanında

*"Mesudum, çünkü muvaffak oldum."
K. Atatürk*

Atatürk Kayseri Lisesi'ni ziyaret ettiğinde, Kayseri Lisesi'nin önünde öğretmenler ve öğrencilerle...

